

Shkurt 2014
Numri: 71
E përmuajshme

Revistë edukative-kulturore - www.revistaetika.com

Shqipëri: 200 Lekë
Kosovë: 1.5 Euro
Maqedoni: 90 Den

ETIKA

SHPËRDORIMI
NË SHËNDET DHE USHQIME
OSMAN NURI TOPBASH

JASHAR M. KANDEMIR
BUKURIA E BUTËSISË

NUREDIN NAZARKO
RROBA PA NJERËZ

GAJBI ËSHTË BRENDË NESH
SHEMSETTIN KËRËSH

FARMACIA BRENDË NESH
DR. ALI AKBEN

MESUT KAJA
KURANI

MBËSHTETUNI TEK
ALLAHU

ISSN 2227-3611

Shkurt 2014

VITI: VIII

NUMRI: 71

BOTUESI

Shtëpia botuese "Progresi"

DREJTOR

Albert Halili

KRYEREDAKTOR

Alban Kali

REDAKTOR

Zija Vukaj

PËRKTHYES

Albert Halili

Artur Tagani

Fatmir Sulaj

Ilir Hoxha

DIZAJN

Bledar Xama

ADRESA

Rr: Studenti; Sheshi "2 Prilli"

Shkodër; Shqipëri

MOBILE

+355 67 607 8484

E-MAIL

revistaetika@progresibotime.com

WEBSITE

www.revistaetika.com

KOSOVË

Rr: Ardian Zurnaxhiu; pn. Ralin

Prizren; Kosovë

Mob: +377 4411 9848

MAQEDONI

Drvarska 28; Stara Carsija

Skopje; Makedonija

Mob: +389 7042 8245

ABONIMI VJETOR

Shqipëri: 2000 lekë

Kosovë: 15 Euro

Maqedoni: 900 Denar

Ju bëjmë të ditur

se materialet e sjella në redaksi pavarësisht nëse botohen apo jo nuk i kthehen autorit. Koha e botimit të një materiali përcaktohet nga redaksia. Honoraret e shkrimeve autoriale ose përkthimeve duhet të vini t'i tërhiqni pranë Shtëpisë Botuese "Progresi" ose pranë zyrove të përfaqësimit në Kosovë dhe Maqedoni.

"Të gjithë mbahuni fort pas litarit të Allahut (Kurani) dhe mos u përçani! Kujtoni dhuntinë e Allahut ndaj jush, sepse, Ai i pajtoi zemrat tuaja kur ishit në armiqësi e në sajë të dhuntisë së Tij, u bëtë vëllezër. Dhe ju ishit buzë greminës së zjarrit, ndërsa Ai ju shpëtoi prej saj. Kështu, Allahu jua shpjegon shpalljet e Veta, që ju të drejtoheni në udhën e drejtë."

"E si mund të mos besoni kur juve ju lexohen shpalljet e Allahut dhe midis jush ndodhet i Dërguari i Tij? Kush mbahet fort pas Allahut, sigurisht që është i drejtuar në udhë të mbarë."

"Ata që në fillim besojnë dhe pastaj e mohojnë besimin, më pas sërish besojnë dhe sërish e mohojnë besimin dhe thellohen në mosbesim, Allahu, me të vërtetë, nuk do t'i falë dhe nuk do t'i shpjerë në rrugë të drejtë."

"Paralajmëroji hipokritët (o Muhamed) për dënimin e mjerueshëm që i pret."

"Ata që miqësohen me mohuesit e jo me besimtarët! Vallë, tek ata kërkohen fuqi, kur, në të vërtetë, e gjithë fuqia i përket vetëm Allahut!"

"Ai jua ka shpallur në Libër: Kur të dëgjoni se mohohen fjalët e Allahut dhe bëhet tallje me to, atëherë mos rrini me ata (njerëz që veprojnë kështu), derisa të ndërrojnë bisedë, përndryshe do të ishit si ata. Allahu do t'i tubojë në Xhehenem të gjithë hipokritët dhe mohuesit."

"Ata përgjojnë se çfarë do të bëhet me ju. Kështu, nëse ju vjen fitorja nga Allahu, ata thonë: 'A nuk ishim vallë me ju?' E, nëse mohuesit arrijnë fitore,

hipokritët u thonë: 'A thua nuk ju ndihmuam deri në fitore dhe ju mbrojtëm prej besimtarëve të vërtetë?' Allahu do të gjykojë ndërmjet jush në Ditën e Kiametit. Allahu nuk do t'u japë kurrrë rast mohuesve që t'i shkatërrojnë besimtarët."

"Në të vërtetë, hipokritët përpiqen të mashtrojnë Allahun, por është Ai që i mashtron ata. Kur ata ngrihen për namaz, ngrihen me përtesë, vetëm sa për t'u dukur para botës dhe Allahun e përmendin fare pak."

"Luhaten në mëdyshje, - nuk janë as me këta, as me ata. Këdo që Allahu shpie në humbje, ti (o Muhamed!) nuk do të mund t'ia gjesh rrugën."

"O besimtarë! Mos i zgjidhni mohuesit për miq - në vend të besimtarëve! A mos vallë doni t'i jepni Allahut dëshmi të qartë kundër vetvetes?"

"Pa dyshim që hipokritët do të jenë në thellësinë më të madhe të Xhehenemit dhe ti kurrsesi nuk do t'u gjesh atyre ndihmës."

"Vallë, a mos zgjedhin ata mbrojtës tjetër, përveç Atij? Sigurisht, vetëm Allahu është Mbrojtësi. Ai i ngjall të vdekurit dhe është i Fuqishëm për çdo gjë."

"...Mbështetuni tek Allahu! Ai është Mbrojtësi juaj. Sa Mbrojtës dhe Ndihmës i mrekullueshëm është Ai!"

"Allahu është Mbrojtësi..."

"Ai është Mbrojtësi juaj..."

"Sa Mbrojtës dhe Ndihmës i mrekullueshëm është Ai!"

Përmbajtja

8

Vëllazëria në thëniet
dhe shembullin e Pejgamberit (a.s.)
Prof. dr. Rashit Kçyçk

Shpërdorimi
në shëndet dhe ushqime
Osman Nuri Topbash

34

12

16

Gajbi është brenda nesh
Shemsettin Kërësh

5 Mbështetuni tek Allahu

Ahmet Tashgetiren

10 Vlera që lartësojnë
dhe nderojnë njeriun

Rexhep Ezel

12 Bukuria e butësisë

Prof. dr. M. Jashar Kandemir

15 Gjëra të mrekullueshme

Mehmet Khoshar

18 Sevapi i heshtjes

Sadik Dana

23 Farmacia brenda nesh

Dr. Ali Akben

24 Mos u mërzit, përderisa bën mirë!

A. Jasin Demirxhi

26 Rroba pa njerëz

Nuredin Nazarko

46

Problemet e rinisë dhe zgjidhja e tyre 28

Prof. dr. Hasan Kamil Jëllmaz

Xhema, pasuria më e shtrenjtë e imamit 30

Doç. dr. Fikret Karaman

Një Ajet - Një Hadith 32

Boshti i Teuhidit 40

Idris Arpat

Umejme binti Rukajka 46

Mustafa Erish

Feja është këshillë 50

M. Sami Ramazanogllu

Qasje religjioni te shqiptarët
në procesin e globalizimit 52

Qani Nesimi

Fshehtësia në fitoret
e myslimanëve të parë 58

Naim Drijaj

43

Realiteti i njeriut
në vijën e pafund të pluseve
dhe minuseve
Dr. Adem Ergyl

Dy fytyrat e vdekjes
Ali Riza Temel

48

Mbështetuni TEK Allahu

Ahmet Tashgetiren

Mbështetuni fort tek Allahu! Ai është Mbrojtësi juaj.

Sa Mbrojtës i mirë, sa Ndhmës i mirë është!

Fjala **“i’tisam”**, e cila do të thotë, **“të mbahesh, të kapesht fort”**, në një vend të Kuranit Kerim, kalon në formën, **“Të mbahesh fort pas litarit të Allahut”**, ndërsa në disa vende të tjera, kalon direkt, **“Të mbahesh, të kapesht fort tek Allahu”**. Në ajetin 103 të sures Al-i Imran, urdhërohet:

“Të gjithë mbahuni fort pas litarit të Allahut (Kuranit) dhe mos u përçani! Kujtoni dhuntinë e Allahut ndaj jush, sepse, Ai i pajtoi zemrat tuaja kur ishit në armiqësi e në sajë të dhuntisë së Tij, u bëtë vëllezër. Dhe ju ishit buzë greminës së zjarrit, ndërsa Ai ju shpëtoi prej saj. Kështu, Allahu jua shpjegon shpalljet e Veta, që ju të drejtoheni në udhën e drejtë.”

Sipas komentuesve të Kuranit, shprehja **“litari i Allahut”**, që kalon në këtë ajet, nënkupton **“librin, fenë e Allahut”**. Ndërsa shprehja **“ishit buzë greminës së**

zjarrit”, është në formë metaforike, e cila e bazuar në gjuhën letrare të Kuranit, do të thotë se për t’ju shpëtuar prej kësaj gremine, është hedhur një litar.

Shprehja, **“i’tisam bi hablillah – mbahuni pas litarit të Allahut”**, e cila kalon në Kuran, është shumë e njohur dhe përkujtohet shpesh. Ndërsa shprehja **“i’tisam bi-llah – mbahuni tek Allahu”**, nuk njihet shumë, madje edhe nëse njihet, shpeshherë përkthehet si **“mbahuni pas litarit të Allahut”**. Mirëpo, fjalët hyjnore janë të zgjedhura dhe në disa vende kalon, **“mbahuni tek Allahu”**, e në disa vende të tjera, **“mbahuni tek Ai”**.

Ajetet e mëposhtme janë ato të cilat përmbajnë shprehjen **“i’tisam billah – mbahuni, mbështetuni tek Allahu”**:

“E si mund të mos besoni kur juve ju lexohen shpalljet e Allahut dhe midis jush ndodhet i Dërguari i Tij? Kush mbahet fort pas Allahut, sigurisht që është i drejtuar në udhë të mbarë.” (Al-i Imran, 101)

“Por ata që pendohen, përmirësohen, mbështeten

fort tek Allahu dhe që besimin e tyre e kanë sinqerisht vetëm për Allahun, do të jenë me besimtarët e vërtetë. Allahu do t'u japë shpërblim të madh besimtarëve." (en-Nisa, 146)

"Kështu, ata që besojnë Allahun dhe mbështeten fort tek Ai, (ta dinë se) Ai do t'i fusë në mëshirën dhe mirësinë e Vet dhe do t'i udhëzojë drejt Vetes përmes rrugës së drejtë." (en-Nisa, 175)

"Luftoni në rrugën e Allahut, ashtu si duhet luftuar. Ai ju ka zgjedhur dhe nuk ju ka vënë asnjë barrë në fenë tuaj, fenë e babait tuaj, Ibrahimit. Ai ju ka quajtur ju myslimanë qysh më parë (në Shkrimet e Shenjta) dhe në këtë (Kuran), me qëllim që i Dërguari të jetë dëshmitar mbi ju dhe që ju të jeni dëshmitarë mbi njerëzit e tjerë. Andaj, faleni namazin, jepni zekatin dhe mbështetuni tek Allahu! Ai është Mbrojtësi juaj. Sa Mbrojtës dhe Ndihmës i mrekullueshëm është Ai!" (el-Haxhxh, 78)

Në fakt, edhe thirrja **"mbahuni fort pas litarit të Allahut"**, edhe thirrja, **"mbahuni tek Allahu"**, janë thirrje të kohëve kur besimtarët përjetojnë turbullira në mendime dhe **"përçahen e bëhen grupe-grupe"**. Në një farë kuptimi, është një thirrje për **"të mbledhur mendjen"** dhe për t'u bashkuar tek **"Libri e Feja e Allahut"**. Përveç kësaj, një turbullirë e tillë mendimi, nënkupton rrezikun që i kanoset njeriut me **"rënien në greminën e zjarrit"**, si në këtë botë, ashtu edhe në botën tjetër. Ndërkohë që në ajetin 103 të sures Al-i Imran, urdhërohet: **"mbahuni fort pas litarit të Allahut"**, në ajetin 101 të po kësaj sureje, urdhërohet: **"mbahuni tek Allahu"**. Ndërsa në ajetin 102, që ndodhet midis këtyre dy ajeteve, bëhet një thirrje e tillë:

"O besimtarë! Kijeni frikë Allahun ashtu si i takon Atij dhe vdisni vetëm duke qenë myslimanë!" (Al-i Imran, 102)

Këtu nënvizohen dy kritere të domosdoshme:

1. Takvaja. Frika dhe shqetësimi nga shpëputja e dashurisë së Allahut.

2. Vetëdija për të jetuar gjithmonë si mysliman dhe për ta dhënë frymën e fundit si mysliman... Pra, shqetësimi se mos nuk e plotëson jetën duke qenë mysliman.

Kur është i shpërbërë e i shpërndarë, njeriu e ndjen më shumë nevojën për t'u mbajtur e për t'u kapur diku. Kur furtunat fryjnë përreth jush, ju kërkoni një liman për t'u strehuar, një degë për t'u kapur, një litar të pakëputshëm ose një shtyllë të pathyeshme...

Në fakt, në Kuran, aty ku përmenden shprehjet: **"mbështetuni tek Allahu ose mbahuni fort pas litarit të Allahut"**, janë vende ku tërhiqet vëmendja ndaj

situatave të tilla ku ka rrezik shpërbërjeje.

Para se të kalohet në shprehjen e ajetit 146 të sures Nisa, ku thuhet: **"mbështetuni tek Allahu"**, zënë vend ajetet paralajmëruese ndaj **"hipokrizisë në besim"**, e cila është një gjendje e tronditjes shpirtërore, e konfuzionit të mendimeve dhe e lëkundjes së besimit. Madje, në ajetin 136 të sures Nisa, i cili fillon me shprehjen: **"O ju që besuat!"**, më pas urdhërohet: **"Besoni Allahun, të Dërguarin e Tij, Librin, që ia ka zbritur të Dërguarit të Tij dhe Librin që e ka zbritur më parë. Kushdo që mohon Allahun, Engjëjt e Tij, Librat e Tij, të Dërguarit e Tij dhe Ditën e Kiametit, ai, me të vërtetë, ka humbur larg prej udhës së drejtë"**.

Nëse mendojmë pak mbi urtësinë e këtij ajeti, ku **"ai që beson"**, **"thirret të besojë përsëri"**, kuptojmë shumë qartë se **"situata e hipokrizisë"** ka shkaktuar shpërbërjen e besimit dhe për t'u mbrojtur prej kësaj, duhet të kërkojmë një **"Mbrojtës"** pas të cilit të mbahemi dhe i cili nuk rrëzohet kurrë.

Le t'i lexojmë me vëmendje ajetet 137-145 të sures en-Nisa, të cilat përmbajnë "paralajmërim ndaj hipokrizisë":

"Ata që në fillim besojnë dhe pastaj e mohojnë besimin, më pas sërish besojnë dhe sërish e mohojnë besimin dhe thellohen në mosbesim, Allahu, me të vërtetë, nuk do t'i falë dhe nuk do t'i shpjerë në rrugë të drejtë." (137)

"Paralajmëroji hipokritët (o Muhamed) për dënimin e mjerueshëm që i pret" (138)

"Ata që miqësohen me mohuesit e jo me besimtarët! Vallë, tek ata kërkojnë fuqi, kur, në të vërtetë, e gjithë fuqia i përket vetëm Allahut!" (139)

"Ai jua ka shpallur në Libër: Kur të dëgjoni se mohohen fjalët e Allahut dhe bëhet tallje me to, atëherë mos rrini me ata (njerëz që veprojnë kështu), derisa të ndërrojnë bisedë, përndryshe do të ishit si ata. Allahu do t'i tubojë në Xhehenem të gjithë hipokritët dhe mohuesit." (140)

"Ata përgjojnë se çfarë do të bëhet me ju. Kështu, nëse ju vjen fitorja nga Allahu, ata thonë: 'A nuk ishim vallë me ju?' E, nëse mohuesit arrijnë fitore, hipokritët u thonë: 'A thua nuk ju ndihmuam deri në fitore dhe ju mbrojtëm prej besimtarëve të vërtetë?' Allahu do të gjykojë ndërmjet jush në Ditën e Kiametit. Allahu nuk do t'u japë kurrë rast mohuesve që t'i shkatërrojnë besimtarët." (141)

"Në të vërtetë, hipokritët përpiqen të mashtrojnë në Allahun, por është Ai që i mashtron ata. Kur ata ngrihen për namaz, ngrihen me përtesë, vetëm sa për t'u dukur para botës dhe Allahun e përmendin

fare pak.” (142)

“Luhaten në mëdyshje, - nuk janë as me këta, as me ata. Këdo që Allahu shpie në humbje, ti (o Muhamed!) nuk do të mund t’ia gjesh rrugën.” (143)

“O besimtarë! Mos i zgjidhni mohuesit për miq - në vend të besimtarëve! A mos vallë doni t’i jepni Allahu dhënien që qartë kundër vetvetes?” (144)

“Pa dyshim që hipokritët do të jenë në thellësinë më të madhe të Xhehenemit dhe ti kurrësi nuk do t’u gjesh atyre ndihmës.” (145)

Nga këto ajete, arrijmë të kuptojmë një tip të tillë personaliteti:

...Që zhytet në konfuzion mendimesh duke qëndruar vazhdimisht në mjediset ku diskutohen dhe tallen ajetet e Allahut... që anon nga besimtarët kur ata janë më të fortë ose nga mohuesit kur ata arrijnë fitore... që ngrihet me përtesë në namaz... që vepron vetëm për t’u dukur para njerëzve dhe duke kujtuar se është i zgjuar, kaplohet nga ndjenja se mund të mashtrojë Allahun... që i braktis besimtarët dhe miqësohet me mohuesit duke kërkuar lavdi e nder tek ata... që nuk është më i vetëdijshëm ndaj faktit se lavdia dhe nderi janë vetëm për Allahun, të Dërguarin e Tij dhe besimtarët... që lëkundet midis mohimit dhe besimit dhe që nuk arrin të lidhet plotësisht as me besimtarët dhe as me mohuesit...

Ky pra, është tipi me mendje të turbullt. Tipi i kohëve të shpërbërjes, i kohëve kur syri nuk mund të shohë syrin dhe kur zemrat janë çorientuar.

Resulullahu (a.s.), e ngjason këtë situatë me **“errësirën e thellë të natës”** dhe njofton se duhet të ruhemi prej kësaj. Po ashtu, sipas paralajmërimit të Resulallahut (a.s.), ndaj një situatë të tillë: **“Në mëngjes njeriu del nga shtëpia si besimtar, ndërsa në mbrëmje kthehet si mohues. Në mbrëmje hyn në shtëpi si besimtar, ndërsa në mëngjes del si mohues.”** (Muslim, Iman, 186)

Kjo do të thotë se:

Kjo është një situatë aq e keqe, saqë brenda një kohe shumë të shkurtër njëditore, do të përjetohen çorientime të mëdha zemrash midis besimit dhe mohimit. Zemra, njëherë anon nga besimi, njëherë përplasjet në mohim.

Kjo është koha kur njeriu kërkon një degë për t’u kapur, një liman për t’u strehuar e një mbrojtës për t’u mbështetur...

“Mbrojtës është Allahu!”

Po! Kështu urdhërohet në fjalën hyjnore! Ja ajeti 9 i sures esh-Shura:

“Vallë, a mos zgjedhin ata mbrojtës tjetër, përveç Atij? Sigurisht, vetëm Allahu është Mbrojtësi. Ai i ngjall të vdekurit dhe është i Fuqishëm për çdo gjë.”

Tani le t’i lexojmë edhe një herë shprehjet e fundit të ajetit 78 të sures el-Haxh, të cilin e përmendëm më sipër:

“...Mbështetuni tek Allahu! Ai është Mbrojtësi juaj. Sa Mbrojtës dhe Ndhimës i mrekullueshëm është Ai!”

“Allahu është Mbrojtësi...” (esh-Shura, 9)

“Ai është Mbrojtësi juaj...” (el-Haxh, 78)

“Sa Mbrojtës dhe Ndhimës i mrekullueshëm është Ai!” (el-Haxh, 78)

Mbahuni tek Ai!

Shikoni si na mëson Allahu se si të mbahemi e të mbështetemi tek Ai vetë! Mblidhe zemrën dhe drejtohu nga Ai:

“O Zoti ynë! Mos lejo që zemrat tona të shmangen (nga e vërteta), pasi na ke udhëzuar në rrugën e drejtë dhe jepna mëshirë prej Teje; vërtet, Ti je Dhuruesi i Madh!”

(Al-i Imran, 8)

Shikoni se si edhe vetë Resulullahu (a.s.), mbahet e mbështetet tek Allahu me dua/lutje:

“Ja mukallibe'l-kulub! Thebbit kalbi ala dinike. O rrotullues i zemrave! Forcoje zemrën time në fenë Tënde.” (Tirmidhi, Kader, 7)

Vetëm ata që i drejtohen Atij, mbahen e kapen tek Ai duke e ndjerë Atë si mbrojtës dhe duke besuar se vetëm Ai mund t’i ndihmojë, se vetëm Ai ka fuqinë dhe gjykimin absolut dhe se vetëm Ai mund të japë jetë e të ringjallë edhe në vdekjet fizike edhe në vdekjet shpirtërore, janë mbajtur tek Ai që duhet të mbahen.

Të lutemi tek Ai Mbrojtës e Ndhimës i mrekullueshëm, tek Ai Bujar, tek Ai Mëshirëplotë, tek Raufi, tek Rahimi, tek Uedudi, tek Gafari, tek Settari, tek Teuubi, që të na ndihmojë të mbledhim zemrat dhe mendjet tona pa na i vënë re shpërbërjet e përplasjet tona dhe të na i forcojë zemrat që të mbahemi fort pas Tij!

VËLLAZËRIA

NË THËNIET DHE SHEMBULLIN E PEJGAMBERIT (A.S.)

Prof. dr. Rashit Kycyk

Në të gjitha gjuhët, fjala *vëlla* shpreh dashurinë dhe ngrohtësinë e fëmijëve nga prindër të njëjtë ndaj njëri-tjetrit. Kurse dy burimet kryesore të fesë islame, Kurani dhe tradita profetike, krahas këtij kuptimi, i kanë dhënë vëllazërisë kuptime më gjithëpërfshirëse. Muhamedi (a.s.), në një hadith tregon: *"Shpirtrat janë si ushtarë të mobilizuar. Ata që njihen, bashkohen me njëri-tjetrin, kurse ata që nuk njihen, ndahen nga njëri-tjetri."* (Buhari, Enbija 2; Muslim, Birr 159-160) Ky hadith i shkurtër, por shumë i rëndësishëm na mëson të vërtetën se njerëzit me virtyte, sjellje të mirë, të singertë, të drejtë, të devotshëm janë të predispozuar të krijojnë marrëdhënie dhe komunikim vetëm me të ngjashmit e tyre dhe anasjelltas. Ata që kanë cilësi dhe veçori të mira krijojnë bashkim, unitet dhe dashuri të fortë midis tyre, kurse ata që nuk i kanë këto cilësi ose i kanë të dobëta, nuk arrijnë të krijojnë miqësi dhe dashuri të forta. Për të krijuar miqësi, shoqëri dhe vëllazëri midis njerëzve, së pari duhet të njihen të dyja palët, t'u binden rregullave të vendosura nga Allahu, të zotërojnë moral të mirë

dhe të ushqejnë ndjenja sinqeriteti dhe të çiltra midis njëri-tjetrit. Vetëm pas kësaj, lindin detyrimet dhe të drejtat, të cilat janë të domosdoshme midis lidhjeve vëllazërore.

Disa parime bazë, të domosdoshme për një vëllazëri cilësore të parashikuara nga tradita Profetike, janë: të qenët të bashkuar dhe solidarë me vëllezërit në çdo moment, të kapurit fort mbas Kuranit dhe traditës profetike, të kërkuarit ndihmë vetëm prej Allahut, përmirësimi vazhdimisht i vëllazërisë, duke e ngritur në pedestal.

Pejgamberi (a.s.), thotë: *"Besimtari le t'ia shfaqë vëllait mysliman dashurinë që ka për të."* (Tirmidhi, Zuhd 53) Kjo ndihmon në zhvillimin e komunikimit, në krijimin e besimit ndaj njëri-tjetrit dhe, në të njëjtën kohë, bëhet shkak për të fituar dashurinë e Allahut. Pejgamberi (a.s.), na mëson të qëndrojmë larg sjelljeve që shkaktojnë urrejtje dhe frymëzojnë mendime të këqija ndaj vëllezërve. Hadithi i Pejgamberit (a.s.), i transmetuar

nga Abdullah Ibn Omeri është i paçmuar: "Nëse dikush i drejtohet vëllait "o jobesimtar", kjo akuzë patjetër prek njërin nga të dy. Nëse vëllai është me të vërtetë ashtu, prek atë, nëse jo, akuza i kthehet akuzuesit." (Buhari, Edeb 73; Muslim, Iman 111; Tirmidhi, Iman 16) Ky hadith na mëson të jemi të matur dhe të kujdesshëm në çdo sjellje, qëndrim dhe fjalë. Pejgamberi (a.s.), nuk u mjaftua vetëm me kaq, prandaj në një hadith tjetër, deklaroi: "Një besimtar i mjafton si e keqe urrejtja dhe përçmimi që ka për vëllain." (Muslim, Birr 32) Një shembull i gjallë në këtë kontekst është rasti i sahabit të famshëm Ebu Dherrit. Transmetuesi i ngjarjes takon Ebu Dherrin në vendin e quajtur Rabeza, së bashku me skllavin e tij të veshur me rroba të të njëjtit stof. Kur u pyet për këtë, Ebu Dherri u përgjigj: "Unë përbuza dhe nënçmova dikë, për shkak se nëna e tij ishte zezake. Kur Muhamedi (a.s.), mësoi për këtë më tha: O Ebu Dherri! Me të vërtetë e përçmove atë për shkak të nënës? Nëse është e vërtetë, atëherë ti je akoma një person me cilësi të xhahiljetit. Ata janë vëllezërit dhe shërbyesit tuaj. Kush ka një vëlla nën mbrojtje, t'i japë të hajë nga ajo që ha vetë, ta veshë nga ato me të cilat vishet vetë dhe të mos e ngarkojë më tepër se sa mundet. Nëse e ngarkoni më tepër ndihmoheni" (Buhari, Iman 22) Pejgamberi (a.s.), në një hadith tjetër na mëson të jemi të buzëqeshur me vëllain: "Një buzëqeshje ndaj vëllait është në vlerën e lëmoshës, urdhëresa për mirë dhe pengesa nga e keqja është lëmoshë..." (Tirmidhi, Birr dhe Sila 45) Kurse Ebu Ejub El-Ensariu na transmeton këtë hadith të Pejgamberit (a.s.): "Është haram të qëndrosh më shumë se tri ditë i zemëruar me vëllain mysliman." (Tirmidhi, Birr dhe Sila 21) Pejgamberi (a.s.), kërkon prej nesh ta mbajmë të gjallë dashurinë për vëllain, edhe nëse është larg nesh. "Kur myslimani lutet për vëllain e tij, pa ditur gjë (ky i fundit), lutja pranohet. Te koka e lutësit qëndron

një engjëll që ka për detyrë që, pas çdo lutjeje të mirë për vëllain mysliman të thotë: Amin, ta dhëntë Allahu edhe ty të njëjtën gjë!" (Muslim, Dhikr 86-88)

Pejgamberi (a.s.), nuk u ka çuar mesazhe vetëm myslimanëve, por përmes pejgamberëve të tyre u ka çuar edhe bashkësive të tjera. Pejgamberi (a.s.), thotë: "Unë jamë më afër Isait (a.s.), në këtë botë dhe në botën tjetër." "Si është e mundur kjo, o i Dërguari i Allahut?" - pyetën të pranishmit. Pejgamberët janë vëllezër nga një baba, nënat janë të ndryshme, kurse për fe kanë një dhe midis meje dhe Isait nuk ka pasur pejgamber." (Muslim, Fedail 143-145) Prandaj ne si myslimanë nuk duhet ta nxjerrim nga mendja se kemi detyrime dhe përgjegjësi, jo vetëm përballë vëllezërve të fesë, por ndaj gjithë familjes së njerëzimit.

Ndihmoje vëllain tënd kur dëmtohet, por edhe kur dëmton. Një njeri tha: "O i dërguar i Allahut, do ta ndihmoj kur i bëhet dëm, por si ta ndihmoj kur ai bën dëm." Pejgamberi (a.s.), tha: "Po ta pengosh nga të bërit dëm (të tjerëve), atëherë e ke ndihmuar dhe ajo është ndihma jote ndaj tij." (Buhari, Ikrah 7; Medhalim 4)

Disa elementë themelorë të së drejtës vëllazërore i mësojmë nga ky hadith lakonik i Pejgamberit (a.s.): "Mos i shkëputni marrëdhëniet, mos ia ktheni shpinën njëri-tjetrit, mos e urreni njëri-tjetrin, mos ushqeni zili ndaj njëri-tjetrit. O robër të Allahut, bëhuni vëllezër të mirëfilltë! Nuk i lejohet myslimanit të mbajë mëri me vëllain mysliman më shumë se tri ditë." (Tirmidhi, Birr dhe sila 24 dhe tek Buhariu, Edeb 58; Nikah 46)

Si përfundim, mund të themi se krahas Kuranit kemi një sërë shembujsh nga jeta e Pejgamberit (a.s.), në lidhje me vëllazërinë, miqësinë, dashurinë, sinqeritetin dhe marrëdhëniet sociale.

Flora që lartësojnë dhe nderojnë njeriun

Rexhep Ezel

Njerëzit janë krijesa të përkryera, që kanë aftësinë për të jetuar në harmoni, sepse zotërojnë aftësinë për të dalluar të mirën nga e keqja dhe në të njëjtën kohë, zotërojnë vullnetin e lirë për të zgjedhur midis dy alternativave. Duke i dhënë njeriut aftësinë për të arsyetuar, shikuar, dëgjuar dhe folur, Allahu e ka pajisur atë me ndjenjën e përgjegjësisë. Por në ndryshim nga engjëjt, që janë të prirur vetëm për mirë, njeriu është i prirur për të dyja dhe i është dhënë vullneti i lirë për të zgjedhur midis së mirës dhe së keqes. Ai është marrë në provim për të provuar aftësinë e tij në disiplinimin e dëshirave. Në këtë mënyrë, njeriu, që në thelb është krijesa më e mirë dhe e nderuar, për shkak të dobësive si egoizmi, nxitimi, mosmirënjohja, mohimi dhe rendja mbas dëshirave, mund të bjerë në nivelin më të ulët. Në këtë shkrim do të trajtojmë disa vlera që e lartësojnë njeriun.

Imani është kushti kryesor për sukses në jetën individuale dhe shoqërore, thënë ndryshe, imani është burimi i çdo mirësie. Sepse kjo vlerë është kusht parësor për diturinë, ibadetin, mirësinë dhe virtytin. Njeriu që nuk beson në kauzën dhe veten e tij, nuk mund t'i bëjë ballë jetës. Nuk mund të arrijë sukses në asnjë fushë të jetës. **“Ata që i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij, që kanë frikë nga Allahu e i përkushtohen Atij, do të jenë të fituarit e vërtetë.”** (Nur, 52) Nga ana tjetër, Allahu i lajmëron besimtarët se është Garantuesi dhe

Mbrojtësi i tyre kundër çdo armiku dhe ndihma e Tij do të jetë e pakursyer kundër amiqve të fesë. **“Nëse mes jush gjenden njëzet të qëndrueshëm, ata do të mundin dyqind (mohues) e, nëse nga ju janë njëqind të qëndrueshëm, ata do të mundin njëmijë mohues.”** (Enfal, 65)

Siç konstatohet lehtë, të qenit besimtar, i vetëdijshëm, i arsyeshëm, i arsimuar dhe durimtar, është shumë e rëndësishme për të pasur sukses në jetën e përditshme. Sepse besimi tek Allahu rrit moralin dhe vetëbesimin, dy faktorë kyç për sukses. Prandaj Allahu i lajmëron besimtarët se mund të ngadhënjëjnë përballë një armiku me numër disa herë më të madh. Atë që nuk e realizon dot në mënyrë individuale, individ mund ta realizojë shumë lehtë me ndihmën e shoqërisë. Sepse njeriu është një qenie sociale. Për të jetuar në shoqëri është e domosdoshme ndihma reciproke.

Dituria dhe shoqëria: Islami ka hyrë në jetën sociale me dituri dhe lexim. Për këtë qëllim, në Kuran ka 750 ajete që flasin për diturinë. Këto ajete e nxisin njeriun për kërkim, për mendim, meditim dhe mësim. Veçanërisht duke i kujtuar ekzistencën dhe njësimin e Allahut, e këshillojnë njeriun të studiojë të gjithë natyrën dhe fenomenet. Sepse Kurani shpreh qartë se të zotët e dijes janë ata që e besojnë dhe nderojnë më shumë Krijuesin. Pejgamberi (a.s.), diturinë e ka konsideruar si thesar të humbur të besimtarit, i cili duhet ta kërkojë

kudo që të jetë. Për këtë arsye, “Kërkimi i diturisë është obligim për çdo mysliman. Për kërkuesin e diturisë edhe peshqit në det kërkojnë falje.” (Tirmidhiu, Ilm, 19) Në këtë mënyrë, Kurani e nxit njeriun për dituri, e cila nga ana e saj i siguron besimtarit lidhje më të fortë me Allahun. Aliu (r.a.), thotë: “Dituria lartëson ata që janë poshtë, kurse injoranca ul ata që janë lart.” Për rrjedhojë, dituria është një vlerë e rëndësishme për statusin e individit në shoqëri. Për këtë arsye, kombet që janë dhënë pas diturisë kanë ecur përpara duke arritur suksese të mëdha në çdo fushë të jetës, në krahasim me ata që e kanë lënë pas dore diturinë. Është me vend fjala: “Kush ka dije është i fortë”. Nisur nga rëndësia e diturisë, dijetarët janë konsideruar trashëgimtarë të pejgamberëve. Sepse pejgamberët nuk kanë lënë trashëgim pasuri, por dituri. Është kjo arsya që epërsia e dijetarit karshi adhuresit është si hëna karshi yjeve. (Trimidhi, Ilm, 19) Pejgamberi (a.s.), e ka konsideruar vdekjen e dijetarëve si emigrim të diturisë. “Allahu e merr diturinë nga njerëzit me vdekjen e dijetarëve dhe, kur të mos mbesë asnjë dijetar, shoqëria zgjedh për drejtues një grup injorantësh, të cilët kur pyeten për çështje të caktuara, megjithëse nuk e dinë, japin mendimin e tyre; në këtë mënyrë shastisin veten dhe popullin” (Buhari, Ilm, 35)

Uniteti dhe vëllazëria: Njeriu modern po përjeton probleme serioze përsa i përket vëllazërisë, dashurisë, respektit dhe besimit reciprok. Për më tepër, çdo ditë e më shumë po shtohet dhuna, varfëria, grabitjet, divorcet dhe krimet nga më të ndryshmet. Nga ana tjetër, sakrifica, marrëdhëniet ndërnjerëzore, ndihmat sociale, marrëdhëniet fisnore dhe shoqërore po dobësohen. Njeriu po bëhet gjithnjë e më i huaj ndaj vlerave kulturore dhe historike, duke nxjerrë në pah egoizmin dhe duke i dhënë rëndësi anës temporale. Gjithë këto zhvillime ndikojnë negativisht në jetën e njeriut. Islami u kërkon njerëzve të jetojnë në shoqëri në mënyrë aktive. Islami thekson faktin e vëllazërisë dhe marrëdhënieve të mira midis besimtarëve. **“Në të vërtetë, besimtarët janë vëllezër, andaj pajtojini vëllezërit tuaj midis tyre dhe kiji frikë Allahun, në mënyrë që ju të mëshiroheni.”** (Huxhurat, 10)

O njerëz! Në të vërtetë, Ne ju krijuam ju prej një mashkulli dhe një femre dhe ju bëmë popuj e fise, për ta njohur njëri-tjetrit. Më i nderuari prej jush tek Allahu është ai që i frikësohet më shumë Atij. Vërtet, Allahu është i Gjithëdijshëm dhe për Atë asgjë nuk është e fshehtë. (Huxhurat, 13)

Siç shikohet, Allahu i ka krijuar njerëzit të barabartë. Asnjëri nuk ka epërsi ndaj tjetrit. Ata janë krijuar në kombe dhe fise të ndryshme, në mënyrë që të krijojnë marrëdhënie të mira me njëri-tjetrit. Këto dallime në asnjë mënyrë nuk duhet të bëhen shkak për të treguar epërsi ndaj njëri-tjetrit, sepse vlera e njeriut nuk buron

nga pasuria dhe prejardhja, por nga dëvotshmëria dhe morali. Siç e përforcon më shumë këtë fakt hadithi i Pejgamberit (a.s.): “Allahu nuk shikon në fizionominë dhe pasurinë tuaj, por në zemrat tuaja.” (Muslim, Birr, 33) “O njerëz! Zoti juaj është një, babai juaj është një. Arabi ndaj joarabit nuk ka asnjë epërsi, ashtu si joarabi nuk ka asnjë epërsi ndaj arabit, po ashtu i bardhi ndaj të ziut dhe i ziu ndaj të bardhit nuk kanë asnjë lloj përparësie. Përparësia i takon më të devotshmit.” (Ibn Hanbel, Musned, 5/411)

Siç theksohet qartë nga ajetet dhe hadithet e lartpërmendura, vlera e njeriut nuk buron nga prejardhja, por nga pastërtia shpirtërore dhe nga morali i bukur. Në këtë mënyrë, Islami e ka konsideruar parësore vëllazërinë. Mjafton të përmendim pozitën që fitoi Bilali (r.a.), në Islam, për të treguar rëndësinë e barazisë dhe vëllazërisë në Islam.

Mëshira dhe respekti: Toleranca dhe respektimi i

...Më i nderuari prej jush tek Allahu është ai që i frikësohet më shumë Atij. Vërtet, Allahu është i Gjithëdijshëm dhe për Atë asgjë nuk është e fshehtë. (Huxhurat, 13)

tjetrit është virtyt, sepse mjedisi ynë është i rrethuar me qenie frymore dhe jofrymore. Njohja, mbrojtja, mëshira dhe dashuria për ta, janë virtyte të larta. Nganjëherë, një fjalë e bukur apo një buzëqeshje bëhet burim jete për shumë njerëz. Aliu (r.a.), e përshkruan kështu Pejgamberin (a.s.): “Të pranishmëve gjithmonë u buzëqeshte, nuk fliste shumë, fjalët i kishte të qarta dhe të ëmbla. Zemrën e kishte të dhembshur dhe të butë. Nuk debatonte me askënd. Nuk i pëlqente aspak poterja. Kur fliste, të pranishmit e dëgjonin me vëmendje pa lëvizur. Bashkëbiseduesin e dëgjonte deri sa të mbaronte fjalën. Askujt nuk ia ndërpriste fjalën përderisa nuk bënte gabim.”

Mendimin e Pejgamberit, të mbushur me dashuri dhe mëshirë e shpreh shumë bukur ky hadith: “Kush nuk mëshiron, nuk mëshirohet.” (et-Taxh, v.1, f.17) ose “Mëshironi ato që janë mbi tokë, që t’ju mëshirojë Ai që është mbi qiell” (et-Taxh, v.5, f.17) Është në dorën tonë ta shndërrojmë takimin e parë me një njeri në miqësi përmes respektit, interesimit, buzëqeshjes dhe mirësjelljes. Këto janë vlera që kanë udhëhequr myslimanët për shekuj me radhë, duke i bërë ata zotërinj të të gjithë botës.

Bukuria Butësisë

Prof. dr. M. Jashar Kandemir

Qëllimi ynë sublim është të bëhemi myslimanë dhe njerëz të mirë.

Si mund të bëhesh mysliman i mirë?

Siç ka thënë i Dërguari i Allahut, (a.s.):

"Njeri i mirë është ai që ka moral të lartë." (Buhari, Menakib 23; Muslim, Fedail 68)

Atëherë, qëllimi ynë është të bëhemi njerëz me karakter të mirë dhe moral të lartë.

Ne e mësojmë moralin e lartë nga mësuesi i moralit, nga i Dërguari i Allahut, (a.s.), të cilin Allahu Teala e ka lavdëruar në Kuran, duke u shprehur: **"Me të vërtetë, ti ke një moral të lartë."** (el-Kalem, 4)

Në këtë artikull, le të shtjellojmë butësinë që Ai (a.s.), na ka mësuar dhe e cila është njëra prej cilësive më të bukura.

ÇFARË ËSHTË BUTËSIA?

Butësi do të thotë të mos nxehesh e zemërohesh në situata të tensionuara dhe të silllesh me seriozitet e qetësi.

Do të thotë të mos marrësh hak nga ai person që i je zemëruar, edhe pse ke mundësi ta bësh këtë.

Atij që zotëron cilësinë e butësisë i thonë i butë.

Atëherë, i butë do të thotë njeri që nuk vepron me nxitim dhe zemërim.

Edhe Allahu i Lartësuar nuk i ndëshkon menjëherë robërit e Tij, edhe pse e shikon se ata vazhdimisht bëjnë mëkate dhe i kundërshtojnë urdhrat e Tij.

Ky ajet fisnik e shpreh shumë bukur se sa mëkatarë janë njerëzit dhe sa i Butë është Allahu Teala:

"Sikur Allahu t'i dënonte njerëzit për shkak të mbrapshtive të tyre, nuk do të linte asgjë të gjallë në Tokë. Por Ai i lë ata deri në një afat të caktuar dhe, kur atyre u vjen afati, ata nuk mund ta shtyjnë atë e as ta shpejtojnë, qoftë edhe për një çast." (en-Nahl, 61)

Domethënë, i butë:

Është ai që nuk nxiton.

Është ai që duron ndaj fatkeqësive.

Ngaqë Allahu Teala është i Butë, u jep shanse nje-

rëzve të bëhen pishman dhe të pendohen për mëkatet që kanë bërë.

DHËMBI I PEJGAMBERIT (A.S.)

Tani le të shohim ca shembuj nga butësia e pafundme e mësuesit të dashur të moralit, Muhamedit (a.s.):

Ishte në luftën e Uhudit. Armiqtë e kishin rrethuar të Dërguarin e Allahut, (a.s.), dhe i ishin afruar shumë. Në ato momente, vëllai i Sa'd b. Ebu Vakkasit, që gjendej në rreshtat e armiqve, Utbe b. Ebu Vakkasi hodhi një gur. Ky gur theu dhëmbin e bekuar të Profetit të Allahut, (a.s.).

Jo vetëm kaq, por i theu edhe helmetën që Pejgamberi (a.s.), e kishte në kokë. Më e keqja, dy hallka të helmetës iu ngulën në faqen e Tij të bekuar. Sahabiu komandant prej asherei mubeshshere (dhjetë të përgëzuarve me xhenet), Ebu Ubejde b. Xherrah, (r.a.), theu dy dhëmbët e parë duke u përpjekur t'i nxirrte ato hallka me dhëmbë.

Nga ana tjetër, Hazreti Aliu, (r.a.), i hidhte ujë plagës me mburojën e tij. Ndërsa gonxheja e trëndafilit të Krenarisë së Gjithësisë, Hazreti Fatimeja, (r.a.), lante gjakun që rridhte nga fytyra e babait të saj.

Kur pa se uji e bënte plagën të rridhte gjak më shumë, dogji një copë hasër dhe hiri e saj e hodhi mbi plagë. Në këtë mënyrë, arriti ta ndalojë gjakun. (Muslim, Xhihad 101)

Zemrat e sahabëve ishin të copëtuara nga kjo ndodhi, që po e shikonin me një pikëllim të thellë. Gjendja e fytyrës së të Dërguarit të Allahut, (a.s.), që s'kishin guxim ta shikonin, i dërmoi ata. Këtë ngjarje nuk e përballuan dot më shumë dhe i thanë:

"O i Dërguari i Allahut! Mallkoi këta qafirë!"

Sigurisht se edhe zemra e të Dërguarit të Allahut, (a.s.), ishte e plagosur dhe e thyer kundrejt kësaj që kishte ndodhur. Megjithatë, kërkesën për të mallkuar qafirët e refuzoi me këto fjalë:

"Unë nuk jam dërguar për t'i larguar njerëzit nga mëshira e Allahut Teala.

Unë jam dërguar për t'i thirrur ata në rrugë të Allahut dhe si mëshirë për botët.

O Allah!

Udhëzoje popullin tim në rrugë të drejtë!

Sepse ata nuk dinë gjë (për njësimin Tënd dhe për profetësinë time)." (Muslim, Xhihad, 104)

I Dërguari i Allahut, (a.s.), e mbajti veten edhe në momentet kur, sipas nesh, qafirët e meritonin më shumë mallkimin e tij. Ai (a.s.), nuk u lut që ata të ndëshkohe-

shin,
por të
faleshin
dhe të udhë-
zoheshin në rru-
gën e drejtë.

Myslimanët, nga dashuria e thellë që ndjenin për të Dërguarin e Allahut, (a.s.), e mbajtën si kujtim dhëmbin e tij të thyer në këtë luftë. Allahu qoftë i kënaqur prej tyre. Edhe gjyshërit tanë fisnikë, këtë dhëmb të të Dërguarit të Allahut, (a.s.), e vlerësonin më shumë se gjithë pasurinë e kësaj bote, e vendosën në dhomën e "Mantelit të të Dërguarit të Allahut" (a.s.), që edhe sot ruhet në muzeun e sarajës Top Kapi, Stamboll.

KUSH ËSHTË TRIM?

Ja, kjo është butësia që i ka hije të Dashurit të Allahut, (a.s.).

Në një kohë që askush nuk e frenonte dot veten për shkak të zemërimit, Pejgamberi, (a.s.), e frenoi veten e tij dhe e mposhti zemërimin në sajë të butësisë që kishte.

Sa bukur e shpreh këtë gjendje i Dërguari i Allahut, (a.s.), në një hadith fisnik:

"Trim nuk është ai që mund kundërshtarin në mundje. Trim i vërtetë është ai që mposht zemërimin e tij kur zemërohet." (Buhari, Edeb 76; Muslim, Birr 107, 108)

Burrat më trima të botës, sigurisht se janë profetët. Ata janë trimat që duruan ndaj ligësive të qafirëve të verbër shpirtërisht, që nuk i besonin fesë së Allahut Teala dhe i ofendonin të dërguarit e Tij.

E dhe
ata kanë
përjetuar
shkatërrimin e
durimit dhe u është
mbushur kupa. Disa
prej tyre kanë humbur
durimin e disa janë treguar
më të matur.

Këtë gjendje e shpreh kjo fjalë që transmetohet si thënie e Hazreti Umerit, (r.a.), i cili po e shikonte me admirim këtë qëndrim të matur të të Dërguarit të Allahut, (a.s.), dhe e nxjerr në pah ndryshimin e të Dashurit të Allahut Teala:

“Nëna dhe babai im të qofshin falë, o i Dërguari i Allahut!

Nuhu (a.s.), e pati mallkuar popullin e tij duke iu lutur Zotit:

“O Zot! O Zoti im, mos lër mbi tokë asnjë femohues!” (Nuh, 26)

Sikur ti t’i kishe mallkuar, të gjithë do të shkatërroneshim.

Këta njerëz të kanë lënduar shpinën, të kanë thyer dhëmbin dhe të kanë plagosur në fytyrë. Ndërsa ti nuk i mallkon. Mbi të gjitha, lutesh për ta duke thënë:

“O Zot! Udhëzoje popullim tim, sepse ata nuk dinë!” (Kadi Ijaz, esh-Shifa, Kushek, Bejrut 1420/2000, fq. 149)

PAKUJDESIA E BEDEVIUT

Tani le të shohim një shembull tjetër nga butësia e të Dërguarit të Allahut, (a.s.):

Pejgamberi, (a.s.), kishte marrë një deve nga di-

kush që nuk ishte mysliman, për t’ia kthyer më vonë.

I zoti i devesë ishte shumë i pasjellshëm.

Devenë e kërkoi në një mënyrë shumë arrogante nga njeriu më i sjellshëm i botës.

Ai tha një fjalë të rëndë që e mërziti të Dërguarin e Allahut (a.s.).

Megjithatë, i Dërguari i Allahut, (a.s.), nuk foli.

Por sahabët nuk rezistuan dot kundrejt këtij ofendimi.

Ata deshën ta ndëshkonin atë njeri të pasjellshëm.

I Dërguari i Allahut, (a.s.), ndërhyri menjëherë dhe tha:

“Mos e prekni atë! Sepse ai që ka dhënë borxh, ka të drejtë të flasë.”

Pastaj urdhëroi t’i jepnin një deve në moshën e devesë së tij.

Sahabët i thanë:

“O i Dërguari i Allahut! Nuk po gjejmë dot një deve në moshën e devesë së tij, por ne kemi një deve më të mirë.”

I Dërguari i Allahut, (a.s.), tha:

“Atëherë jepini atë! Sigurisht se më i miri prej jush është ai që e paguan borxhin e tij në mënyrën më të mirë.” (Buhari, Vekalet 6; Muslim, Musakat 120-122)

Në këtë mënyrë, i Dërguari i Allahut, (a.s.), e tregoi edhe një herë madhështinë e butësisë së tij.

Butësia dhe dija janë cilësi motra. Butësia u shkon edhe më shumë dijetarëve.

Mund të themi edhe kështu:

Butësia është treguese e dijes. Ai që nuk ka butësi, nuk ka edhe dije.

Butësia është stoli dhe fryt i dijes.

Ndërsa injoranti nuk ka butësi. Ai ka vetëm zemërim. Sipas tij, zemërimi është më i ëmbël se mjalti.

Injoranti nuk mund të rrijë pa u nxehur. Ai e zemëron edhe atë që ka përballë, në mënyrë që të përjetojë zemërim të reja. Nëse bashkëbiseduesi e frenon veten dhe nuk zemërohet, kjo e shkatërron injorantin.

Ne, le të jemi të butë dhe të qëndrojmë larg zemërimit, sepse i Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

“Zemërimi është prejshejtani.” (Ebu Davud, Edeb 4)

Ne, le të jemi të butë siç na urdhëron Allahu Teala, i cili është i “Butë” dhe le t’i kërkojmë mbrojtje Atij nga shejtani i mallkuar siç veprojmë gjithmonë.

Gjëra të mrekullueshme

Mehmet Xhoshar

Kur themi gjëra të mrekullueshme, siç edhe kuptohet, në mendje na vijnë gjëra të jashtëzakonshme dhe të admirueshme. Për të qenë e mrekullueshme diçka, sigurisht se duhet të jetë e mbinatyrshme, përndryshe, nuk është e mrekullueshme.

Kur bëhet fjalë për gjërat e mrekullueshme, në mendje vijnë shtatë mrekullitë e botës. Sigurisht se nuk është e drejtë që këto mrekulli t'i kufizojmë me numrin shtatë, sepse ka edhe shumë mrekulli të tjera që njihen dhe që nuk njihen.

Një mësues u kishte thënë nxënësve në klasë: "Shkruani gjërat e mrekullueshme të botës dhe shpjegoni shkaku dhe të qenit të tyre mrekulli." Gjërat që së pari fëmijëve u kishin ardhur në mendje, ishin ato mrekulli që njihen në përgjithësi. Ndërtesat madhështore, historike dhe antike. Këto, siç mund t'ju kujtohen edhe juve, janë Piramidat e Egjiptit, Fari i Aleksandrisë, Tempulli i Artemidës në Efes, Kopshtet e varura të Babilonisë, Shtatorja e Zeusit në Olimpia... Kishte edhe prej nxënësve që këtyre u kishin shtuar veprat, si Murin Kinez, Tyrben e Taç Mahalit, që anglezët e quajnë poezi e ngrirë dhe xhamitë Sulejmanije e Selimije të Arkitektit Sinanit...

Njëri prej nxënësve e kishte përsosur shkrimin e tij jo me gjërat e mrekullueshme që fillimisht na vijnë në mendje, por duke shtjelluar njeriun dhe duke shkruar këto të vërteta rreth disa organeve të tij:

- Në trupin e njeriut ka aq fosfor, sa që mund të mbulojë kokën e 220 fijeve shkrepe-seje, aq yndyrë sa që mund të mjaftojë për gjashtë kallëpe sapuni, aq karbon sa ka në 380 gr qymyr dhe aq hekur sa ka në një gozhdë 2.5 cm. Këto janë xhevahire që e mbajnë në ekuilibër strukturën e trupit. Formimi i tyre realizohet me masat më të përpikta. Ligji që ka vendosur Allahu, funksionon pa ndalur dhe përparon drejt synimit të tij.

- Sipas disa studimeve, gishtërinjtë janë aq të ndjeshëm, sa që mund të ndjejnë edhe një dridhje krejt të vogël. Para testimit, thithet pesë herë më shumë frymë se normalja. Shpejtësia e frymës që del kur testijmë është 100 milje

në orë.

- Ne i perceptojmë gjërat që ndodhin rreth e rrotull me anë të organeve shqisore. Përveç këtyre që perceptojnë organet tona, ka edhe shumë krijesa të tjera të cilat ekzistojnë. Ne i japim lamtumirën jetës pa i njohur shumicën prej tyre. Edhe organet tona shqisore është e pamundur t'i njohim të gjitha.

- Kush është ai që e bën kockën të dëgjojë, beben e syrit të formuar nga një lëndë si yndyrë, të shikojë dhe gjuhën prej mishi që të flasë? Mbi të gjitha, si do ta njihim të ëmblën dhe të kripurën, nëse nuk do të kishim gjuhën? Gjuha njihet 4 lloj shijesh: Të kripurën, të thartën, djegësen dhe të ëmblën. Si mund t'i njohë gjuha, e cila është një copë mishi, përzierjet dhe ndryshimet e këtyre? Sikur të mos kishim sytë, nuk do t'i kuptonim ngjyrat. Nuk do t'i matnim dot largësitë. Nuk do t'i kuptonim format e krijesave. Thuhet se për syrin ka katër ngjyra: E kuqja, e verdha, bluja dhe e zezë... Të gjitha ngjyrat e tjera vijnë nga përzierja e këtyre. Syri i shikon këto dhe i ndan. Sikur të mos kishim veshët, nuk do ta dinim se nga cila anë vjen zëri. Faktikisht, nuk do t'i dëgjonim zërat dhe nuk do t'i kuptonim ato që thuhet. Nëse hunda jonë nuk do të ndjente aromën, nuk do mundeshim t'i merrnim erë trëndafil. Industria kozmetike nuk do të zhvillohej. Erërat e mira të trëndafil, të limonit, të karafil, pishës etj... Si i njeh hunda, e cila është një copë mishi, këto aroma? Të gjitha këto organe tonat janë një det në të cilin po mbyten ekspertët. Sikur të mos kishim gojën, nuk mund të jetonim. Kuptimin e shenjave të gishtërinjve, pyetuari atyre që nxjerrin rezultate prej tyre. Sikur të mos ishte shqisa e prekjës, nuk mund ta dallonim pambukun nga hekuri. Çfarë percepton lëkura jonë? Të ftohtin – të ngrohtin, të lagurën – të thatën, të ngurtën – të butën...

Ai që thotë "m'u prishën nervat", nuk ia ka haberin sistemit nervor. Qeliza nervore quhet neuron. Në tru, i cili është një central telefonik, ka me miliona prej këtyre. "Trupi ynë është një shtet. Truri është kryeqyteti, ndërsa qelizat janë ushtarët... Organet janë taborët e ndarë në njësi."

Gajbi është brenda nesh

Shemsetlin Kërësh

Ne themi se njeriu është përmbledhje e gjithësisë, por, a e njohim veten tonë? Është e vërtetë se misteret janë të fshehura në botën tonë. Çdo zbulim shkencor nxjerr në pah mistere të reja. Sidoqoftë, ne nuk mund të themi se misteret janë vetëm në botën tonë të jashtme. Ne jemi të formuar nga botë të bashkuara me njëra-tjetrën. Edhe gajbi (e fshehta) është brenda nesh.

Ata që bëjnë studime në lidhje me njeriun, thonë se njeriu është i formuar nga bota fizike, mendore dhe shpirtërore. Bota jonë fizike është ana jonë materiale. Duart, këmbët, sytë, veshët dhe organet tona të brendshme, si zemra, stomaku, truri etj., janë bota jonë fizike. Kjo botë mbart gjurmë nga bota e jashtme. Ndërsa bota jonë shpirtërore është bota jonë e brendshme. Ajo mbart gjurmë nga bota e gajbit. Kjo botë përfshin çdo gjë në lidhje me përgjigjen e pyetjes se kush jam. Dashuria, urrejtja, qëllimi, vendosmëria dhe gjëra të tjera të ngjashme me këto, ndodhin në këtë botë. Bota jonë shpirtërore është plotësisht ana jonë shpirtërore,

domethënë, është zemra jonë.

Atëherë, cila është bota jonë mendore? Ndoshta nuk është e saktë që të përcaktojmë një vend, por sidoqoftë, koka jonë dhe gjërat që i përkasin asaj janë vendi i kësaj bote. Në këtë botë është pika ku bashkohet bota jonë fizike me botën tonë shpirtërore. Bota jonë mendore ka anën e saj materiale dhe atë shpirtërore. Tablotë e botës fizike shkojnë në këtë botë. Edhe tablotë nga bota shpirtërore shkojnë në këtë botë.

Truri ynë nuk nxjerr vetëm fotot (tablotë) e botës materiale. Ai nxjerr edhe fotot që vijnë nga zemra jonë. Edhe ndjenjat tona kanë reaksionet e tyre, që i dërgojnë atje. Për këtë arsye, bota jonë mendore pothuajse është si një mejdan lufte. Aty luftojnë me njëra-tjetrën bota shpirtërore dhe ajo fizike. Nganjëherë fiton bota materiale dhe nganjëherë ajo shpirtërore. Pastrimi i botës sonë mendore, domethënë, i kokës sonë, është i vështirë. Krijuesi i Lartësuar ka dëshiruar që kjo të jetë kështu dhe në këtë mënyrë të na sprovtojë.

Ahireti dhe gajbi janë brenda nesh.

Besimi është gjëja më e vlefshme. Në këtë botë ahireti duhet të jetë në zemrën e atyre që besojnë. Në këtë botë është e domosdoshme që të ecim me ahiret në zemër.

Sa e pakuptimtë është kjo botë, nëse nuk besojmë ahiretin.

Në kohën tonë është zhvilluar teknologjia. Ajo i ka shfaqur njeriut një botë virtuale. Teknologjia ka futur në shtëpinë e njerëzve të gjitha të mirat dhe të këqijat që ekzistojnë në këtë botë. Në botën tonë mendore kanë filluar të vijnë fotografi me qindra herë më shumë në raport me njëqind vjet më parë. Bota virtuale është bërë vend ekspozimi i së mirës dhe së keqes me të gjitha anët e tyre.

Atëherë, çfarë duhet të bëjmë? Njeriu duhet t'i dalë për zot trurit të tij. Duhet të lutet: O Allah! Ma ruaj mendjen! Fotografitë e të mirave dhe të këqijave, që na vijnë nga bota jonë e jashtme, na kanë vënë në vështirësi më shumë se më parë dhe na e kanë lodhur kokën e trurin tonë. Ka filluar një luftë e padukshme ndërmjet besimtarëve dhe femohuesve. Ata që rezistojnë ndaj pasioneve dhe zakoneve universale janë dënuar, edhe pse rezistenca ndaj parajsës virtuale të mjeteve universale është shenjë e besimit.

Teknologjia i ka shfaqur njeriut një parajsë të rrejshme me anë të botës virtuale. Puna e atyre që nuk e pranojnë këtë parajsë të rrejshme dhe që pranojnë xhenetin e vërtetë, është e vështirë. Kultura universale u ka shpallur luftë shpirtërore atyre që nuk e pranojnë këtë parajsë të rrejshme. Kështu, ka bërë çdo gjë për t'ua prishur shëndetin shpirtëror dhe për t'ua shkatërruar ekuilibrat. Ata gjithmonë i ka shpallur si "të tjerë". Atyre u ka thënë:

"Faktikisht edhe ju e doni atë dhe e keni përzemër. Pranojeni tani këtë parajsë të rrejshme." Ata u thanë:

"Ne jemi besimtarë myslimanë, prandaj nuk mund ta pranojmë parajsën e rrejshme që na paraqet kultura globale." Atyre që nuk e pranuan këtë parajsë të rrejshme, u thanë: "Mos rezistoni, por bëhuni si të gjithë! Edhe juve ju pëlqen shumë kjo parajsë virtuale. Përse insistoni? Bëhuni si të gjithë!"

Të bëhesh si të gjithë, do të thotë të mjaftohesh me një besim të paqartë në lidhje me ahiretin. Kjo nuk është gjë tjetër përveçse hipokrizi. Kultura globale po i imponon myslimanët që të pranojnë hipokrizinë. Ndërsa ata që u dalin kundër, i nxjerrin jashtë funksionit. Kjo është tabloja që shikojmë. Kështu realizohet lufta e pamëshirshme në kokën dhe zemrën e atyre që i besojnë Allahut dhe Ahiretit. Prandaj qenka shumë e vështirë mbrojtja e besimit në këtë kohë të fundit.

Por Ahireti dhe gajbi janë brenda nesh. Besimi është gjëja më e vlefshme. Në këtë botë Ahireti duhet të jetë në zemrën e atyre që besojnë. Në këtë botë është e domosdoshme që të ecim me Ahiret në zemër. Sa e pakuptimtë është kjo botë, nëse nuk besojmë ahiretin.

A nuk kemi asnjë vlerë? A nuk kanë asnjë vlerë jeta dhe ndjenjat tona? A nuk kanë ndonjë vlerë mirësitë që kemi bërë, dashuria që kemi ndaj njerëzve dhe ndihma që u kemi dhënë atyre? A nuk ka ndonjë vlerë buzëqeshja ndaj një fëmije? A nuk ka ndonjë vlerë dashuria ndaj një luleje dhe vaditja e saj?

Jo, nuk mund të jetë siç thonë ata. Ahireti ekziston, sepse ne ekzistojmë. Ahireti ekziston, sepse dynjaja ekziston. Kjo botë që duket, gjithnjë po bërtet me gjuhën e saj se ekziston edhe bota tjetër që nuk duket. Të mos e shikosh këtë, është verbëri. Verbëria më e madhe është mosshikimi i botës së padukshme. Verbëria më e madhe është verbëria e zemrës.

Gajbi është brenda nesh, mahsheri është brenda nesh, sirati është brenda nesh. Llogaria është brenda nesh, peshorja është brenda nesh. Të gjithë shenjat që mund të na shpien te besimi i fortë ndaj Ahiretit, janë brenda nesh.

O Allah! Na jep një besim të fortë dhe na ruaj nga verbëria e zemrës!

Amin!

Terapi I HESHTJES

Sadik Dana

Kur i Dërguari i Allahut, (a.s.), e përgëzoi Abdullah ibn Selamin me xhenet dhe kur sahabët e pyetën për shkakun e kësaj, Abdullah ibn Selami, (r.a.), u tha:

"Nuk flas fjalë boshe dhe nuk mendoj keq për askënd."

I Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

"A t'ju tregoj për ibadetin më të lehtë?"

Të heshtni dhe të jeni të sjellshëm."

Gjuha është burim i madh fatkeqësishë. Ngaqë është shumë e vështirë për t'u mbrojtur prej tyre, zgjidhja më e mirë është heshtja sa të jetë e mundur. Atëherë, njeriu nuk duhet të flasë më shumë se ka nevojë. Thuhet se miqtë shumë të afërt të Allahut Teala janë njerëz që flasin, hanë dhe flenë aq sa është e nevojshme.

Allahu i Madhëruar ka thënë:

"S'ka kurrfarë të mire në shumë prej bisedave të tyre të fshehta, përveç rastit kur ndokush kërkon që të jepet sadaka ose të kryhet një vepër e mirë apo paqësim ndërmjet njerëzve. Atij që e bën këtë për të fituar kënaqësinë e Allahut, Ne do t'i japim një shpërblim të madh." (en-Nisa, 114)

I Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

"Çdo gjë e atij që ruan barkun, nderin dhe gjuhën është e mbrojtur."

Umeri, (r.a.), ka thënë:

"Kam parë Ebu Bekrin. E kishte kapur gjuhën me gisht dhe e tërhiqte. E pyeta:

"O miku i Resulullahut! Përse e bën këtë?" Ai më tha:

"Ah në sa halle më ka futur kjo mua."

Transmetohet se në ditën e luftës së Uhudit, një djalë i ri kishte rënë dëshmor. Kur e gjetën, panë se ai kishte lidhur një gur në bark për shkak të urisë. Nëna e tij ia fshiu pluhurin që kishte në fytyrë dhe i tha:

"E gëzofsh xhenetin!"

I Dërguari i Allahut, (a.s.), tha:

"Nga e di? Ndoshta ka bërë ndonjë gjë që nuk është e dobishme për të. Apo ka thënë ndonjë fjalë që nuk ka dobi prej saj. Dua të them se çdokush do të merret në llogari për veprën e vet."

I Dërguari i Allahut, (a.s.), tha:

"Lum për atë që i lë fjalët e tepërta për më vonë dhe për atë që i është dhënë shumë pasuri, domethënë, për atë që ia hap grykën qeses dhe e lidh gjuhën!"

Përsëri ka thënë:

"Nuk ka më keq për njeriun se të ketë fjalët e gjata."
Gjithashtu ka thënë:

"Atij që nuk kundërshton kur flet, që nuk nxit hasmëri dhe që nuk thotë fjalë të këqija, i bëjnë një saraj në xhenet. Nëse hesht edhe kur ka të drejtë, i bëjnë një saraj në xhenetin më të lartë."

Transmetohet nga Malik ibn Enesi, (r.a.):

"Debati nuk është prej fesë. Të gjithë të mëdhenjtë

e fesë e kanë ndaluar atë, por, nëse ai që flet ishte njeri që bënte bidate, ia shpjegonin çështjen me Kuran dhe hadithe fisnike pa shfaqur ndaj tij inat, armiqësi dhe pa e zgjatur shumë. Nëse nuk bënte dobi, e linin në hallin e tij." (Nga Kimjaji Saadet)

Transmetohet se Muadh ibn Xhebel, (r.a.), kishte thënë:

"O i Dërguari i Allahut! Më këshillo!" Pejgamberi, (a.s.), i tha:

"Mbroje fenë tënde!"

Muadhi, (r.a.), i tha përsëri:

"O i Dërguari i Allahut! Më këshillo!" Pejgamberi, (a.s.), i tha:

"Të pastë nëna o Muadh! Ajo që i fut njerëzit në xhehenem duke i zvarritur me fytyrë për tokë, nuk është gjë tjetër përveç gjuhës së tyre."

Të urtët kanë thënë:

"Heshtja është stoli e dijetarit dhe mbulim i injorantit."

Kur i Dërguari i Allahut, (a.s.), e përgëzoi Abdullah bin Selamin me xhenet dhe kur sahabët e pyetën për shkakun e kësaj, Abdullah bin Selami, (r.a.), u tha:

"Nuk flas fjalë boshe dhe nuk mendoj keq për askënd."

I Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

"A t'ju tregoj për ibadetin më të lehtë?"

Të heshtni dhe të jeni të sjellshëm."

Besimtari duhet të dijë të flasë kur t'i vijë vendi, duhet t'i shpjegojë çështjet e domosdoshme dhe asgjë nuk duhet të ngelet e fshehtë dhe e mbuluar. Nëse fshihen gjërat e dobishme dhe që duhet të thuhet, atëherë ato bëhen shkak për shumë përçarje. Ata që përfitojnë më shumë prej kësaj, janë njerëzit që e kanë fenë e dobët dhe shpirtin e keq. Ata i ngatërrojnë myslimanët me lajme të pavërteta.

Veçanërisht hipokritët, gjithmonë i fshehin çështjet e rëndësishme. Qëllimi i tyre është të bëjnë përçarje dhe të arrijnë qëllimet e tyre të liga, sepse kanë marrë pjesë nga morali i keq i "shejtanit që nuk flet".

Disa nga vëllezërit tanë në fe, për shkak të edukatës që kanë, sillen me qetësi ndaj çdo gjëje që thuhet. Por në një gjendje kur ka konflikt të vërtetë, kategorikisht nuk mund të tundet koka në çështje që ka ndaluar feja. Në të tilla raste është domosdoshmëri të thuhet e vërteta.

Mesut Kaja

Kurani Fisnik është burimi më themelor i Islamit. Krahas faktit se Kurani është mëshirë, begati dhe shërim, ai shfaq një model jete gjithëpërfshirës në çështjet si ato të besimit, ibadetit, dispozitave etj. Umeti islam e cakton me të (Kuranin) qëndrimin e tij në të gjitha fushat e kësaj bote dhe të botës tjetër. Zgjidhjet e problemeve me të cilat janë përballur në çdo periudhë, i kërkojnë tek ai. Paqen dhe qetësinë e tyre e gjejnë në klimën e tij shpirtërore...

Për këtë arsye, mësimi i Kuranit është bërë çështja më jetike e myslimanëve. Myslimanët kanë shfaqur përpjekje shumë të mëdha që Kurani Fisnik të mësohet, të kuptohet dhe të zbatohet në formën më të drejtë siç ka zbritur në fillim. Me këtë synim janë krijuar shumë institucione dhe shkolla të ndryshme, që nga zanafilla e Islamit e deri në ditët e sotme.

Përpjekjen më të madhe në lidhje me këtë, padyshim e ka dhënë i Dërguari i Allahut, (a.s.), të cilit i është zbritur Kurani. Allahu Teala thotë në Kuranin Fisnik se detyra më kryesore e Pejgamberit (a.s.), është që t'ua lexojë njerëzve argumentet e Allahut dhe t'ua mësojë Librin (Kuranin). Kjo detyrë kuptohet qartë edhe në duanë e

H. Ibrahim (a.s.) dhe H. Ismail (a.s.):

“O Zoti ynë! Dërgo tek ata një të dërguar nga gjiri i tyre, që t'ua lexojë shpalljet e Tua, t'ua mësojë Librin dhe Urtësinë (rregullat e fesë) e t'i pastrojë (nga gjynahet)! Vërtet, Ti je i Plotfuqishmi dhe i Urti!” (el-Bekare, 2/129)

Në Kuranin Fisnik, me shprehje të njëjta apo të ndryshme, shpeshherë përsëritet detyra e Pejgamberit, (a.s.), për t'ua mësuar njerëzve Librin, për t'ua predikuar atë dhe për t'ua shpjeguar.

Edhe vetë i Dërguari i Allahut (a.s.), tregon se është dërguar me këtë qëllim:

“Allahu më ka dërguar si një mësues.” (Ibn Maxhe, Mukaddime, 17; Ibn Abdulber, Ilm, fq. 15)

Pasi i Dërguari i Allahut (a.s.), mori urdhrin “Lexo!”, menjëherë filloi të shfaqte një përpjekje të madhe për këtë. Ajetet që zbrisnin ua lexonte e ua mësonte atyre që besonin, ndërsa femohuesit i informonte dhe i ftonte në besim.

Së pari, këtij synimi i shërbyen luginat e shkreta të Mekës, kodrat e largëta dhe shtëpitë e lira. Pastaj erdhi

një ditë dhe rrugët e panairit e Mekës jehonin me këtë thirrje. Filloi një lëvizje për mësimin e Kuranit. Njerëzit që e arrinin këtë, bëheshin besimtarë. Ata pastroheshin me dritën e Kuranit Fisnik e edukimin e të Dërguarit të Allahut (a.s.) dhe qëndronin të fortë në rrugën e Allahut Teala. Ndërsa ata që nuk besonin, u bënë armiq të hapur të Allahut, të Dërguarit të Tij dhe të asaj që u shpall.

Që në periudhën e Mekës, disa prej sahabëve që kishin mësuar prej të Dërguarit të Allahut, (a.s.), shohim se filluan t'i shërbenin Kuranit. Njëri prej këtyre ishte Ebu Bekri (r.a.). Shumë zemra të gatshme, hynë në Islam me përpjekjen e tij.

Sipas një transmetimi, ai kishte ndërtuar një xhami të vogël në oborrin e shtëpisë. Aty falte namaz natë e ditë dhe lexonte Kuran. Ky njeri i veçantë, që kishte një zemër të butë dhe sytë të përplotur, bëhej edhe më i ndjeshëm kur hynte në klimën e Kuranit Fisnik. Gratë dhe fëmijët, që mbledheshin rreth e rrotull tij dhe dëgjonin atë lexim të sinqertë, hynin në besim. Edhe pse femohuesit i bënë shumë presione dhe kërcënime, Ebu Bekri, (r.a.), nuk hoqi dorë nga aktiviteti i tij. (Ibn Is'hak, I, 218; Ibn Hisham, II, 219; Buhari, Mesaxhid, 52)

I Dërguari i Allahut, (a.s.), dërgoi para hixhretit në Medine dy sahabë të mëdhenj e të zgjedhur si mësues. Ata ishin Mus'ab bin Umejri (r.a.) dhe Abdullah bin Ummu Mektum (r.a.). Qëllimi i këtyre dy mësuesve ishte t'u mësonin njerëzve Kuranin dhe parimet e Islamit. Në sajë të përpjekjeve të tyre të jashtëzakonshme, Jethribi u shndërrua në Qytetin e Islamit për një kohë shumë të shkurtër.

Ndërkohë që mësimi i Kuranit vazhdonte me të gjithë shpejtësinë e tij në periudhën e Medines, në anën tjetër institucionalizohej. Disa sahabë emigruan nga jashtë Medines vetëm për të mësuar Librin e Allahut dhe mënyrën e jetesës së të Dërguarit të Allahut, (a.s.). Pranë xhamisë së Pejgamberit u ndërtua një vend me emrin Suffa për këta njerëz.

Suffa ishte universiteti i parë islam. Vetë i Dërguari i Allahut (a.s.), jepte mësim aty. Edhe disa sahabë të tjerë ushtruan detyrën si mësues për t'u mësuar atyre shkrim, këndim dhe në mënyrë të veçantë, Kuranin. Për shembull, Ubade ibn Samit, (r.a.), ishte njëri prej sahabëve që u mësonte atyre Kuranin. Me kalimin e kohës, Suffa nuk e përballonte dot më fluksin e madh të njerëzve që vinin të merrnin dituri.

Në fillim të vitit të dytë të hixhretit, u hap një shkollë e re vetëm për mësimin e Kuranit Fisnik, e cila u quajt Daru'l-Kurra. Që në kohën kur i Dërguari i Allahut, (a.s.), ishte në jetë, numri i këtyre arriti në nëntë. Pejgamberi (a.s.), shkonte shpesh te këto shkolla dhe kontrollonte mësimin. Në këto shkolla mësohej leximi i saktë i sureve, mësimi i tyre përmendsh dhe shpjegoheshin temat e

Kur i Dërguari i Allahut (a.s.),
lexonte Kuranin, e lexonte ngadalë

dhe me terilë. Ai dëshironte
që njerëzit të depërtonin lehtë
në Kuran dhe ta kuptonin atë. Ai (a.s.),

ishte aq i përpiktë ndaj mëimit
të Kuranit, saqë e vlerësonte çdo shans.

Sahabitë e dëgjonin Kuranin Fisnik
në hytbe, në namaz, në mësim, në vaza,
në fetva dhe në çështjen e dispozitave të

shariatit. Ata inkurajoheshin
që ta mësonin Kuranin dhe t'ua mësonin
atë të tjerëve në çdo rrethanë.

(Shik. Zerkani, Menahil, I, 128)

besimit, ibadetit e dispozitave të sheriatit në këto sure. (M. Hamidullah, Islam Peygamberi, II, 768, 771)

Ubade ibn Samit tregon: "Kur dikush vinte në Medine, i Dërguari i Allahut, (a.s.), e dërgonte te ndonjëri prej nesh që t'i mësonim Kuranin." Ky transmetim na shpreh qartë se Kurani duhet të funksionojë në zemrën, damarët dhe në të gjithë egon e njeriut. Njeriu duhet ta lexojë mesazhin hyjnor, në mënyrë që të kuptojë shpirtin e Islamit, urtësinë e dërgimit të pejgamberëve nga ana e Allahut Teala dhe konceptet e kësaj bote e të ahiretit. Ai duhet të marrë frymë në atmosferën shpirtërore të Librit të Lartë dhe të hyjë në botën e kuptimit.

Ndërkohë që i Dërguari i Allahut, (a.s.), vazhonte mësimin e Kuranit, Allahu (xh.xh), zbriti urdhrin:

"Ky është një Kuran, që Ne e kemi ndarë pjesë-pjesë, që ti t'ua mësonsh njerëzve pak nga pak, duke e shpallur atë kohë pas kohe." (el-Isra, 106)

Kur i Dërguari i Allahut (a.s.), lexonte

Kuranin, e lexonte ngadalë dhe me tertilë. Ai dëshironte që njerëzit të depërtonin lehtë në Kuran dhe ta kuptonin atë. Ai (a.s.), ishte aq i përpiktë ndaj mësimin të Kuranit, sa që e vlerësonte çdo shans. Sahabët e dëgjonin Kuranin Fisnik në hytbe, në namaz, në mësim, në vaza, në fetva dhe në çështjen e dispozitave të sheriatit. Ata inkurajoheshin që ta mësonin Kuranin dhe t'ua mësonin atë të tjerëve në çdo rrethanë. (Shik. Zer-kani, Menahil, I, 128)

Madje, një sahab shkoi te i Dërguari i Allahut, (a.s.), dhe i kërkoi që ta kurorëzonte me një grua. Pejgamberi (a.s.), e urdhëroi të sillte diçka dhe t'ia jepte asaj si meher. Edhe pse ai u përpoq shumë të gjente diçka për meherin, nuk nuk ia doli. I Dërguari i Allahut, (a.s.), e pyeti se mos dinte ndonjë gjë përmendsh nga Kurani Fisnik. Kur mori një përgjigje pozitive, e kurorëzoi me kusht që t'ia mësonte ato gruas me të cilën e martoi. (Buhari, Fedailu'l-Kur'an, 22)

I Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

"Më i miri prej jush është ai që mëson Kuranin dhe ua mëson atë të tjerëve." (Buhari, Fedailu'l-Kur'an, 21) Në një transmetim tjetër shprehet në këtë formë: *"Më i virtytshmi prej jush..."* (Tirmidhi, Fedailu'l-Kur'an, 15) Tani le të mendojmë: A mund të rrinin sahabët pa bërë asgjë kur dëgjonin këto hadithe dhe të tjera të ngjashme me këto? A mund të nënvlerësonin në çështjen e mësimin të Kuranit për veten e tyre dhe për t'ua mësuat atë të

tjerëve?

Abdullah ibn Abbasi, (r.a.), thotë:

"Kur i Dërguari i Allahut, (a.s.), ndërroi jetë unë isha dhjetë vjeç. Deri atëherë unë i pata lexuar dhe mbledhur ajetet muhkem." (Ibn Kethir, Fedailu'l-Kur'an, I, 150)

Në këtë transmetim shohim përpjekjen e këtij sahabiu që në moshë të vogël për ta mësuat dhe lexuar Kuranin Fisnik. Përsëri nga transmetimi kuptojmë se ai i kishte mësuat në mënyrë të rregullt ajetet muhkem dhe dispozitat për të cilat bëhej fjalë në to. Ndërsa një çështje tjetër që na bën shumë përshtypje, është interesimi i madh i të Dërguarit të Allahut, (a.s.), që shfaqte ndaj tij. Një shenjë tjetër e rëndësisë që i Dërguari i Allahut (a.s.), i jepte atij është edhe fakti se e merrte për të shëtitur dhe lutej për të:

"O Allah! Bëje atë që ta kuptojë fenë mirë dhe mësoja komentimin e Kuranit!" (Ahmed b. Hanbel, Musned, I, 266)

Së fundi, ky sahabi i nderuar të gjithë jetën e tij ia dedikoi Librit të Allahut Teala, tefsirit të tij dhe meritoi titujt si "Përkthyesi i Kuranit" dhe "Dijetari i Umetit".

Pasi i Dërguari i Allahut, (a.s.), ndërroi jetë, sahabët e zgjedhur të Tij nuk e shkëputën mësimin e Kuranit Fisnik. Ata, me frymëzimin që morën nga Pejgamberi (a.s.), dhanë përpjekjet më të mëdha në këtë çështje. Ubej b. Ka'bi dhe Zejd b. Thabiti, (r.a.)ma, i vazhduan mësimet e Kuranit në Medine. Ibn Mes'udi në Kufe, Muadh

b. Xhebeli në Palestinë, Ebu'd-Derda në Damask dhe Ebu Musa el-Eshari në Basra. Madje, thuhet se në hallkën e mësimin të Kuranit që Ebu'd-Derda jepte pas namazit të mëngjesit në Damask, merrnin pjesë deri në gjashtëqind nxënës. (A. Ajdënlle, "Ebu'd-Derda" DIA, X, 311)

Mësimi i Kuranit Fisnik vazhdoi me të njëjtin ritëm edhe në kohën e tabiinëve. Ebu Abdurrahman es-Sulemi, i cili ishte prej tabiinëve, duke folur për hadithin që e përmendëm më lart, tha: "Ja, ky është hadithi që më ka bërë të ulem këtu dhe t'ua mësoj Kuranin të tjerëve." Ai e dha këtë shërbim për një kohë të gjatë, duke filluar nga periudha e Hazreti Osmanit (r.a.), e deri në periudhën e Haxhaxhxit.

Transmetohet se metoda e tij për mësimin e Kuranit ishte njëzet ajete në mëngjes dhe njëzet ajete në mbrëmje. Po ashtu, transmetohet se në mësimet e mëngjesit merrnin pjesë njerëz nga të gjitha klasat dhe së

pari u jepte mësim tregtarëve, që të mos vonoheshin në punë. (Ibn Sa'd, Tabakat, VI, 172)

Hadithi në fjalë dhe transmetimet që kanë ardhur nga selefët, e shpjegojnë aq mirë rëndësinë e kësaj çështjeje, sa që nuk lënë nevojë për fjalë të tjera. Së pari, vjen përgjegjësia e mësimi. Mësimi i Kuranit është i hapur për çdo lloj moshe. Familjarizimi me Kuranin nuk ka kufizim moshe. Gjallërimi dhe udhëzimi i njeriut me Kuranin, nuk ka kufizim vendi apo kohe. Hz. Mevlana, duke marrë frymëzim nga ky hadith, është shprehur:

“Urtësia e Kuranit është gjëja e humbur e besimtarit. Ai e merr atë kudo që ta gjejë.”

Nga ana tjetër, mësimi i Kuranit Fisnik është shumë i rëndësishëm edhe sot siç ka qenë edhe në të kaluarën. Madje, është edhe më i rëndësishëm. Brezat, në çdo ditë që kalon, po largohen nga shpirti i Islamit e nga Kurani dhe po degjenerohen. Në këtë çështje, fëmijët dhe të rinjtë kanë nevojë për një interesim të madh. Ata kanë nevojë për mësimin e Kuranit prej njerëzve të specializuar në këtë fushë.

Nisur nga ky aspekt, ata nuk duhet të privohen nga institucionet ekzistuese, nga shkollat dhe nga mësuesit që japin mësimin e Kuranit Fisnik. Edhe për njerëzit që ua mësojnë Kuranin të tjerëve, ka plot shembuj dhe sakrificat të të Dërguarit të Allahut dhe të atyre që e ndoqën Atë (a.s.). Po ashtu edhe sprovat dhe sakrificat që janë bërë në këtë rrugë kohët e afërta, akoma janë të paharrueshme për memoriet tona.

Ibn Arabiu na këshillon kështu, në lidhje me këtë temë:

“Ndiq fjalën më të bukur! Fjala më e bukur është Libri i Allahut. Asnjëherë mos nënvlerëso ta lexosh atë duke medituuar thellë. Nëse vepron kështu, shpresohet që Allahu Teala të të japë frymëzimin e mirësisë së kuptimit të asaj që ke lexuar. Jepi rëndësi mësimi të Kuranit! Nëse vepron kështu, bëhesh mëkëmbës i Rrahmanit, sepse ai që ua mëson Kuranin të tjerëve, të mos harrojë se Rrahmani është ai që e ka krijuar njeriun dhe i ka mësuar bejanin (Kuranin). (Rrahman, 1-4; Ibn Arabi, Öğütler Pınarı, përkth. Adem Ergyl, fq. 159)

T'i japësh rëndësi mësimi të Kuranit për vete dhe për të tjerët, do të thotë që ta takosh një njeri me Kuranin. Ta njohësh atë me frymëzimin dhe begatinë e fjalës hyjnore, do të thotë t'i a bësh të qartë urtësinë e jetës e vdekjes dhe t'i japësh dije rreth të kaluarës e të ardhmes. Do të thotë ta shpëtosh nga gjëra të padobishme dhe ta mbartësh në horizonte të pafundme. Shkurtimisht, mësimi i Kuranit Fisnik është mbrojtje e orientimit të brezave dhe dorëzim i amanetit të pasardhësit.

Dr. Ali Akben

Farmacia BRENDA NESH

Në një studim që kam bërë mbi njerëzit që kanë pësuar paralizim, kam arritur në këtë rezultat: Mjedisi ku jetojmë, ushqimet që konsumojmë, jeta e punës dhe struktura jonë gjenetike kanë të bëjnë shumë me shëndetin tonë.

Gjërat e përbashkëta të njerëzve, që vuajnë dhe plaken shpejt janë veset, si: lëvizja e pakët, alkooli, cigarja, ushqimi i gabuar e i çrregullt dhe mënyra e jetesës me stres e me plot ngjarje.

Ndërsa, për sa i përket pyetjes: “Me çfarë aktiviteteve duhet të merremi, që të jetojmë më të shëndetshëm, aktivë dhe të rinj? – i përgjigjemi:

“Kryerja e lëvizjeve në mënyrë të mjaftueshme dhe të rregullt. Zbatimi i këshillave të dobishme për ushtrime, notim e ecje dhe të këshillave mbrojtëse, që i rinovojnë qelizat tona duke na ruajtur nga stresi.”

Këto janë gjërat prej të cilave mbrohemi me ushtrimet që sigurojnë tërësinë tonë shpirtërore dhe fizike. Stresi, që pothuajse është bërë bela për çdo person, e humb ndikimin e tij në një masë të rëndësishme në sajë të hormoneve të lumturisë që dalin nga truri me anë të ushtrimeve të rregullta. Edhe kapaciteti i mushkërive të bardha, që marrin oksigjenin, i cili është nevoja themelore e qelizave tona, pothuajse rritet dy herë dhe ua mundëson qelizave të përdorin shumë oksigjen të pastër.

Ne e dimë se sistemi imunitar funksionon shumë mirë te ata njerëz që janë aktivë. Në sajë të këtij fun-

ksioni të rregullt të sistemit imunitar, i cili ka një rol shumë të rëndësishëm në mbrojtjen kundër pushtuesve, si viruset, bakteriet, parazitët etj., të ndryshëm në qelizat dhe indet tona, shtohet qëndrueshmëria kundrejt çdo lloj sëmundjeje. Në këtë mënyrë, kapemi më pak nga sëmundjet e ndryshme, duke përmendur edhe kancerin dhe mund t'i mposhtim ato më shpejt në sajë të shtimit të qëndrueshmërisë.

Një jetë aktive dhe e lëvizshme ndikon pozitivisht në funksionet e trurit. Nëse dëshirojmë ta zhdukim harresën, përgjumësinë, dobësinë dhe kapitjen, në vend që të marrim ilaçe, kryerja e ushtrimeve të rregullta do na japë një sukses të madh.

Njerëzit që kanë një mënyrë jetese të rregullt e në ekuilibër, kanë shansin të bëjnë një jetë më energjike, ngaqë kjo bëhet shkak për shtimin e prodhimit të hormoneve që dalin nga organe të ndryshme.

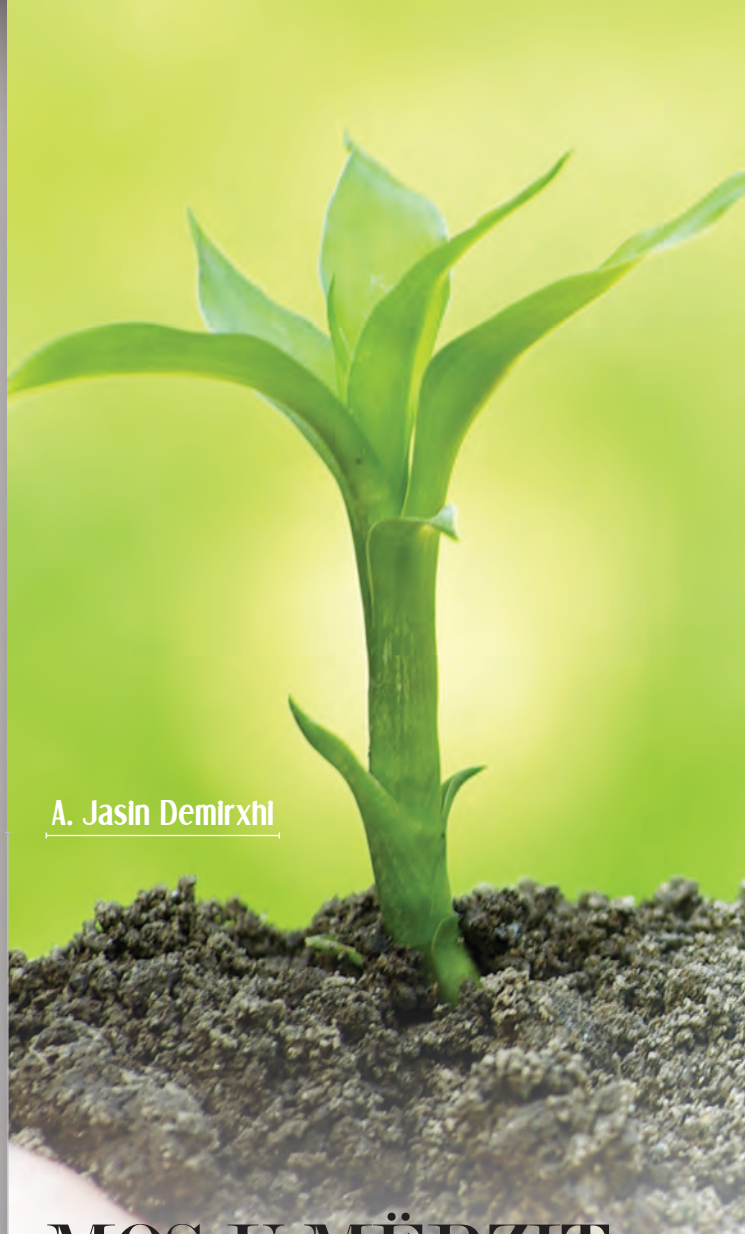
Ne duhet të zgjedhim ushqimet organike, për të cilat po flitet shumë vitet e fundit. Në sajë të kësaj, mund të ndalojmë lëndët artificiale e kimike dhe ndotjen e atyre që kemi ngrënë.

Ujin, që është prej lëndëve bazë të ushqimeve ditore, duhet ta kontrollojmë nëse është i pastër nga lëndët kimike apo nëse përmban lëndë të ndryshme organike.

Atyre njerëzve që nuk dëshirojnë të kapen nga sëmundjet e ndryshme nervore, si depresioni, mërzitja dhe dëshpërimi, u sugjeroj të lëvizin shumë, të shëtisin, të qëndrojnë larg dëshirave të tepruara dhe të jetojnë duke i shtuar jetës gjëra pozitive. A ka jetë më të vështirë dhe më të mërzitshme se të jetosh pa ndonjë synim?

Edhe mënyra për të marrë një gjumë të shëndetshëm, i cili është pothuajse një e treta e jetës sonë, është e lidhur me ndryshimet pozitive në stilin e jetesës. Rezultate të kënaqshme mund të marrim nga jetesa në paqe me veten, nga kalimi mirë me mjedisin që na rrethon dhe nga të fjeturit në kohën e gjumit, duke u zgjuar aktivë të nesërmen. Unë jam i bindur se truri dhe trupi ynë kanë nevojë shumë të madhe për një gjumë cilësor, në mënyrë që të pushojnë. Fryti i gjumit që mund të marrim duke qëndruar larg armiqve të tij, si kafeja, çaji, duhani, alkooli, çokollata, zhurma dhe të ngrënë në orët e vona, e aktivizojnë njeriun, saqë nganjëherë mund të themi se na erdhi si ilaç.

Sigurisht se dobitë e farmacistë që kemi brenda, janë më të shumta se këto që jam munduar t'i përmbledh më sipër. Arritja te ato dobi bëhet duke i zbuluar...

A. Jasin Demirxhi

MOS U MËRZIT, përderisa bën mirë!

Cilësitë e tilla, si të mendosh vetëm për veten, janë armiku i lumturisë. Kur Allahu i përshkruan armiqët e Tij, përdor shprehjen:

“Një grup i dhënë pas interesave të jetës së tyre.”

Jini shumë të kujdesshëm nga kjo cilësi. Këta lloj njerëzish pandehin se bota rrotullohet rreth tyre. Nuk mendojnë për askënd përveç vetes së tyre, nuk u japin rëndësi të tjerëve dhe jetojnë vetëm për vete. Por lumturia nuk arrihet duke u interesuar vetëm për vete. Ajo arrihet duke u interesuar edhe për hallet e të tjerëve.

Për këtë arsye, nëse dëshiron që të ndjesh lumturi dhe qetësi në zemrën tënde, jepi të varfrit, ndihmoje të dhunuarin, ngushëlloje të brengosurin, ushqeje të

uriturin, vizitoje të sëmurin dhe zgjatja dorën atij që është në vështirësi. Ja, atëherë do të shohësh se të ka rrethuar zëri i lumturisë së vërtetë...

Për një mysliman, asgjë nuk është më e rëndësishme se kënaqësia e Allahut të madhëruar dhe se fitimi i dashurisë së Tij. Përgjatë gjithë jetës së tij, besimtari bën vepra që e afrojnë te Allahu Teala.

Allahu Teala në Kuranin Fisnik u ka dhënë besimtarëve sihariqin se ato që japin për hir të Tij do të afrohen te Ai. Prandaj, të dhënë të gjërave të dashura dhe prej atyre që kanë tepruar pas plotësimit të nevojave, për myslimanin nuk është një vështirësi, por një mundësi shumë e vlefshme për të shfaqur singleritetin dhe dashurinë ndaj Allahut të Madhëruar. Allahu (xh.xh), në Kuran thotë:

“Ka nga beduinët të atillë që besojnë Allahun dhe Ditën e Kiametit dhe shpenzimin (në rrugë të Allahut) e quajnë si mjet për t’iu afruar Allahut dhe për të merituar bekimin e të Dërguarit. Vërtet që kjo do t’u sjellë afrimin. Allahu do t’i pranojë ata në mëshirën e Vet. Njëmend, Allahu është Falës i madh dhe Mëshirëplotë.” (et-Teube, 99)

Ebu Hurejra, (r.a.), transmeton se i Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

“Ditën e Kiametit Allahu Teala do të thotë:

-O biri i Ademit! Unë u sëmura, por ti nuk më vizitove!

Robi do t’i thotë:

-O Zot! Si të të vizitoj kur Ti je Zoti i Botëve? Zoti do t’i thotë:

-A nuk e dije se filani, robi im u sëmur, por ti nuk e vizitove! A nuk e dije se po ta vizitoje, do më gjeje Mua pranë tij!

Zoti do të thotë:

-O biri i Ademit! Unë të kërkova ushqim, por ti nuk më ushqeve.

Robi do t’i thotë:

-O Zot! Si të të ushqej unë Ty! Ti je Zoti i botëve.

Zoti do t’i thotë:

-Filan robi! Im kërkoi ushqim nga ti, por t’i nuk e ushqeve. A nuk e dije se po ta kishe ushqyer, do ta gjeje atë pranë Meje!

Zoti do të thotë:

-O biri i Ademit! Unë të kërkova ujë, por ti nuk më dhe!

Robi do t’i thotë:

-O Zot! Si mund të të jap unë ujë Ty! Ti je Zoti i botëve!

Zoti do t’i thotë:

-Filan robi! Im të kërkoi ujë, por t’i nuk i dhe. A nuk e dije se, po t’i jepje ujë, do ta gjeje atë te Unë!” (Muslim, Birr 43, 2569)

DIJA SJELL LUMTURINË

Edhe një mënyrë tjetër për të arritur qetësinë dhe lumturinë është marrja e dijes, sepse dija është dritë. Ajo e ndriçon të fshehtën dhe hap horizontet. Për këtë arsye, Allahu Teala thotë në Kuranin Fisnik:

“A barazohet i vdekuri që Ne e ngjallëm dhe i dhama dritë me të cilën ecën midis njerëzve, me atë që është në errësirë e nuk mund të dalë prej saj? Kësisoj, jobesimtarëve u duken të bukura veprat që bëjnë.” (el-En’am, 122)

Ndërsa injoranca është mërzi dhe dëshpërim, sepse injoranca nuk sjell gjë të re në jetën e njeriut. Për injorantin, e sotmja është si e djeshmja dhe e djeshmja është si e sotmja.

Prandaj, nëse dëshiron të jesh i lumtur, mëso! Nxito për të dija dhe të mësim! Zgjeroje dijen, në mënyrë që të shpëtosh nga brengosja dhe mjerimi. Allahu Teala e urdhëron të Dërguarin e Tij dhe ne që të lutemi, duke thënë:

“O Zot! Ma shto dijen!” (Taha, 114)

Është e vërtetë se brengosjen nuk mund ta fshijmë plotësisht nga jeta jonë, sepse jeta kështu është krijuar. Allahu Teala thotë:

“Në të vërtetë, Ne e kemi krijuar njeriun për të luftuar në vështirësi (për të dy jetët)” (el-Beled, 4)

Në një ajet tjetër, thotë:

“Në të vërtetë, Ne e krijuam njeriun nga një pikë farë e përzier, për ta sprovuar dhe e bëmë që të dëgjojë dhe të shohë.” (Insan, 2)

Brengosja është diçka që nuk do të ekzistojë vetëm në xhenet. Për këtë arsye, ata që do të hyjnë në xhenet, do të thonë:

“Falënderimi i takon Zotit, që na e hoqi brengosjen.” Edhe nga ajeti fisnik kuptojmë se jeta pa brengosje dhe pa vështirësi, do të jetë vetëm aty, domethënë në xhenet. Por ajo që kërkohet, është lehtësimi i kësaj brengosjeje dhe vështirësie.

RROBA

pa njerëz

Nuredin Nazarko

Ditët në të cilat po jetojmë, karakterizohen nga një zhvillim i hovshëm dhe gati-gati i pandalshëm i formave dhe larushive të dimensionit materialistik. Në gjithë këtë proces, ndihma e industrializmit dhe teknologjisë ka qenë e pazëvendësueshme. Ngjyra dhe argëtime “pa fund”, qarkullojnë çdo ditë e më shumë. Si aroma e nektarit që thith bletët drejt luleve, ashtu dhe argëtimet teknologjike kanë thëthirë në një masë të konsiderueshme energjitë e njeriut të ditëve të sotme. Zhytja e njeriut në këtë hapësirë argëtimesh ka ngritur një perceptim të tijin për vlerësimin e ngjarjeve, njerëzve që e rrethojnë dhe rrugës së suksesit në këtë jetë. I mikluar nga fakti që nuk arrin të gjejë gjë më të lartë sesa mendja e tij në këtë gjithësi, njeriu modern është lëshuar në prehërin dehës të ëndrrës së të qenit zot i vetes. Duhma e kësaj ëndrrë ndezulluese e ka përzhitur jo pak mendimin dhe perceptimin mbi funksionimin e rendit natyror të gjërave. Endja e rrokopujshme në hapësirën e vogël të kësaj ëndrrë e ka çorientuar

dhe po e çorienton gjithnjë e më shumë vetëdijen e njeriut modern, mbi realitetin që e rrethon. Një nga elementët që ka marrë goditje të paqshme nga duhma e kësaj ëndrrë ndezulluese është perceptimi mbi çelësin e suksesit në përkohësi mbi sipërfaqen e këtij planeti. Kjo goditje është ndihur nga instrumente të llojllojshme që i kanë injektuar anestezikët e tyre në të gjithë hapësirën e mundshme që kanë mundur të mbulojnë, duke shkaktuar një tollovi tsunamistike ndaj perceptimit mbi themelin, mbi të cilin duhet të sendërtohet puna për të qenë i suksesshëm në arritjen e statusit, qenie në botë. Duke punuar këmbëngultësisht në këtë proces, shkatërrimin e perceptimit natyral mbi themelin e suksesit, injektuesit e anestezikëve kanë arritur të implementojnë një perceptim të pambështetur në asnjëlloj themeli të qëndrueshëm, për të qenë i suksesshëm. Në qoftë se perceptimi i injektuar nuk mbështetet në asnjë themel të qëndrueshëm, edhe ngrehina që ngrihet mbi këtë perceptim nuk ka për të

qenë as sot e as mot e qëndrueshme dhe e palëkundur, pikësëpari nga vetvetja. Natyrshëm që ky perceptim i stisur do të japë efektin e vet mbi jetën e përditshme të njeriut, i cili për të qenë i suksesshëm, çfarë nuk do të jepte dhe çfarë nuk do të kursente. Kjo do të thotë që edhe veprimet që do të kryejë njeriu modern, do të jenë në përputhje me perceptimin e stisur të suksesit. Madje dhe vlerësimi i tij mbi sillojin e vet do të realizohet pikërisht nëpërmjet kësaj optike perceptive. Përmes injektimit të anestezikëve, njeriu modern sheh dhe beson se rruga e suksesit është rruga që kanë ndjekur të suksesshmit. Në qoftë se dëshiron të jesh i suksesshëm, atëherë ndiq rrugën e të suksesshmëve. Por lind një pyetje dhe natyrisht që ne do ta shtrojmë këtë pyetje, për aq sa ende nuk ka vdekur të menduarit rreth atyre gjërave që anestezikët synojnë t'i mbajnë larg sferës së diskutimit. **Çdo të thotë të jesh i**

suksesshëm dhe në të vërtetë kush meriton të quhet i suksesshëm mbi sipërfaqen e këtij planeti?

Perceptimi i stisur nxiton të na ofrojë përgjigje, të cilat nuk duhen vënë në diskutim, por duhen pranuar si receta të gatshme që masa thjesht duhet t'i zbatojë pa hezitim, pasi që ata që shkelën rrugën e suksesit u bënë me të vërtetë të suksesshëm. Që të kuptojmë se cila është rruga e suksesit, duhet më së pari të shohim se cilët na serviren si të suksesshëm. Në ditët e sotme shihet qartë, për ata që ende shohin se të suksesshëm po serviren njerëz të cilët nuk rrezatojnë vetëm se përsëjashmi. Ky rrezatim është i pompuar mediatikisht në një masë të konsiderueshme për të mos thënë që këta njerëz të suksesshëm nuk janë as më shumë e as më pak vetëm se krijesa mediatike, pjellë e pashpirtshmërisë së teknikës. Tellallët e propagandimit të suksesit na servirin si të suksesshëm individë të cilët zotërojnë pasuri, famë, audiencë të lartë mediatike dhe dixhitale me "artin e tyre", rendje nga pas të fansave që janë gati të bëjnë edhe çmendurira për idhullin e tyre të suksesit, individë të dekompozuar moralisht prej kohësh, por që nevojiten si "pishtarë" suksesi për ata që duan të jenë të suksesshëm. Fanfarat e krijesave mediatike mbijnë si fant spathi edhe aty ku nuk ta pret mendja. Kjo fanfarë e rrokopujshme po tërheq pas vetes më

së shumti brezin e lodhur të moshës së re, për të cilët të qenët i suksesshëm është jetik jo vetëm për të tashmen, por edhe për të ardhmen e tyre. Kësisoj, të suksesshëm po serviren ata të cilët kanë sukses vetëm në sferën materialistike dhe po rrethohen nga një aureolë thatime, të cilën vetëm ulërime e anestezistëve e bënë të duket e shkëlqyer dhe e vyer. Ky shkëlqim përjashtësor prej floriri, e ka turbulluar dhe topitur mendjen e njeriut modern, sa që të gjitha ëndrrat, fantazitë dhe energjitë i ka vatërsuar vetëm në arritjen e suksesit për t'iu përngjarë të suksesshmëve mediatikë. A nuk po mbivlerësohet dhe shikohet si model i një jete të suksesshme pasunari me kostum smoking që tymos atë që tymos dhe jeton ashtu si jeton vetëm e vetëm për t'u shfaqur superior, arrogant dhe prepotent ndaj një mase të caktuar njerëzish që fatkeqësisht ëndërrojnë jetën e tij? A nuk po imitohen

çdo ditë e më tepër modele jetese të figurave të njohura mediatike, showbizit, nga brezi i lodhur i të rinjve? A nuk po e nxjerrin në pedestal me pavetëdijen e tyre mënyrën e tyre "të shkëlqyer" të të jetuarit? Latinët na thonë se jo çdo gjë që shkëlqen është flori, por a ndalet ky lloj njeriu të mendojë qoftë edhe pak mbi këtë urtësi që na vjen nga latinët? A nuk po tregohen gjithmonë e më tepër të pavëmendshëm dhe tmerrësisht indiferentë ndaj dijes dhe së vërtetës? Në sytë e tyre modele

të vlefshme janë vetëm modelet e sipërpërmendura, pasi që çdo sekondë të jetës ata janë të rrethuar nga aureola thatime e këtyre modeleve jetësore dhe anestezikët duhet ta kenë kryer mirë punën e tyre në mos për vdekjen, për çuarjen drejt vdekjes të nervit, të mendimit. E në qoftë se të suksesshmit janë trupa që lëvizin poshtë aureolës thatime të katandisë së tyre, atëherë cila i bie të jetë rruga e suksesit, sipas perceptimit të stisur? Por fatmirësisht bota ku jetojmë nuk është dhe nuk mund të jetë botë e një dimensionit dhe për rrjedhojë ata që kanë sy dhe shohin, ata që kanë veshë dhe dëgjojnë, ata që kanë zemër dhe mendojnë, e kanë më se të qartë se cila është rruga e suksesit për përmbushjen e statusit, qenie në botë, e kësijoj rruga e suksesit nuk mund të jetë e shenjuar nën moton "rroba pa njerëz."

PROBLEMET DHE ZGJIMI

Në periudhën moderne, delikatesa ndaj materiales ka sjellë shfaqjen e vrazhdësisë ndaj njerëzores. Zhvillimi dhe përparimi teknologjik, nga njëra anë e ka bërë jetën më të lehtë, kurse nga ana tjetër, më të vështirë. Problemet më të mëdha të teknologjisë më së shumti rëndojnë mbi rininë. Të jepet përshtypja se problemet e rinisë shtohen në përpjesëtim të drejtë me zhvillimin teknologjik.

Deri në gjysmën e dytë të shekullit XX, personaliteti i të riut zhvillohej dhe merrte formë në familje, shkollë dhe në mjedisin shoqëror. Një pjesë e mirë e personalitetit të rinisë mbruhej në familje, pastaj në shkollë dhe diçka më pak në mjedisin shoqëror. Zhvillimi teknologjik u shtoi këtyre tre elementëve edhe një të katërt, median. Megjithatë televizioni, radioja, kompjuteri dhe interneti hynë vonë në procesin e formimit të personalitetit të rinisë, ata shumë shpejt u radhitën të parët përse i përket rëndësisë dhe peshës në formimin e personalitetit të rinisë. Media me një shpejtësi marramendëse ndikoi në marrëdhëniet njerëzore. Prandaj në themel të problemeve të rinisë ndikimi i medias është i madh.

Rinia është një periudhë kur trupi dhe shpirti i njeriut është i gjallë dhe dinamik, zemra është altruiste dhe pritshmëritë nga jeta janë të larta. Mosha e rinisë karakterizohet nga gjallëria, dinamizmi, entuziazmi, ndjenja e sipërmarrjes dhe iniciativës. Prandaj ekziston shprehja: "Njerëzit në përgjithësi deri në moshën njëzet vjeç janë idealistë, nga mosha njëzet e pesë deri në tridhjetë janë socialistë, mbas moshës tridhjetë janë realistë dhe mbas moshës dyzet vjeç kanë prirjen të jenë kapitalistë." Kurse Pejgamberi (a.s.), në një porosi të Tij thotë: *"Me kalimin e moshës, tek njeriu zhvillohen dy ndjenja: dashuria për pasuri dhe dëshira për të jetuar gjatë."* Rinia udhëhiqet më shumë nga ndjenjat sesa nga arsyeja.

Rinia është e ardhmja e një kombi. Kurani flet për të rinj si Ibrahim, Musai, Jusufi (a.s.), që ia kanë dedikuar jetën e tyre Tevhidit. Ibrahim (a.s.), pati luftuar kundër Nemrudit, Musai (a.s.), kundër Faronit, Jusufi (a.s.), që përballur me probleme serioze në rininë e tij.

Pejgamberi (a.s.), i ka dhënë një rëndësi dhe vlerë të madhe rinisë. Pjesa më e madhe e individëve që Pejgamberi (a.s.), u kishte dhënë përgjegjësi përbëhej prej të rinjve. Në qytetërimin islam kanë ekzistuar institucione të veçanta që shërbenin për edukimin fizik, shpirtëror dhe profesional të të rinjve.

Zhvillimi i teknologjisë dhe komunikimit e ka shndërruar botën në një fshat të madh. Rrjetet e komunikimit informativ po rrisin gjithnjë e më tepër ndikimin mbi marrëdhëniet njerëzore dhe po sjellin me vete ndotjen kulturore të njerëzve, por veçanërisht të rinisë. Ndotja

kulturore e ka gjetur ambientin më të përshtatshëm për t'u zhvilluar te rinia. Media vizive dhe e shkruar është duke ndikuar shumë negativisht tek rinia, sidomos përmes programeve me përmbajtje seksuale. Media është duke e orientuar rininë drejt vlerave materiale dhe hedoniste. Është si pasojë e kësaj propagande përhapja e imoralitetit, shthurja dhe prishja e ekuilibrit në familje, vonimi i martesës dhe refuzimi i të rinjve për t'u bërë prindër. Telenovelat, gazetatat dhe revistat e mbushura me thashetheme po ulin në minimum produktivitetin e rinisë dhe po e largojnë nga jeta reale.

Problemet e rinisë mund t'i radhisim në këtë mënyrë:

1. Problemet e personalitetit,
2. Problemet me shoqërinë dhe shkollën,
3. Problemet me mjedisin shoqëror,
4. Problemet e krijuara nga media dhe rrjetet sociale,
5. Problemet e besimit.

1. PROBLEMET E PERSONALITETIT

Problemi më i rëndësishëm i rinisë në çdo periudhë ka qenë problemi i personalitetit. Janë të njohura problemet e vetëbesimit dhe dëshirës për promovim, që përjetojnë të rinjtë gjatë procesit të kalimit nga fëmijëria në pjekuri. Tek të rinjtë, ndaj të cilëve nuk tregohet respekti dhe dashuria e duhur, procesi i përshtatjes është problematik dhe më i gjatë. Të rinj që krijojnë probleme shoqërore, në përgjithësi u përkasin familjeve jo të shëndosha ose janë rritur në ambiente ku ka munguar dashuria. Problemi më i madh i të rinjve që shkelin ligjin,

PROBLEMET E RINISË DHJA E TYRE

kryejnë vjedhje dhe krime, është mungesa e dashurisë dhe interesimit për ta. Problemet e personalitetit janë lehtësisht të kapërcyeshme, kur fëmijët rriten në një ambient të sigurt dhe të mbushur me dashuri.

2. PROBLEMET ME SHOQËRINË DHE SHKOLLËN

Në adoleshencë të rinjtë fillojnë të krijojnë marrëdhënie intensive shoqërore dhe miqësore. Në këtë periudhë është shumë i rëndësishëm orinetimi i tyre drejt krijimit të shoqërisë me të rinj të sjellshëm, ndjekja e sjelljeve të tyre pa u vënë re dhe mbështetja pa ushtruar presion në zgjidhjen e problemeve. Prindërit që përpiqen t'i rregullojnë dhe përmirësojnë sjelljet e fëmijëve në mënyrë autoritare, në fakt dëmtojnë në mënyrë të pavetëdijshme personalitetin e tyre, duke i bërë ose të pabindur, ose të ndrojtur. Prindërit ndaj të rinjve duhet të sillen si shokë dhe problemet e tyre duhet të përpiqen t'i zgjidhin qetësisht. Ashpërsia dhe sjellja autoritare i çon ata në fshehjen e disa veprimeve, madje kur janë në vështirësi i çon në gënjeshtëri. Kjo është periudha kur të rinjtë përmes shoqërisë së keqe fitojnë sjellje të këqija dhe mënyra më e mirë për të shpëtuar nga sjelljet e këqija është qëndrimi larg tyre.

3. PROBLEMET ME MJEDISIN SHOQËROR

Mjedi shoqëror luan një rol mjaft të rëndësishëm në ndërtimin e personalitetit të njeriut. Rritja dhe zhvillimi i fëmijëve në një mjedi steril dhe larg ndikimeve negative të mjedisit shoqëror, është e pamundur, por për të minimizuar ndikimin negativ të rrugës fëmijët duhen

angazhuar me aktivitete sportive dhe kulturore.

4. PROBLEMET E KRIJUARA NGA MEDIA DHE RRJETET SOCIALE

Ndikimi i medias mbi sjelljet e njeriut është i padiskutueshëm. Për të kuptuar ndikimin e medias mbi njerëzit, mjafton t'i hedhim një sy kohës që zë televizioni, kompjuteri dhe interneti në jetën tonë. Njerëzit e kalojnë një pjesë të madhe të kohës përpara televizorit, kompjuterit dhe internetit. Përderisa media është bërë pjesë e jetës sonë të përditshme, ne duhet t'i mësojmë rinisë t'i përdorë këto mjete teknologjike për gjëra të dobishme. Natyrisht që kjo arrihet me durim dhe duke vlerësuar mendimet dhe dëshirat e tyre.

5. PROBLEMET E BESIMIT

Një problem tjetër i të rinjve, që kanë probleme personaliteti dhe që janë të pambrojtur nga ndotja kulturore, është edhe problemi që buron nga mungesa e njohurive fetare dhe mosnjohja saktë dhe drejt e fesë. Mbrojtja e rinisë nga ideologjitë dhe sektet e devijuara dhe të shthurura është e mundur vetëm përmes mësimi dhe ngulitjes në zemrat e tyre të Tevhidit të pastër.

Rinia është përballë rrezikut të madh të ateizmit, satanizmit, jehovaizmit dhe sekteve të tjera orientale, si budizmi, konfucianizmi etj.

Sugjerimet tona për zgjidhjen e problemeve të besimit janë:

1. Pajisja e të rinjve me njohuritë dhe diturinë e duhur dhe të dobishme.
2. Mbrujtja e botës shpirtërore me dashuri, virtyte, moral të bukur dhe ndërgjegjësimi i tyre për ibadetin ndaj Allahut.
3. Kalimi i tyre përmes një edukimi shpirtëror rigoroz, i cili mund t'u sigurojë atyre një personalitet solid dhe t'i ruajë nga kurthet e egos.
4. Inkurajimi i tyre për kryerjen e ibadeteve dhe tregimi i shembullit vetjak.
5. Krijimi i kushteve të përshtashme për zhvillimin e një personaliteti që ka vetëbesim, vetësiguri dhe që nuk bie ndesh me vlerat e shoqërisë.
6. Duke u nisur nga pasioni dhe dëshira e madhe e të rinjve për të ndjekur një model dhe për t'u njësuar me të, ne duhet t'u prezantojmë dhe t'i njohim me modele shembullore me të cilat historia jonë është e mbushur plot. Duhet t'i inkurajojmë fëmijët të lexojnë historitë e pejgamberëve, sahabëve dhe heronjve islamë. Përveç figurave historike, fëmijët duhen njohur dhe prezantuar me modele të gjalla prej të cilave mund të përfitojnë shumë.

XHEMATI, PASURIA MË E SHITRENJTË E IMAMIT

Doç. Dr. Fikret Karaman

QËLLIMI I SHËRBIMIT FETAR

Në përgjithësi historia dhe jeta e kombeve është ndriçuar përmes fesë, diturisë dhe urtësisë së sjellë nga pejgamberët. Në këtë mënyrë, me kalimin e kohës njerëzimi ka siguruar përparimin e tij, duke zhvilluar shkencën, mendjen, vullnetin, punën, përpjekjen dhe përvojën e vet. Pasuritë botërore, si kultura, qytetërimi, arti dhe vlera të tjera janë prodhim i një pune të gjatë. Roli i unitetit dhe përpjekjes njerëzore është i padiskutueshëm në rritjen e këtyre sukseseve. Por fatkeqësisht, në themel të padrejtësive dhe despotizmit është përsëri elementi njeri. Duke u nisur nga kjo, arrijmë në konkluzionin se paqja, qetësia dhe stabiliteti botëror janë lidhur pazgjidhshmërisht me mendimin, vullnetin, veprimin dhe sjelljet e njerëzve. Për këtë arsye, qëllimi kryesor i dërgimit të pejgamberëve e librave hyjnorë ka qenë disiplinimi i sjelljeve të njeriut. Thënë ndryshe, synimi i përbashkët i çdo fushe dhe profesioni është edukimi i një njeriu dhe qytetari të

mirë. Nga kjo pikëpamje, qëllimi kryesor i shërbimit fetar është ndihma për të besuar drejt, për të adhuruar saktë dhe për të përmirësuar sjelljet e njeriut. Në fakt, qëllimi kryesor i fesë është sigurimi i lumturisë së njeriut në këtë botë dhe në botën tjetër. Në këtë kontekst, synimi i imamit është sigurimi i një potenciali të pasur xhemati. Në këtë këndvështrim, xhemati përbën një thesar të pashtershëm për imamin. Prezantimi, këshillimi, negocimi, afrimeteti dhe konsultimi me xhematin kanë rëndësi vitale për arritjen e qëllimit. Kjo arrihet vetëm me ndërmjetësimin e imamit, sepse kuadrot fetarë janë në qendër të xhamisë, e cila konsiderohet si hapësirë e përbashkët sociale. Për këtë arsye, ata janë në kontakt të vazhdueshëm me njerëzit dhe, që ky kontakt t'i shërbejë qëllimit, duhet të realizohet vetëm përmes një komunikimi sa më produktiv.

Feja urdhëron bashkimin

Feja islame urdhëron për bashkim, unitet, solidaritet dhe kontribut social. Në asnjë mënyrë feja islame nuk e lejon përçarjen, ndarjen dhe grindjet. Kjo është e vlefshme brenda dhe jashtë xhamie. Sipas Kuranit, ndihma e ndërsjelltë konsiderohet themel i ekzistencës sonë dhe begati e çmuar dhuruar njeriut. ***“Të gjithë mbahuni fort për litarin e Allahut (Kuranin) dhe mos u përçani! Kujtoni dhuntinë e Allahut për ju, sepse, kur ishit në armiqësi, Ai i pajtoi zemrat tuaja e, në sajë të dhuntisë së Tij u bëtë vëllezër. Dhe ju ishit buzë gremisë së zjarrit, ndërsa Ai ju shpëtoi prej saj. Kështu, Allahu jua shpjegon shpalljet e Veta, që ju të drejtoheni në udhën e drejtë.”*** (Ali Imran, 103)

Për nga aftësia, inteligjenca dhe mënyra e të menduarit, njerëzit mund të jenë të ndryshëm. Divergjencat në pikëpamje dhe mendime janë më se normale, duke

AMIT

qenë se njerëzit janë të natyrave të ndryshme, por këto divergjenca duhet të mbesin vetëm në domenin e mendimit. Divergjenca nuk duhen shndërruar në urrejtje, mëri dhe inat, duke shkelur kujtë e respektit dhe mirëkuptimit reciprok, për më tepër kur jemi të gjithë udhëtarë të një rruge, që Allahu e quan në Kuran rruga e drejtë: **"Kjo është rruga lme e drejtë; prandaj ndiqeni e mos shkoni rrugëve të tjera, që ju shmangin nga rruga e Tij. Kjo është ajo që ju porositi Ai, për t'u ruajtur nga të këqijat."** (En'am, 153)

Siç konstatohet lehtë, bashkimi dhe uniteti shprehin një rëndësi të madhe për jetën sociale. Ndiha reciproke nuk është e nevojshme vetëm për botën e njeriut, por edhe për atë të kafshëve dhe bimëve. Pejgamberi (a.s.), duke na kujtuar rëndësinë e unitetit, bashkimit, solidaritetit thotë: *"Ju duhet të veproni bashkërisht. Ruajuni nga ndarjet dhe grupacionet, sepse shejtani është me atë që vepron vetëm dhe qëndron larg atyre që këshillohen me njëri-tjetrin..."* (et-Taxh; Kitabu'l-Fiten, v. 5, fq. 308) Bashkimi, uniteti, këshillimi, konsultimi dhe ndihma reciproke janë të vlefshme për çdo shoqëri dhe për çdo kohë. Xhamia dhe xhemati japin një kontribut të pazëvendësueshëm në realizimin dhe ruajtjen e vlerave të lartpërmenduara.

XHAMIA DHE XHEMATI

Në kuptimin etimologjik, xhamia shpreh vendin që bashkon dhe mbledh njerëzit. Kurse imamët janë kuadrot fetare që shërbejnë në këto vende. Në këtë mënyrë, detyra e tyre është e lidhur drejt-përdrejt me xhaminë. Kurse xhemati shpreh grupin e njerëzve që mbledhen së bashku për të kryer ritin e namazit në xhami. Islami nxit me këmbëngulje për kryerjen e ibadeteve kolektive. Përmes namazit me xhemat forcohen lidhjet shpirtërore midis njerëzve. Namazi me xhemat krijon mundësinë për t'u njohur, për t'u takuar dhe për t'u informuar rreth aktualitetit. Kjo siguron një mjedis të dashur, të respektuar dhe harmonik. Pejgamberi (a.s.), gjatë gjithë jetës e ka kryer namazin me xhemat. Madje edhe kur u sëmur rëndë, përpiqej të mos ndahej prej xhematit. Pejgamberi (a.s.), i këshillon besimtarët të falin namazin me xhemat edhe kur janë në udhëtim apo gjendje lufte. Kurse namazi i xhumasë dhe bajramit, është detyrim të falen me xhemat. Mospjesëmarrja në namazin me xhemat mund të përligjet vetëm në raste të tilla, si sëmundja, udhëtimi, errësira e natës, temperaturat tepër të larta ose tepër të

ulëta, personi i moshuar që nuk është në gjendje të lëvizë dhe mungesa e sigurisë. Megjithë këto arsye të forta për të mos shkuar në xhami, Ebu Hurejre transmeton një hadith shumë kuptimplotë për rëndësinë e kryerjes së namazit me xhemat. Një ditë, një i verbër vjen tek Pejgamberi (a.s.) dhe, duke i kërkuar leje për ta kryer namazin në shtëpi, i thotë: "O i Dërguari i Allahut! Unë nuk kam një njeri që të më shoqërojë për në xhami!" Pejgamberi (a.s.), i dha leje, por kur u nis të ikte, i tha: "A e dëgjon ezanin?" "Po", - tha i verbër. "Atëherë përgjigjiu thirrjes." (el-Xhezeri; Xhamiu'l Usul)

Nga ana tjetër, Pejgamberi na lajmëron se namazi kolektiv është njëzet e shtatë herë më i vlefshëm se namazi individual.

Që ky shërbim të arrijë synimet, duhet që kuadrot të jenë të arsimuar, të aftë dhe të zotërojnë përvojën e duhur për mirëfunksionimin e këtij shërbimi. Imamët duhet të njohin shumë mirë psikologjinë e xhematit, në mënyrë që të ketë një nivel të lartë dobishmërie. Nga ana tjetër, imami duhet ta ndjekë nga afër aktualitetin në të cilin jeton vendi i tij, sepse kjo e ndihmon të jetë koherent dhe në sinkron të plotë me zhvillimin e sotëm. Për nga detyra dhe roli që ka, imami duhet të jetë gjithëpërfshirës, të mos bëjë dallim midis individëve të xhematit. Imami duhet të organizojë aktivitete të ndryshme kulturore, shkencore, sportive etj., me xhematin, sepse kjo ruan dinamizmin dhe rrit bashkëpunimin midis tyre. Vetëm duke i qëndruar afër dhe vlerësuar si duhet, xhemati mund të bëhet një fuqi potenciale e madhe.

"Tregoju atyre (hebrenjve) për njeriun, të cilit Ne i mësuam shpalljet Tona, por u largua prej tyre. Kështu, djalli e pushtoi atë dhe ai u bë nga të humburit.

Sikur të donim, do ta ngrinim atë (me shpalljet Tona), por ai u mbërthye pas jetës tokësore dhe u dha pas dëshirave të veta. Shembulli i tij është si shembulli i qenit: nëse e ndjek, ai të nxjerr gjuhën, nëse largohesh, ai përsëri të nxjerr gjuhën. Ky është shembull i njerëzve, që mohojnë shpalljet Tona.

Tregojua atyre këto ngjarje, në mënyrë që ata të mendojnë."

(Furkan, 30)

Historia e Jahudive zë një vend të rëndësishëm në tërësinë e Kuranit, sepse ata ishin një popull që Allahu i kishte nderuar me shpallje hyjnore, por nuk treguan respekt dhe besnikëri ndaj shpalljes, duke u zhytur në mëkate dhe mosbindje. Shthurja dhe zvetërimi që u ndodhi atyre mund t'u ndodhë edhe myslimanëve. Prandaj, kjo shërben si një paralajmërim për myslimanët për të mos rënë në gabimet e jahudive.

Në fakt, po t'i hedhim një vështrim shoqërisë myslimane, do të vëmë re që myslimanët janë prekur nga shumë sëmundje me të cilat kanë qenë prekur edhe jehuditë, si: injoranca fetare, dhënia pas pasurisë, mungesa e sinqeritetit, katranosja e zemrave dhe neglizhenca ndaj urdhëresave fetare. Nëse nuk nxjerrim mësimet e duhura nga Kurani, atëherë ne jemi të destinuar t'i përsërisim vazhdimisht gabimet në të cilat kanë rënë jahuditë. Kurani na tregon që jahuditë nga njëra anë pretendojnë se xheneti u përket vetëm atyre, kurse nga ana tjetër nuk e dëshirojnë vdekjen dhe bëjnë gjithçka për të shpëtuar prej saj. Shkaku kryesor i këtij absurditeti është dhënia pas kësaj bote. Madje, ata janë të dhënë më shumë se politeistët, të cilët e mohonin botën e përtejme. Por fatkeqësisht, një pjesë e mirë e myslimanëve janë prekur nga kjo sëmundje.

Kurani po ashtu, na tregon për sjelljet e rabinëve, të cilët edhe ata ishin dhënë pas përfitimeve materiale të kësaj bote. Kurani e përshkruan kështu gjendjen e tyre: **"Pas tyre erdhi një brezni, e cila e trashëgoi Librin (Teuratin), por duke marrë gjërat e pavlefshme të kësaj bote dhe duke thënë: 'Do të na falet çdo gjë!' Edhe nëse u binin në dorë gjëra të ngjashme,**

prapë i merrnin ato." (Araf, 169)

Kurse ajeti Kuranor: **"Tregoju atyre (hebrenjve) për njeriun, të cilit Ne i mësuam shpalljet Tona, por u largua prej tyre. Kështu, djalli e pushtoi atë dhe ai u bë nga të humburit. Sikur të donim, do ta ngrinim atë (me shpalljet Tona), por ai u mbërthye pas jetës tokësore dhe u dha pas dëshirave të veta. Shembulli i tij është si shembulli i qenit: nëse e ndjek, ai të nxjerr gjuhën, nëse largohesh, ai përsëri të nxjerr gjuhën. Ky është shembull i njerëzve, që mohojnë shpalljet Tona. Tregojua atyre këto ngjarje, në mënyrë që ata të mendojnë."** (Araf, 175-176), tregon gjendjen në të cilën përfunduan ata.

Dijetarët e fesë u dhanë pas interesave dhe përfitimeve të kësaj bote, duke harruar dhe duke u larguar prej qëllimit që pretendonin se përfaqësonin. Ata filluan ta përdornin fenë në shërbim të interesave të tyre. Nuk i shërbenin më përhapjes së Tevhidit, por interesave dhe plotësimit të kënaqësive vetjake. Predikimi i tyre fetar përbëhej nga fjalë të thata pa entuziazëm. Ata u bënë shkak për devijimin dhe shthurjen e popullit, i cili i merrte si model njerëzit e fesë. Dijetarët e fesë, të zënë me punët e kësaj bote, nuk ishin më në gjendje për të këshilluar popullin. Kurani këtë gjendje e përshkruan kështu: **"Përse rabinët dhe dijetarët nuk i ndalojnë ata të thonë fjalë të ulëta (për Zotin) dhe të hanë fitimet e paligjshme? Sa keq veprojnë ata!"** (Maide, 63)

Si përfundim, pasioni për pasurinë e kësaj bote i çoi ata në një degjenerim të plotë moral. Dituria që zotëronin nuk u bëri asnjë dobi.

Pejgamberi -(a.s.)-, ka thënë:

"Lutja është adhurim."

Lutja shpreh dobësinë dhe nevojën tonë për ndihmën e Krijuesit të gjithësisë. Lutja shpreh vetëdijen e plotë të besimtarit për mbikëqyrjen dhe kujdesin e Allahut ndaj krijesave të Tij. Besimtari është i vetëdijshëm se të gjitha pritshmëritë mund t'i realizojë vetëm përmes ndihmës së Allahut. Prandaj, lutja është një tregues i rëndësishëm i sinqeritetit, tevekulit dhe ibadetit. Kurani na informon se qëllimi i krijimit të njeriut është ibadeti, nga ky këndvështrim vlera e njeriut tek Allahu është e varur nga ibadeti. **"Thuaj: 'Zoti im nuk do t'ju përfillte, sikur të mos ishte lutja juaj.'"** (Furkan, 77)

Lutja është vetë adhurimi dhe jo më kot, surja e parë e Kuranit është lutje. **"Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit! Çdo lavdërim i përket Allahut, Zotit të botëve, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit, Sunduesit të Ditës së Gjykimit. Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë. Udhëzoni në rrugën e drejtë!"** (el-Fatiha) Kjo sure u mëson besimtarëve mënyrën se si duhet të luten. Kurse nëpërmjet ajetit: **"Kur robërit e Mi (besimtarë) të pyesin për Mua, (thuaju se) Unë jam afër, u përgjigjem lutjeve të lutësit, kur ai më lutet Mua. Prandaj, le t'i përgjigjen thirrjes Sime dhe le të më besojnë Mua, për të qenë në rrugë të drejtë."** (Bekare, 186) Allahu na informon se midis Allahut dhe njeriut nuk ekziston asnjë ndërmjetës.

Lutja ka qenë traditë e të gjithë pejgamberëve. Të kujtojmë këtu lutjen e Ademit për falje,

lutjen e Ibrahimit për pasardhës të devotshëm, lutjen e Nuhut për prapësitë e popullit, lutjen e Ejubit për të shpëtuar prej sëmundjes, lutjen e Junusit për të shpëtuar prej Peshkut, lutjen e Zekerijas për fëmijë, lutjen e Sulejmanit për pozitë dhe pushtet etj. Të gjithë këta janë shembuj të gjallë të lutjes dhe pranimi të lutjes nga ana e Allahut. Allahu kërkon prej nesh të trokasim vazhdimisht në derën e lutjes, në mënyrë që të ruajmë të gjallë komunikimin me Të. Kurani nuk mjaftohet vetëm me urdhëresat dhe inkurajimin për lutje, por njëkohësisht na mëson mënyrën si duhet të lutemi.

Lutja është një derë që Allahu e ka lënë të hapur për robërit e Tij. Praktimi i lutjes i shton vlerë njeriut, kurse braktisja e saj e çon deri në meritimin e dënimit hyjnor. Prandaj, vazhdimisht duhet të jemi në gjendje lutjeje. Lutja duhet të jetë pjesë e sjelljeve tona, jo vetëm në situata të vështira, por edhe në gjendje mirëqenieje. Lutja duhet të shndërrohet në stil jetese për besimtarin, ajo duhet të rrethojë çdo cep të jetës sonë. Lutja ka qenë pjesë e qenësishme e Pejgamberit (a.s.). Ai e praktikonte atë në çdo moment. Besimtari duhet të lutet për vete, për të tjerët dhe njëkohësisht të fitojë lutjet e të tjerëve. Lutja duhet të jetë e sinqertë, të dalë nga thellësitë e zemrës, sepse mundësia e plotësimi të një lutjeje, që nuk rrjedh nga zemra është pothuajse e pamundur. Ti lutemi Allahut ta bëjë lutjen pjesë të përditshme të jetës sonë.

Një Hadith

Mësimet që nxjerrim nga hadithi:

1. Lutja është formë ibadeti.
2. Lutja është një mjet shumë i rëndësishëm për t'u afruar me Allahun.
3. Lutja është një armë shumë e rëndësishme për përballjen dhe zgjidhjen e problemeve dhe vështirësive.

SHPËRDORIMI NË SHËNDET DHE USHQIME

Mirësia e shëndetit është një nga dhuratat hyjnore, të cilën njeriu nuk e ka vlerësuar asnjëherë ashtu siç duhet. Duke dashur të theksojë shkujdesjen dhe neglizhencën e përgjithshme në këtë çështje, Hz. Pejgamberi (a.s.), ka thënë:

"Janë dy mirësi, vlerën e të cilave shumica e njerëzve nuk e çmon: shëndeti dhe koha e lirë." (Buhari, Rikak, 1)
Me anë të këtij evidentimi, Hz. Pejgamberi (a.s.), na ka paralajmëruar ne si umetin e tij të mos i çojmë dëm këto mirësi të mëdha që na janë dhuruar dhe si përfundim, të bëhemi pishman për këtë.

Ibn Omeri (r.a.), ka thënë:

"Kur të arrish mbrëmjen, mos e prit mëngjesin, kur të arrish mëngjesin, mos e prit mbrëmjen. Sa të kesh shëndet, merr masat për sëmundjen dhe sa të kesh jetë merr masat për vdekjen." (Buhari, Rikak, 3)

Trupi ynë është një amanet i Allahut dhe si i tillë ka të drejtat e veta ndaj nesh. Kjo, sepse për të bërë një jetë të devotshme, është e mundur vetëm në sajë të një trupi të shëndetshëm, si nga ana e jashtme, ashtu edhe nga ana e brendshme. Edhe adhurimet bëhen më të qeta me një trup të shëndetshëm. A është e mundur të falësh një namaz të qetë apo të agjërosh, nëse nuk ke shëndet? Shumë adhurime dhe shërbime që e afrojnë robin tek Allahu, realizohen gjithmonë në sajë të mirësisë së shëndetit. Kur humbet shëndeti, edhe adhurimet e shërbimet e humbasin cilësinë e tyre. Prandaj, për sa kohë që gëzojmë shëndet të mirë, duhet ta çmojmë këtë mirësi, duke falënderuar në mënyrën më të bukur, duke kryer adhurime dhe duke vrapuar

në punë të mira.

Ashtu si të gjitha mirësitë e tjera, edhe shëndeti nuk mund t'i shpëtojë shpërdorimit, nëse nuk zbatohen urdhrat hyjnore. Një nga format më të frikshme të shpërdorimit të kësaj mirësie, është edhe shkatërrimi i shëndetit me anë të duhanit që duket diçka shumë e thjeshtë në kohën tonë dhe me haramet e tjera nga më të ndryshmet. Përveç kësaj, ta ruash shëndetin nën udhëzimin e mendjes dhe urdhreve hyjnore, jo vetëm në aspektin e ushqyerjes, por edhe ndaj disa faktorëve si të nxehtit, të ftohtit dhe aksidenteve rrugore për shkak të pakujdesisë, është një detyrë e domosdoshme për të parandaluar shpërdorimin e kësaj mirësie të madhe.

Feja jonë madhështore, Islami, na ka ofruar shumë mënyra në aspektet fizike e shpirtërore për të marrë masat e duhura në mbrojtjen e shëndetit tonë. Ajo na ka urdhëruar të jemi të matur në ngrënie dhe pirje, të mos hyjmë në vende ku ka sëmundje ngjitëse dhe të mos dalim prej aty ku ndodhen këto sëmundje. Në shumë këshilla dhe urdhra të ngjashme me këto, feja ka përcaktuar kriteret themelore të mjekësisë mbrojtëse. Përkrah këtyre masave mbrojtëse në aspektin fizik, është këshilluar edhe aplikimi i masave mbrojtëse në aspektin shpirtëror, si dhënia e lëmoshës dhe dhurimi për hir të Allahut, me qëllim që të mbrohem prej fatkeqësive. Po ashtu, për mbrojtjen e shëndetit me anë të masave në aspektin shpirtëror, Pejgamberi (a.s.), ka thënë:

"Çdonjëri prej jush, duhet të japë çdo ditë nga një sadaka për çdo gjymtyrë të tij. Për këtë arsye, çdo tesbih, është një sadaka, çdo hamd/falënderim, një sadaka,

çdo tehlil/la ilahe il-lallah, një sadaka dhe çdo tekbir/Allahu Ekber, një sadaka. (Po ashtu) Edhe këshillimi për punë të mira, por edhe pengimi nga punët e këqija, janë sadaka. Dy rekate të namazit të duhasë i zëvendësojnë të gjitha këto.” (Buhari, Sulh, 11)

Me të vërtetë që shëndeti i mirë është një mirësi e cila kërkon falënderimin ndaj Allahut. Ky falënderim mund të bëhet edhe në aspektin material me anë të sadakasë, por edhe në aspektin shpirtëror me anë të dhikrit, adhurimeve dhe çdo pune të mirë apo shërbimi që bëhet për hir të Allahut Teala.

Sahabët fisnikë, të cilët për shkak të virtyteve të tyre të larta dalin në pah si brezi më shembullor për ne¹, u përpoqën me të gjitha forcat dhe mundësitë, që mirësitë të cilat ua fali Allahu Teala, t'i përdornin për të fituar botën tjetër. Prandaj edhe Allahu Teala, u fali begati këtyre përpjekjeve të zellshme dhe entuziaste që vërshuan si lumenj. Konsumi i tepërt, grykësia, luksi dhe mania për t'u dukur, të cilat janë disa nga sëmundjet morale më problematike të kohës sonë, përbëjnë një mënyrë jetese, që brezi i sahabëve nuk e ka njohur kurrë. Kjo, sepse ata jetonin me vetëdijen se; **“Vend-**

Feja jonë madhështore,
Islami, na ka ofruar
shumë mënyra në aspektet
fizike e shpirtërore
për të marrë masat
e duhura në mbrojtjen
e shëndetit tonë.

banimi tjetër pas vdekjes, është varri”.

Parë nga një këndvështrim tjetër, nëse trupit, i cili na është dhënë amanet për një kohë të caktuar, -qoftë për shkak të koprracisë, qoftë për shkaqe të domosdoshme- nuk i jepen ushqime në sasi të mjaftueshme, padyshim që do të përballlet me dobësi dhe sëmundje të ndryshme. Por, edhe nëse e ngopim atë tej mase, do të ketë të njëjtin përfundim. Kjo gjendje mund të shkaktohet edhe për arsye të konsumimit të tepërt të ushqimeve hallall/të lejuara, edhe për arsye të konsumimit të ushqimit haram/të palejuar, gjë e cila së bashku me shëndetin fizik, shkatërron edhe shëndetin shpirtëror.

Në bazë të nivelit shpirtëror ndryshon edhe kujdesi i njerëzve në lidhje me ushqimin. P.sh., sipas sheriatit, shpërdorim konsiderohet, “ngrënia pas ngopjes”, sipas tasavufit, konsiderohet, “ngrënia deri në ngopje”, sipas hakikatit/të vërtetës, konsiderohet “ngrënia e mjaftueshme, por larg vetëdijes ndaj prezencës së Allahut”, ndërsa sipas marifetit/urtësisë, përveç këtyre, shpërdorim konsiderohet edhe “nëse hahet pa medituari rreth mirësive të Allahut”.

Këto fjalë të Hidrit (a.s.), gjatë vizitës së njërit prej

¹. Shih. et-Teube, 9/100.

"Ushqimi haram e vret zemrën. Ndërsa ushqimi hallall, e ngjall atë. Ka kafshata që të lidhin me këtë botë, ka kafshata që të lidhin me botën tjetër. Po ashtu, ka edhe kafshata që të bëjnë të dashur tek Allahu Teala."

të dashurve të Allahut, Abdulhalik Guxhduvani (Allahu e mëshiroftë), janë shumë domethënëse për sa i përket ndjeshmërisë shpirtërore në lidhje me ngrënin dhe pirjen:

Hidri (a.s.), nuk e hëngri ushqimin me të cilin e gostiti Abdulhalik Guxhduvani dhe tërhiqet nga sofa. I zoti i shtëpisë, habitet dhe thotë:

- Ky është ushqim hallall, përse nuk hani?

Hidri (a.s.), përgjigjet:

-Po, ushqim hallall është; mirëpo ai që e ka gatuar ka genë i zemëruar dhe i pakujdesshëm ndaj Allahut."

Siç shihet, përveç kriterit hallall-haram të ushqimit, në gjendjen shpirtërore të njeriut, në veprat dhe në adhurimet e tij, ndikon edhe atmosfera shpirtërore në të cilën janë gatuar ato. Kjo gjë e tregon qartë qëndrimin që duhet të mbajmë ndaj ushqimeve. Në përgjithësi, në ditët tona për fat të keq, nuk mendohet aspak për dëmet që i shkaktojnë anës sonë shpirtërore ushqimet që shiten në vende të hapura, pa u kujdesur për të drejtën e syrit të shumë nevojtarëve dhe për të cilat nuk dihet se si janë gatuar. Prandaj, nuk duhet të harrojmë se gjendja shpirtërore në sigurimin e ushqimit ndikon shumë edhe në ndjenjat tona.

Në procesin e pastrimit të zemrës, kafshata hallall zë një vend shumë jetik. Abdulkadir Gejlani (Allahu e mëshiroftë), thotë:

"Ushqimi haram e vret zemrën. Ndërsa ushqimi hallall, e ngjall atë. Ka kafshata që të lidhin me këtë botë, ka kafshata që të lidhin me botën tjetër. Po ashtu, ka edhe kafshata që të bëjnë të dashur tek Allahu Teala."

Ndërsa Mevlana i nderuar, thotë:

"Mos u mundo ta zbukurosh trupin duke e ushqyer së tepërmi, sepse në fund të fundit, ajo është një kurban që do t'i jepet tokës. Më mirë mundohu të ushqesh shpirtin, sepse ai do të shkojë e do të nderohet në lartësitë madhështore. Trupit jepi pak yndyrna dhe pak të ëmbla, sepse kush e ushqen më shumë se sa duhet, në fund do të bëhet rob i dëshirave të nefsit dhe do të përfundojë i poshtëruar."

Të mbash një qëndrim kaq moskokëçarës në lidhje me një çështje kaq delikate, natyrisht që nuk përputhet aspak me personalitetin e një besimtari.

Të parët tanë selefë, duke u shprehur se: "Allahu e ka mbledhur të gjithë mjekësinë në një ajet: **"...Hani e pini, por mos shpërdoroni!..."**² kanë theksuar rëndësinë e faktit se për të bërë një jetë të shëndetshme, si në aspektin fizik, ashtu edhe në atë shpirtëror, duhet qëndruar larg shpërdorimit në ngrënie dhe pirje.³

Në një hadith fisnik, tregohen qartë kufijtë e lejuar në sigurimin e nevojave njerëzore:

"Hani, pini, vishuni dhe jepni sadaka, pa u zhytur në shpërdorim dhe mburrje." (Buhari, Libas, 1)

Ndërsa në një hadith tjetër, thuhet:

"Të hash çdo gjë që ta do xhani, padyshim se është shpërdorim!" (Ibn Maxhe, Et'ime, 51)

Kjo gjendje, e cila në gjuhën popullore quhet "grykësi", është e ndaluar edhe nga feja jonë. Po ashtu, në hadithin e mësipërm nënkuptohet edhe fakti se të kesh mundësi, nuk do të thotë që është e lejuar të konsumosh çfarë dhe sa të duash. Kur Omeri (r.a.), u takua me Xhabirin (r.a.), i cili kishte në dorë një copë mishi, tha:

- Çfarë është ajo?

Xhabiri (r.a.), u përgjigj:

- Është në copë mishi, të cilën e bleva se ma donte xhani.

Omeri (r.a.), e qortoi me këto fjalë:

- Ti blen çdo gjë që dëshiron? A nuk ke frikët se bëshesh prej atyre që përmenden në ajetin; **"...Ju keni shfrytëzuar gjithë të mirat në jetën tuaj tokësore..."**⁴ (Ibn Hanbel, Zuhd, fq.124)

2. Shih. El-Araf, 7/31

3. Shih. Ibn-i Kethir, Tefsir, II, 219.

4. Shih. El-Ahkaf, 46/20.

Sa bukur i ka përshkruar Pejgamberi ynë (a.s.), kriteret që duhen respektuar në ushqyerje dhe ndikimin e madh që ka kjo gjë mbi shëndetin tonë:

"Askush nuk ka mbushur një enë më të keqe se stomakun e tij. Njeriut i mjaftojnë disa kafshata që ta mbajnë në këmbë. Por nëse dikush, patjetër duhet të hajë shumë, atëherë le ta ndajë një të tretën e stomakut për ushqim, një të tretën për pije dhe një të tretën për ajër!" (Tirmidhi, Zuhd, 47)

Po ashtu, edhe kjo ndodhi e Epokës së Lumturisë e tregon më së miri begatinë e respektimit të këtyre parimeve profetike në lidhje me ngrënien dhe pirjen:

Sundimtari i Aleksandrisë së Egjiptit, së bashku me shumë dhurata të ndryshme i kishte dërguar edhe një doktor Pejgamberit tonë (a.s.). Ai (a.s.), iu drejtua doktorit dhe i tha:

"Ti mund të kthehesh tek familja jote, sepse ne jemi një popull që nuk ha pa e marrë uria. Por edhe kur hamë (jemi të kujdesshëm), nuk hamë deri në ngopje." (Halebi, Insanu'l-Ujun, III, 299)

Në këto thënie profetike, ndodhet receta e kurimit ndaj shumë sëmundjeve që ka shkaktuar çmenduria e konsumit të tepërt dhe shpërdorimit.

Omeri (r.a.), në lidhje me këtë çështje, këshillon:

"Ruhuni nga tejmbushja e barkut tuaj me ushqim dhe pije. Kjo e dëmton trupin, shkakton sëmundje dhe e bën njeriun përtac ndaj namazit. Në ngrënie dhe pirje ndiqni rrugën e mesme! Nëse veproni kështu, është më e dobishme për trupin dhe kështu do të jeni të ruajtur prej shpërdorimit." (Ali el-Muttaki, Kenz, XV, 433/41713)

Thevenot, një orientalist francez, i cili në vitin 1665 ka botuar në Paris ditarin e tij të udhëtimit, në lidhje me pastërtinë, thjeshtësinë, maturinë në ngrënie e pirje dhe ndikimin e këtyre në jetën e përditshme të të parëve tanë, të cilët për shekuj me radhë kanë mbajtur lart flamurin e Islamit, shprehet:

*"Osmanët jetojnë të shëndetshëm dhe sëmuren shumë pak. Tek ata nuk ka sëmundje të veshkave dhe shumë sëmundje të tjera që kemi ne në vendet tona. Madje, këtyre sëmundjeve nuk ua dinë as emrin. Mendoj se një nga shkaqet kryesore të këtij shëndeti të përsosur të osmanëve, është larja e shpeshtë dhe maturia në ngrënie dhe pirje. Ata hanë shumë pak. Por edhe ato që hanë, nuk janë ushqime të përziera."*⁵

Në një fjalë të urtë, thuhet: *"Njeriu nuk duhet të jetojë për të ngrënë, por të hajë për të jetuar!"* Ky parim, në të njëjtën kohë, shpreh edhe një cilësi të rëndësishme të besimtarëve. Kjo ndodhi mësimdhënëse i shpreh shumë qartë kriteret e moralit islam në lidhje me këtë çështje:

⁵ M. De Thevenot, Relation d'un Voyage Fait au Levant, fq. 58, Paris, 1665.

"Ruhuni nga tejmbushja e barkut tuaj me ushqim dhe pije. Kjo e dëmton trupin, shkakton sëmundje dhe e bën njeriun përtac ndaj namazit. Në ngrënie dhe pirje ndiqni rrugën e mesme! Nëse veproni kështu, është më e dobishme për trupin dhe kështu do të jeni të ruajtur prej shpërdorimit."

Një ditë, tek Rasulullahu (a.s.), kishte ardhur një mysafir, i cili nuk ishte bërë ende mysliman. Pejgamberi ynë (a.s.), kërkoi që të mlej një dele për të. Mysafiri e piu të gjithë qumështin që i sollën shtatë herë me radhë. Ditën tjetër, ky mysafir u bë mysliman. Rasulullahu (a.s.), përsëri kërkoi t'i sillej qumësht. Mysafiri e piu tasin e parë dhe, kur Pejgamberi (a.s.), i solli të dytin, ai nuk arriti ta mbarojë. Për këtë arsye, Pejgamberi ynë (a.s.), tha:

"Besimtari pi me një zorrë, ndërsa mohuesi pi me shtatë zorra." (Muslim, Eshribe, 186)

Allahu Teala dëshiron që ne të veprojmë me maturi në ngrënie e pirje dhe të qëndrojmë larg mënyrës së ngrënies së jobesimtarëve. Prandaj, Ai na paralajmëron me këto fjalë:

"...(në këtë botë) Mohuesi kënaqen dhe hanë si bagëtia. (Por) Vendbanimi i tyre do të jetë zjarri!" (Muhamed, 12)

Po ashtu edhe të gjitha sjelljet që e largojnë begatinë e ushqimit, konsiderohen si shpërdorim. P.sh., të fillosh ushqimin pa larë duart e pa përmendur emrin e Allahut (Bismillah) dhe të ngrihesh nga sofa pa e falënderuar Allahun për mirësitë që të ka dhuruar, hyjnë në kategorinë e shpërdorimit. Pejgamberi (a.s.), ka thënë:

"*Begatia e ushqimit është në larjen e duarve para dhe pas tij.*" (Tirmidhi, Et'ime, 39)

"*Kush i ka duart të përlyera me ushqim dhe fle pa i larë ato, të mos fajësojë askënd tjetër përveç vetes, nëse i ndodh ndonjë gjë e keqe!*" (Ebu Daud, Et'ime, 53)

Po ashtu edhe kujdesi i veçantë që kanë treguar të parët tanë në lidhje me larjen e duarve para dhe pas ushqimit, është për t'u admiruar. Në shekullin e shtatëmbëdhjetë, një qatip/sekretar i quajtur Ricaut, i cili punonte në ambasadën angleze në Stamboll dhe që ishte një armik i përbetuar i osmanëve, rrëfen kështu në lidhje me kujdesin e veçantë që tregonin të parët tanë ndaj pastërtisë:

"Larja e duarve para dhe pas ushqimit është bërë një zakon aq popullor tek osmanët, sa që faktin se Allahu i paska krijuar ushqimet për të motivuar njerëzit në larjen e duarve, e përmendin si një çështje shumë të rëndësishme."⁶

Ky kujdes që është treguar ndaj pastërtisë në ngrënie dhe pirje, së bashku me begatinë e mirësive, bëhet shkak i qetësisë dhe shëndetit fizik e shpirtëror. Përveç kësaj, ushqimet që fillohen me "Bismilah" dhe mbarohen me falënderim ndaj Allahut, janë burim shërimi. Ndërsa, ushqimet që hahen pa "Bismilah" dhe pa falënderime, bëhen shkak pakujdesie dhe vuajtjeje. Në bazë të kësaj urtësie, Hz. Pejgamberi (a.s.), ka thënë:

"Nëse njeriu hyn në shtëpi dhe fillon të hajë me Bismilah, shejtani u thotë ushtarëve të vet: "Këtu as nuk mund të kaloni natën e as nuk mund të hani". Nëse ai njeri nuk bën Bismilah kur hyn në shtëpi, shejtani u thotë atyre: "Gjetët një vend për të kaluar natën". (Po ashtu) Nëse ai njeri nuk bën Bismilah kur fillon të hajë, shejtani u thotë përsëri ushtarëve të vet: "Gjetët edhe strehë edhe ushqim!" (Muslim, Eshribe, 103)

Aishja (r.a.), tregon:

Njëherë, i Dërguari i Allahut (a.s.), po hante ushqim së bashku me gjashtë prej sahabëve të tij. Në ato momente, erdhi një beduin dhe e mbaroi ushqimin në dy kafshata. Për këtë arsye Pejgamberi (a.s.), tha:

"Nëse ky do të thoshte "Bismilah", ushqimi do të na mjaftonte të gjithëve. Prandaj, kur dikush prej jush të hajë ushqim, le të thotë "Bismilah". Nëse harron ta thotë këtë në fillim të ushqimit, le të thotë "Bismilah për në fillim dhe në fund!" (Ibn Maxhe, Et'ime, 7)

Gjithashtu, edhe gjatë pirjes duhet thënë "Bismilah", duke mos pirë me një frymë, por me tri ndalesa. Ndërsa në fund, duhet thënë "Elhamdu lilah". Pejgamberi (a.s.), ujin dhe pijet e tjera i pinte me tri ndalesa dhe në lidhje me këtë çështje, ka thënë:

"Mos pini me një frymë si deveja. Pini duke marrë

6. Ricaut, Histoire de l'état Présent de l'Empire Ottoman, fq. 285, Paris, 1670.

frymë dy ose tre herë. Kur të pini diçka, thoni Bismilah; pasi ta keni pirë, thoni Elhamdu lilah!" (Tirmidhi, Eshribe, 13)

Gjithashtu, Hz. Pejgamberi (a.s.), e ka ndaluar edhe fryrjen mbi atë që pihet për çfarëdo shkak u qoftë. Kur dikush e pyeti:

- Çfarë të bëj kur të shoh se në enën e ujit ka rënë diçka e papastër?- Pejgamberi (a.s.), tha:

- *Derdhe atë që ka rënë!*

Këtë herë, njeriu tha:

- Kur pi ujë me një frymë, nuk më shuhet etja.

Ndërsa Pejgamberi (a.s.), duke aluduar që të pinte me tri ndalesa, ia ktheu:

- *Atëherë, hiqe enën e ujit nga goja!* (Tirmidhi, Eshribe, 15)

Po ashtu, edhe ngrënia vetëm e ushqimit e largon begatinë e tij dhe për rrjedhojë, bëhet shkak shpërdorimi. Pejgamberi (a.s.), i cili thotë: "*Uniteti është mëshirë, ndarja është dënim.*", ka këshilluar që edhe gjatë ngrënies të jemi së bashku.

Sipas një transmetimi të Uahsh bin Harb (r.a.), disa sahabë thanë:

- O Rasulullah! Hamë ushqim, por nuk ngopemi.

I Dërguari i Allahut (a.s.), ua ktheu:

- *Me sa duket hani veç e veç!*

- Po, ashtu bëjmë!- thanë ata.

Atëherë i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

- *Hani së bashku, duke thënë Bismilah, që t'u begatohet ushqimi!* (Ebu Daud, Et'ime, 14)

Përsëri, në një hadith tjetër, Hz. Pejgamberi (a.s.), thotë:

"Kur dikujt prej jush t'i bjerë kafshata në tokë, le ta pastrojë pjesën e ndotur dhe ta hajë kafshatën! Të mos ia lërë atë shejtanit!" Pastaj, duke urdhëruar që pjata të fshihet mirë e mirë, vazhdon fjalën duke thënë: "*Nuk mund ta dini se në ç'pjesë të ushqimit ndodhet begatia.*" (Muslim, Eshribe, 136)

Në lidhje me ngrënien dhe pirjen në jetën e përditshme dhe veçanërisht nëpër dasma e gosti, bëhen shumë shpenzime e shpërdorime. Aq sa është e pamundur për një njeri të mbajë llogarinë e tyre. Nëse marrim si kriter vetëm shpërdorimin në konsumin e bukës në shoqërinë tonë dhe t'a krahasojmë me shpërdorimet e tjera të panumërta, shifrat që do të dalin, do të jenë shumë rrëqethëse.

Teprimet, si përgatitjet e gostive pompoze për mburrje, mendjemadhësi dhe shfaqje force, nxitja e grykësisë me ushqime të tipit "bufe e hapur" dhe veshja e rrobave të markave të shtrenjta për t'u krekosur, nuk

7. Munavi, III, 470.

ka dyshim se në botën tjetër do të kthehen në pendesë. Kjo, sepse e gjithë llogaria e këtyre do të na sillet përpara mbi peshoren hyjnore.

Dasmat dhe gostitë janë elemente të rëndësishme, të cilat forcojnë ndjenjat vëllazërore. Mirëpo për fat të keq, ceremonitë që zhvillohen me kritere të përquendruara në "ego", përveçse nuk mund t'i forcojnë ndjenjat vëllazërore ashtu siç dëshirohet, duke i nxitur njerëzit në ndjenja të këqija, si mburrja, mendjemadhësia, zilia dhe smira, ato përfundojnë me humbje të rënda. Shogëri të tilla, janë larg mëshirës dhe begatisë hyjnore.

Me një fjalë, fundi i një jete egoiste të zhytur në shpërdorime është një humbje aq e madhe, sa Allahu Teala ka urdhëruar: **"Shpërdoruesit, me të vërtetë janë vëllezërit e djallit dhe djalli është mosmirënjohës ndaj Zotit të tij."** (Isra, 27)

Po ashtu, edhe Pejgamberi (a.s.), duke dëshiruar të na zgjojë nga shkujdesja, na përkujton se në botën tjetër do të japim llogari për të gjitha mirësitë dhe amanetet që na janë dhënë:

"Në Ditën e Kiametit, asnjë rob nuk do të lëvizë nga vendi pa u pyetur se ku e ka shpenzuar jetën, çfarë ka punuar me diturinë e tij, si e ka fituar e si e ka shpenzuar pasurinë dhe ku e ka konsumuar trupin e tij." (Tirmidhi, Kijamet, 1)

Nisur nga kjo, nuk duhet të harrojmë kurrë se kalimi i kufijve në ngrënie dhe pirje, keqpërdorimi i mirësisë së shëndetit dhe çuarja dëm e jetës duke e kaluar kot, janë shpërdorime shumë të mëdha. Po ashtu, edhe mosruajtja e amanteve materiale dhe shpirtërore që zotërojmë dhe orientimi i gabuar i mendimit dhe i ndjenjave tona, konsiderohen shpërdorim. Veçanërisht në fushën e edukimit, nëse nuk e edukojmë njeriun në kahun e duhur, me qëllim që ai të ndërtojë personalitetin e tij dhe të bëhet krijesa më fisnike, konsiderohet një nga shpërdorimet më të mëdha.

Padyshim se edukimi i fëmijëve nga ana e prindërve në atmosferën e Kuranit dhe Sunetit, është një detyrë shumë e domosdoshme, për të mos lejuar shkatërrimin e jetës shpirtërore të fëmijëve të tyre. Në të njëjtën kohë, kjo tregon edhe nivelin e lidhjes dhe dashurisë sonë ndaj Kuranit dhe Pejgamberi tonë (a.s.), i cili ka thënë: *"Po ju lë dy amanete; Librin (Kuranin) dhe Sunetin..."*.

Trashëgimia më e çmuar që mund t'u lëmë fëmijëve tanë, është kultura e Kuranit dhe e Sunetit. Ne duhet të përpiqemi vazhdimisht që fëmijët tanë të përvetë-

sojnë moralin profetik, që do të thotë, të digjen nga pasioni për Kuranin Kerim dhe nuk duhet ta shkatërrojmë ardhmërinë e tyre të përjetshme për shkak të shqetësimeve për ardhmërinë e përkohshme.

Nga kjo pikëpamje, nëse i duam fëmijët tanë, nëse duam t'i ruajmë nga çdo lloj fatkeqësie dhe, nëse dëshirojmë të jemi së bashku me ta në botën tjetër, është kusht të përpiqemi, me qëllim që ata të rriten dhe edukohen me besim. Këto përpjekje janë shkak për lumturinë në botën e amëshuar, në lidhje me të cilën Allahu Teala urdhëron:

"Ne do t'i bashkojmë besimtarët e vërtetë me ata pasardhës të tyre, që i ndjekin në besim dhe nuk do t'u pakësojmë asgjë nga shpërblimi për veprat e tyre..." (Tur, 21)

Besimtarët dhe pasardhësit e tyre me besim, të cilët kanë arritur ta gëzojnë këtë mirësi hyjnore (besimin), do jenë së bashku edhe në botën tjetër. Kjo është një mirësi që Allahu Teala ua ka dhënë që ata të jetojnë së bashku me fëmijët e tyre në xhenet. Në këtë mënyrë, plotësohet edhe lumturia dhe gëzimi i prindërve. Ja pra, rruga për të arritur këtë mirësi hyjnore, kalon nga edukimi i brezave me besim në atmosferën e Kuranit dhe Sunetit. Për t'u ruajtur nga shpërdorimi kryesor, që është "shpërdorimi i njeriut", duhet të kryejmë detyrat dhe përgjegjësitë tona ndaj fëmijëve tanë.

Nëse marrim për bazë të gjitha llojet e shpërdorimit që u përmenden këtu dhe analizojmë të gjitha fushat e jetës, shohim qartë se sa i gjerë është koncepti i "shpërdorimit".

Është fakt se shpërdorimi është përhapur pothuajse në çdo fushë të jetës, që nga urrejtja e dashuria e deri tek pompoziteti i ceremonive dhe gostive të ndryshme. Këtu munduam të ceknim disa kritere të domosdoshme për të gjetur rrugën e drejtë vetëm mbi disa çështje themelore. Mirëpo, nuk duhet të harrojmë që kriteret dhe logjikën të cilat u munduam të japim këtu, nuk duhet t'i kufizojmë vetëm në këto çështje, por jemi të detyruar t'i zbatojmë në të gjitha fushat dhe veprimtaritë e jetës, duke u ruajtur prej çdo lloj shpërdorimi e koprracie.

Allahu Teala na ruajtë prej ekstremeve në çdo çështje dhe na ndihmoftë të bëjmë një jetë të devotshme, me të cilën Ai është i kënaqur! Gjithashtu, na e bëftë të mundur t'i përdorim me maturi dhe kujdes të gjitha mirësitë që na ka dhuruar dhe ta kryejmë ashtu siç duhet falënderimin ndaj tyre!

Amin!

BOSHTI I *Teuhidit*

Idris Arpat

Ka dy parime universale në përpjekjen e pejgambereve, të cilat nuk ndryshojnë kurrë. Ato janë: Teuhidi kundër shirkut dhe drejtësia kundër padrejtësisë.

Kuptimi leksikor i fjalës teuhid është: Unifikim dhe thjeshtësim. Ndërsa kuptimi terminologjik është: Të pranosh Allahun Teala si të pashoq dhe të pangjashëm me diçka tjetër në qenien dhe atributet e Tij. Kelimetu'-Teuhid është një fjali koncize, që shpreh njësimin e Allahut Teala dhe përgjegjësinë e myslimanit. Për këtë arsye, i Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë se do të shpëtojë kushdo që thotë "la ilahe illallah".

Kur flasim për njësimin e Allahut të Lartësuar, së pari na vjen në mendje teuhidi në itikad. Teuhidi ameli (tevhidi në vepra) duhet të na vijë për së dyti në mendje, që do të thotë se parametrin e të gjitha sjelljeve tona duhet ta marrim nga i njëjti burim.

Allahu Teala është zotëruesi i tokës dhe i qiejve, i botës së melekëve dhe shpirtërave, i botëve të dukshme dhe të padukshme. Sundimi dhe autoriteti i Tij janë të plotë. Allahu Teala nuk ka shok dhe të ngjashëm në qenien dhe atributet e tij. Asnjë nuk është i barabartë me Të. Ai nuk është i lindur prej dikujt dhe nuk ka lindur askënd. Atributet e Tij nuk kanë fund dhe kufi. (Ihlas, 1-4)

Allahu, xhelle xhelaluhu, është një Qenie e Sublime që Kurani dhe Suneti na e tregojnë me nëntëdhjetë e nëntë emrat e Tij kryesorë. Siç nuk mund ta dimë në

një formë të prerë se sa emra ka plotësisht Allahu i Madhëruar, nuk mund të dimë edhe kuptimin e tyre, nuk mund të dimë se si reflektojnë dhe ndikojnë në jetë e në univers këto. Për këtë arsye, ajo që dimë rreth Allahut të Lartësuar është shumë e pakët.

Si kur të kishim njohuri të plotë rreth esmau'l-husna, sot do të kishim një mendim më të mirë për botën, një perceptim më të mirë për jetën dhe një cilësi më të lartë jete. Konceptimi ynë njerëzor dhe këndvështrimi ynë ndaj gjërave do të ishte më i ndryshëm dhe më i sinqertë.

Kuptimi i teuhidit është i lidhur me kuptimin e esmau'l-husna. Perceptimi i një teuhidi vetëm në formën "Allahu është një dhe jo dy", nuk do të kishte asnjë dobi. Shumë rëndësi paraqesin pyetjet që vijnë më pas. Cila është natyra e njësimit të Allahut dhe si reflekton kjo e vërtetë në jetë? Me çfarë kuptimi dhe mendimi ndaj botës i mbush kjo e vërtetë ata që e pranojnë? Pika e rëndësishme kjo është.

Teuhidi është pastërtia në ibadet ndaj Allahut Teala. Allahu (xh.xh), është Krijuesi i Lartë që zotëron vullnet. Ai ka caktuar ekzistencën dhe qëllimin e botës. (Nahl, 9) Të gjitha aspektet e jetës i harton Allahu i Madhëruar. Ata që e pranojnë teuhidin, janë të detyruar të pranojnë të gjitha kushtet që rrethojnë jetën e tyre prej caktimit të Tij.

E kundërta e teuhidit është adhurimi i tagutit. Tagut është çdo fuqi, çdo institucion dhe çdo person që i jep vetes autoritetin e Zotit, duke e përdorur atë autoritet në funksionin e përfitimit të tij dhe që i bën njerëzit robër e skllëvër jo të Zotit, por të vetes apo të ndonjë krijeseje tjetër prej së cilës ka levërdi. Taguti e vazhdon sundimin e tij, duke e shkatërruar dhe manipuluar besimin dhe dimensionet e tij.

“Ju mund të mos i adhuronit njerëzit në jetën tuaj jashtë xhamisë. Domethënë, mund të mos dilni përpara njerëzve dhe të falni namaz siç falni namaz për Allahun Teala. Mund të mos thërrni kurban për ta, por disa njerëz i ndalojnë disa gjëra pa vullnetin dhe kënaqësinë e Allahut. Nëse nuk i zbatoni, ngeleni prapa. Ju u bindeni atyre, edhe pse këta urdhra dhe ndalesa janë në kundërshtim dhe në kontradiktë me urdhrat dhe ndalesat e Allahut. Ja, ky është shirk.” (Hadith, Prof. Dr. H. Karaman, Buletini i vakfit Ensar, Mars-Prill 1993, fq. 6)

Teuhid do të thotë adhurim vetëm ndaj Allahut Teala.

Allahu i Madhëruar thotë në Kuranin Fisnik: **Thua:** **“Në të vërtetë, namazi im, kurban i im, jeta ime dhe vdekja ime, i përkasin vetëm Allahut, Zotit të botëve. Ai nuk ka asnjë ortak. Kështu jam urdhëruar dhe unë jam i pari që i nënshtrohem Atij”**” (En’am, 162-163)

“Në këtë ajet fisnik, i Dërguari i Allahut, (a.s.), urdhërohet që të shprehet me një besim të plotë e të palëkundur kundër adhurimit që politeistët u bënë idhujve, duke e vënë në pah se ai (a.s.), ia ka përkushtuar Allahut Teala jetën e tij me namazin, lutjet, kurbanin dhe ekzistencën e vet deri në vdekje, se është i pari mysliman që e mbart këtë besim dhe se kurrë nuk do të njohë zot tjetër përveç Allahut të Madhëruar.” (Ruga e Kuranit, vëll. II. Shpjegimi i ajeteve fisnike të mësipërme)

“Pjesa e ajetit **‘...Vetëm ty të adhurojmë’** shpreh ibadetin dhe rendin social. Pjesa e ajetit **‘Vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë’** shpreh sinqeritetin dhe teuhidin në vepra (domethënë, mosbindjen si rob ndaj askujt tjetër përveç Tij dhe mospranimin e atributëve e të autoritetit që i përket Zotit të dikush tjetër). Ajeti **‘Na udhëzo në rrugë të drejtë’** përfshin ibadetin, rendin, mendimin dhe moralin...” (Ruga e Kuranit, Komentimi i sures el-Fatiha)

Meqë ne i kemi dhënë fjalën Allahut Teala se do të

adhurojmë vetëm Atë dhe meqë e kemi shprehur se jetën ia kemi dedikuar Atij, kjo do të thotë se ne kërkojmë një jetë me në qendër Allahun e Lartësuar. Një jetë me në qendër Allahun Teala do të thotë një jetë me në qendër Kuranin, Sunetin, natyrshmërinë njerëzore dhe ndërgjegjen. Kurani dhe Suneti janë shpallje e vullnetit hyjnor. Natyrshmëria njerëzore është gjendja e parë e njeriut, që Allahu Teala e ka krijuar. Ndërsa ndërgjegjja është zëri i Allahut brenda nesh, që i shfaqet zemrës nga ana e engjëllit.

“la përkushtova jetën Allahut” do të thotë se “kënaqësia e Allahut Teala gjithmonë është në plan të parë për ne”. Cila është e kundërta e kësaj? E kundërta e kësaj është dedikimi ndaj njeriut, ndaj krijesave të tjera, ndaj dëshirave vetjake dhe ndaj pasioneve. Siç nuk është urtësi që njeriu t’i dedikohet një njeriu tjetër si ai apo më poshtë, nuk është as e logjikshme dhe as në përputhshmëri me natyrën e njeriut.

Toka dhe qiejt janë të Allahut Teala, kështu që të tjerët mund të ndërhyjnë me lejen e Tij dhe aq sa i lejon Ai.

“La ilahe” është refuzimi i çdo gjëje të gabuar, ndërsa “illa-llah” është pranimi i të vërtetave. Shumë shkrimtarë dhe mendimtarë, si Niçe, Satri, Kamy e kanë kapërcyer fushën e “la ilahe-s”, por nuk mundën të hynin në kopshtin e trëndafilave të “illallah-ut”. Kjo i zvarriti ata nga një stuhi në një stuhi tjetër. Së fundi, u përpëlitën në batakun e dëshpërimit dhe hoqën dhimbje të mëdha.

Nëse të vërtetat pranohen pa u refuzuar të gabuarat, ato përzihen me njëra-tjetrën. Kjo është një sintezë. Kjo sintezë tashmë e ka humbur lidhjen me të vërtetën. Ne myslimanët, siç jemi urdhëruar të mos e fshehim të vërtetën, jemi urdhëruar të mos e përziejme atë me të gabuarën. (Bekare, 42)

E vërtetë është çdo gjë që përputhet me vullnetin hyjnor, ndërsa e gabuar është çdo gjë që nuk përputhet. Teuhidi nuk e pranon përzierjen në një masë që mund të përziejë kokën. Çfarë dobie mund të ketë të thënë “la ilahe”, nëse në kokën dhe zemrën tuaj keni parametra të gabuarë dhe ndjenja të helmuara?

Ahmed Gazzali shprehet: “Nëse ti nuk e kupton të vërtetën e teuhidit, texhridit dhe tefridit që thuhet në teuhid, atëherë nuk thua “la ilahe illallah”. Ajeti i mëposhtëm këtë tregon: **“Mjerë për ata, të cilët kur falen, janë të pakujdesshëm për namazet.”** (el-Maun, 107/4-5) Së pari, ti je i obliguar për të kuptuar, pastaj

për të përkujtuar, së pari, për të ditur, pastaj për të thënë.

Siç istiadheja përfshin (eudhu besmeleja) kuptimin e kërimit të mbrojtjes nga Allahu i Lartësuar prej gabimeve edhe besmeleja përfshin pranimin e të vërtetave. Nga një aspekt, teuhid do të thotë të jetosh jetën në mënyrën më të bukur me njet të vërtetë, masa të sakta dhe me ndjenja të bukura.

Burimi i së vërtetës dhe i bukurisë, sipas nesh është Kurani Fisnik dhe Suneti i të Dërguarit të Allahut, (a.s.). Çdo gjë që është në përputhje me Kuranin dhe sunetin, është brenda kornizës islame. Ne si myslimanë, mund ta pasurojmë shumë kulturën dhe mendimin tonë për botën, duke e studiuar kulturën e të gjithë botës dhe duke e pranuar çdo gjë që është e saktë.

Teuhidi reflekton në jetën tonë edhe si pastërti dhe sinqeritet. Nga ky refleksim lind një cilësi jete e pavarur dhe madhështore kundër çdo gjëje përveç Allahut Teala. Sepse çështja jonë themelore është arritja e kënaqësisë së Zotit (xh.xh), me anë të njetit dhe veprës sonë të sinqertë. Njetet dhe veprat, që do të paraqiten në audiencën e madhe, nuk duhet të jenë të mangëta. Tevexhxuhu'n-nas (vlerësimi i njerëzve) nuk kërkohet, edhe pse nganjëherë ata e bëjnë këtë.

“Ekzistenca dhe njësimi i Allahut Teala” e rrethon njeriun nga brenda dhe jashtë. Në Kuranin Fisnik thuhet: **“Vërtet, ata dyshojnë në takimin me Zotin e tyre, por le ta dinë se Ai ka nën kontroll çdo gjë.”** (Fussilet, 41/54)

“Ai i ka çelësat e së padukshmes dhe vetëm Ai i njeh ata. Ai e di ç'ka në tokë dhe në det; asnjë gjeth nuk bie, pa e ditur Ai dhe nuk ekziston asnjë kokërr në errësirën e tokës, as e njomë, as e thatë, që të mos jetë shënuar në Librin e qartë (Leuhi Mahfudh).” (En'am, 59)

Për këtë arsye, zemra e myslimanit vazhdimisht duhet të jetë e mbushur plot e për plot me dashurinë ndaj Allahut Teala dhe mrekullitë e shumta në këtë botë duhet t'ia mbajnë të gjallë entuziazmin e tij. Si rezultat i kësaj, besimtari arrin vetëdijen se asnjë gjë përveç Allahut të Madhëruar nuk duhet të lartësohet në shkallën e adhurimit. Ose më saktë, ai vazhdimisht kalon nga krijesat për të Krijuesi.

Teuhid do të thotë që miliarda njerëz t'i kushtojnë vëmendje një qendre dhe një zëri të njëjtë. Nga kjo lind një parametër dhe një entuziazëm i përbashkët.

Njeriu duhet t'ia vërë veshin zërit që jep shpjegime bindëse për një ngjarje shumë të rëndësishme, siç është ardhja e largimi nga kjo botë dhe që flet për varrin e

për jetën e mëtejshme. Ky zë është zëri që i jep qetësi mendjes dhe zemrës së njeriut.

Një refleksim tjetër i teuhidit në jetën e myslimanit është se ai e bën atë të marrë pjesë në korin e kozmosit. Teuhidi është rrotullim i vazhdueshëm bashkë me të gjithë botën rreth një qendre të njëjtë tërheqëse.

Besimtari që e di dhe e ndjen se çdo gjë që ekziston zbaton sunnetullahin (ligjet që Allahu ka vendosur në gjithësi), e ndjen veten në harmoni me botën. Ndërkohë që njeriu zbaton ligjet verbale, krijesat zbatojnë ligjet universale. Mbi të gjitha, edhe në fizikun e njeriut ka ligje universale. Rrahja e zemrës, qarkullimi i gjakut etj., nuk janë të lidhura me vullnetin e njeriut, por me sunnetullahun. Sigurisht se nga kjo lind vëllazëria fetare. Për këtë arsye, të drejtat e vëllazërisë janë të vlefshme në marrëdhëniet njeri-botë dhe jo në përpjekjen e një beteje të përgjakshme dhe formimin e hegjemonisë, siç thonë materialistët dhe filozofitë e tyre.

Nëse e shohim nga këndvështrimi islam, natyra me njeriun dhe njeriu me natyrën nuk janë në luftë, por bëhet fjalë për një sakrificë vëllazërore. Bota dhe krijesat brenda saj janë krijuar që njeriu të përfitojë prej tyre, kaq. Njeriu i është dhënë një autoritet i kufizuar shfrytëzimi. Njeriu nuk është zotëruesi absolut i të gjitha krijesave, madje as i trupit të tij. Ai i ka amanet të gjitha këto. Mbajtësi i amanetit detyrimisht duhet të jetë besnik. I rëndësishëm është vullneti i Atij që e ka dhënë amanetin.

Teuhidi është shpëtim nga batakut i shumësisë dhe arritje në ujërat e pastra dhe të ëmbla të njësimi.

Teuhidi është qartësim i bazave, metodave dhe rrugëve.

Teuhidi është ecje me hapa të sigurt nëpër vendet e kësaj bote.

Teuhidi është përqaftim i ekzistencës me një entuziazëm të lartë.

Teuhidi është shikim i botës së ngurtë dhe të ngushtë nga kodrat madhështore të shpirtit.

Teuhidi është ndjekje e rrugës së të qenit njeri, duke e refuzuar kthimin e njerëzve në makinë.

Të gjitha krijesat përveç njeriut, iu përgjigjën thirrjes hyjnore (sunnetullahit) me gjithë vullnetin e tyre. Kështu veproi edhe një pjesë e njerëzve. Por Iblisi dhe shumica e njerëzve nuk iu bashkëngjitën korit të teuhidit. Madje, nuk u mjaftuan me kaq, deshën ta sabotonin atë.

Çfarë guximi i marrë!

Teuhidi
është shpëtim
nga batakut i shumësisë
dhe arritje në ujërat
e pastra dhe të ëmbla
të njësimi.

REALITETI I NJERIUT NË VIJËN E PAFUND TË PLUSEVE DHE MINUSEVE

Dr. Adem Ergyl

Ibn Ataullah el-Iskenderi ka thënë:

"Në qoftë se Zoti do të të kishte lënë ty në dorën tënde, nuk do të reshtje së numëruari gabimet dhe të metat që ke. Por, në qoftë se Zoti i Lartë do të tregonte Ekzistencën e Tij (me anë të emrave, attributeve dhe shfaqjeve hyjnore) mbi qenien tënde, atëherë nuk ka kufi për bukuritë tuaja, me të cilat do të lavdërohe-
she.

Bëhu vetvetja, kapu pas attributeve të Zotit, përpiku të mos largohesh asnjë çast prej tyre dhe kujdesu të realizosh në formë të përkryer në personalitetin tënd të gjitha cilësitë që do të duhej të kishe, në mënyrë që të përmbushësh siç duhet detyrën tënde si rob i Zotit."

Nga vepra el-Hikemu'l-ataijje

Njeriu është një krijesë tek e cila, brenda kornizës së veçantë që përvijoi Kurani për të, përjetohen batica dhe zbatica të shumta mes infinitit pozitiv dhe atij negativ. Me fjalët e Kuranit, një krijesë e veçantë që përmban në vetvete edhe avantazhin, edhe rrezikun që të ndërrojë në çdo çast vend mes horizonteve të "ahseni takvim" dhe humnerave të "esfeli safilin".

Pretendimi i zgjidhjes totale të enigmës së ngritjeve dhe zbritjeve në jetën e njeriut do të thotë të kalosh aftësitë tuaja. Megjithatë, nuk është se nuk ekzistojnë edhe shenjat që tregojnë ekzistencën e kësaj bote enigmash. Prandaj në këtë artikull do të përfshijmë këtë urtësi të Ibn Ataullah el-Iskenderiut, i cili çeli qoftë edhe një dritare të vogël në lidhje me këtë botë:

"Në qoftë se Zoti do të kishte lënë ty në dorën tënde nuk do të reshtje së numëruari gabimet dhe të metat që ke. Por, në qoftë se Zoti i Lartë do të tregonte Ekzis-

tencën e Tij (me anë të emrave, atributeve dhe shfaqjeve hyjnore) mbi qenien tënde, atëherë nuk ka kufi për bukuritë tuaja me të cilat do të lavdëroheshe.”

Në këtë botë asnjë gjë nuk mund të realizohet jash-të vullnetit të Zotit. Këtë njohuri të marifetit, Kurani Fisnik ua zbret zemrave të besimtarëve nëpërmjet këtyre duave:

Thuaj (o Muhamed): “O Allah, Zotëruesi i gjithë Pushtetit! Ti ia jep pushtetin kujt të duash dhe ia heq kujt të duash; Ti lartëson kë të duash dhe ul kë të duash. Çdo e mirë është në Dorën Tënde! Ti je vërtet i Plotfuqishëm për çdo gjë.” (Ali Imran, 26)

Besimtari, i zhytur në thellësinë shpirtërore që krijon në zemra ky ajet, sheh dhe ndjen madhëstsinë, fuqinë dhe vullnetin e pakrahasueshëm të Zotit dhe përcakton saktë kufijtë që duhet të ruaj si rob i Tij, si dhe etikën dhe edukatën që duhet të tregojë në këtë situatë. Sipas sqarimeve të Kuranit, njeriu “është krijuar i dobët”, “është përherë nevojtar për ndihmën dhe mbështetjen e Zotit”, “mund të bëhet idhujtar i egos së vet”, “është mosmirënjohës”, “është injorant” dhe “është i prirur për dhunë”. Në këtë gjendje, po të lihet të bëjë si të dojë, vetë njeriu do të shndërrohej në një krijesë të ngratë që nuk i njeh të vërtetat, “që shkon duke u rrokullisur poshtë e më poshtë” në rrugën e plotësimit të nevojave të tij vetjake që nuk njohin kufi, tek e cila mblidhen të gjitha të këqijat dhe gjërat e turpshme që nuk mund t’i ketë asnjë krijesë tjetër. Rruga e vetme e shpëtimit është vetëm orientimi që vjen nga mëshira dhe begatia hyjnore. Me një shprehje tjetër, njeriu duhet të përpiket përherë të meritojë mëshirën e Zotit, të mos mbështetet vetëm tek vetja dhe punët që ka bërë, por të jetë nevojtar për Zotin dhe të ndjejë përherë përbrenda nevojën e vazhdueshme për lutje, dua dhe përgjërëm ndaj Zotit të gjithësisë. Këto fjalë që transmetohen nga profeti Jusuf (a.s.), janë shprehja më e bukur e kësaj të vërtete:

“Unë nuk e shfajësoj veten, sepse shpirti (i njeriut) është fort i prirur për të keqe, përveç atij që e mëshiron Zoti im. Me të vërtetë, Zoti im është Falës dhe Mëshirëplotë.” (Jusuf, 53)

Dhe Profeti (a.s.), që e njohte shumë mirë këtë enigmë, dëshironte në mënyrë të vazhdueshme të strehohej në mëshirën e Zotit. Prandaj, në varësi të asaj që raportohet, ai këshillonte të bëhej kjo dua ndaj çdo lloji situatë problematike:

“Allahu im! Unë kam shpresë vetëm tek mëshira Jote. Mos më lër në duart e egos sime, qoftë edhe sa hap e mbyll sytë. Bëj të jem i rregullt me jetën time të përditshme, sepse nuk ka Zot tjetër përveç Teje.” (Ebu Davud, Edeb, 100-101/5090)

Në qoftë se njeriu lihet të veprojë sipas kërkesave që burojnë nga egoja e tij, ai do të rrokulliset përherë e më

shumë drejt humnerës së rrugës së gabuar. Askush nuk mund ta dijë se ku ndal kjo rrokullisje. Aq më shumë që nuk ka të keqe që njeriu nuk e bën për hir të ambicieve dhe kënaqësive të tij trupore. Historia e njerëzimit është e mbushur me shembuj të panumërt të kësaj të vërtete. Në këtë aspekt, mund të thuhet se çdo nefsi strehon brenda tij në mënyrë të natyrshme faraonin, Karunin dhe shejtanin. Kjo është edhe arsyeja përse njëri nga aspektet e misionit të dërgimit të profetëve që detyra e purifikimit të njerëzve, duke i çliruar ata nga robëria ndaj nefsit.

Njeriu është krijuar me kapacitetin që edhe të mund të udhëtojë drejt infinitit negativ, për të cilin u fol më sipër, edhe të shkojë drejt infinitit pozitiv në sajë të mirësisë, shfaqjeve të panumërta dhe gostisë së Zotit të tij. Për sa kohë që vazhdon ky udhëtim në këtë drejtim, ai do të kundrojë edhe bukuritë e panumërta hyjnore, me fjalë të tjera, shfaqjet e bukurisë hyjnore. Enigma e vazhdimit të këtij udhëtimi është arritja e “mëshirës dhe udhëzimit hyjnor”. Ashtu siç ka shumë aspekte të kësaj shfaqjeje të mbushura me enigma dhe urtësi, është e vërtetë edhe se ka një sërë kodesh që i mësohen si shprehje e favorizimit hyjnor një grupi të caktuar njerëzish të devotshëm. Këto ajete mund të na japin drejtim në lidhje me arritjen e mëshirës hyjnore:

“Besimtarët dhe besimtare janë miq për njëri-tjetrin. Ata urdhërojnë që të bëhen vepra të mira dhe i ndalojnë të këqijat; falin namazin, japin zeqatin dhe i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Këta

janë ata që do t'i mëshirojë Allahu. Se Allahu me të vërtetë, është i Plotfuqishëm dhe i Urtë." (Tevbe, 71)

"Vërtet, ata që besuan dhe ata që mërguan e luftuan në rrugë të Allahut, pikërisht ata shpresojnë në mëshirën e Allahut. Allahu është Falës i madh dhe Mëshirëplotë." (Bekare, 218)

"Kështu, ata që besojnë Allahun dhe mbështeten fort tek Ai, (ta dinë se) Ai do t'i fusë në mëshirën dhe mirësinë e Vet dhe do t'i udhëzojë drejt Vetes përmes rrugës së drejtë." (Nisa, 175)

Në këtë ajet fisnik tregohet kodi i përfitimit të shfaqjes hyjnore, që është aq e nevojshme për udhëzimin e pafund në udhëtimin drejt "ahseni takvimit".

"Ata që luftojnë për çështjen Tonë, sigurisht, Ne do t'i udhëzojmë drejt udhëve Tona. Vërtet, Allahu është me punëmirët!" (Ankebut, 69)

Ja pra, me këto rrugë që i mësohen nga mëshira hyjnore, njeriu tek i cili shfaqen mëshira dhe udhëzimi hyjnor shndërrohet në një ekspozitë të tillë stolish, të cilat as fjalët dhe as boja nuk mjaftojnë t'i përshkruajë. Ata që ngjyhen me bojën e Zotit, që është boja më e mirë (Bekare, 138), nuk i përfshijnë me forcën e shikimit të kësaj bote të gjitha dimensionet e kësaj të vërtete. Në qytetërimin tonë, kjo arritje është quajtur si niveli i "njeriut të përsosur".

Në vazhdim të urtësisë së mësipërme, Ibn Ataullah vazhdon dhe thotë kështu, duke dashur t'i tregojë rrugën atij që kërkon të bukurën:

"Bëhu vetvetja dhe kapu pas attributeve të Zotit. Përpiku të mos largohesh asnjë çast prej tyre dhe shih të realizosh në formë të përkryer në personalitetin tënd të gjitha cilësitë që do të duhet të kishe, në mënyrë që të përmbushësh siç duhet detyrën tënde si rob i Zotit."

"Kur thuhet atributet e Zotit, në mendje të vijnë atributet e Tij të përkryera në pafundësi, siç janë madhështia e Zotit, që nuk ia ka nevojën askujt në gjithësi, i plotfuqishëm, që di çdo gjë që ndodh. Kur thuhet karakteristikat e robit të Zotit, para sysh të vijnë veçoritë e tilla të mangëta, si: paaftësia, dobësia, varfëria, nevoja, injoranca.

Të qëndrosh i lidhur pas karakteristikave të Zotit, do të thotë t'i përgjërohesh Atij në çdo veprim, të mbështetesh vetëm tek Ai dhe t'i besosh vetëm Atij, cilido qoftë veprimi që do të kryesh dhe zemra jote të qëndrojë larg çdo gjëje tjetër përveç Zotit. Zoti është e vërteta e madhe absolute për botën e krijesave. Në qoftë se njeriu vazhdon të vështrojë në madhësinë dhe përkryerjen e Tij, në fund fare do të bëhet i shenjtë (aziz). Çdo gjë në këtë botë, përveç Zotit, do të vijë përherë duke u zvogëluar në sytë dhe zemrën tënde. Në qoftë se do të lidhesh pas së vërtetës se Zoti është zotëruesi i vërtetë i të gjithë thesareve të kësaj bote dhe në këtë mënyrë edhe i pavarur nga çdo gjë tjetër, shumë shpejt edhe ti do ta kuptosh se nuk ke nevojë për gjë tjetër, përveç Atij dhe do të arrish fatin të ndjehesh i lirë nga çdo gjë tjetër me përjashtim të Zotit tënd. Në qoftë se lidhesh fort pas fuqisë dhe forcës së Zotit, nuk do të kërkoresh për fuqi dhe forcë tjetër përveçse Tij, kur të jesh i dobët dhe pa përkrahje. Do t'i drejtohesh vetëm Atij dhe vetëm prej Tij do ta kërkoresh ndihmën. Shkurtimisht, për sa kohë që vazhdon ky interes ndaj Zotit, do të përfitosh nga gjithë atributet e Tij dhe do të arrish të përfitosh prej bukurisë dhe përsosmërisë së pakrahasueshme.

Për sa i përket arritjes së cilësive të robit të Zotit në egon tënde dhe shndërrimin në një rob të vërtetë të Zotit, rruga drejt saj është e tillë: Të tregosh modestinë maksimale ndaj Zotit, të distancohesh nga çdo lloj pretendimi për t'i dhënë vetes rëndësi dhe të shndërrosh ndjenjën e nevojës ndaj Zotit në shprehinë e natyrës tënde. Zhduke pandehmën se je i fortë dhe i fuqishëm. Kupto se fuqia dhe forca realizohen vetëm nëpërmjet bamirësisë dhe gostisë së Zotit. Mos pretendo të arrish tek e vërteta absolute duke ndjekur një rrugë tjetër nga ajo që të urdhëron Zoti. Shkurtimisht, të tregosh bindje të plotë me gjithë zemër ndaj urdhrave të Zotit, të kërkoresh famën dhe nderin tënd pranë Tij dhe me Të, të shijosh lirinë dhe kënaqësinë e të qenit vetëm Rob i Zotit." (Ibn Axhibe, Ikadhu'l-himem, 295-296)

Umejme binti Rukajka

Mustafa Erish

- radijallahu anha -

Umejme binti Rukajka, (r.a.), ishte një zonjë, sahabe fatlume, që transmetoi hadithe fisnike nga i Dërguari i Allahut, (a.s.), në lidhje me besëdhënien e grave...

Ajo ishte një zonjë heroinë, që u torturua dhe u lëndua shumë për shkak të besimit, por kurrë nuk hoqi dorë prej tij...

Ajo ishte mbesa e nënës sonë, Hazreti Hatixhes, (r.a.)...

Ajo ishte prej robërve që Hazreti Ebu Bekri, (r.a.), u dhuroi lirinë duke paguar shuma të mëdha monetare...

Ajo u bë myslimane nëpërmjet nënës sonë, Hazreti Hatixhes, (r.a.), në vitet e para kur dielli i Islamit filloi të lindë në horizontet e errëta të Mekës. Babai i saj ishte Abdullah ibn Bixhad, ndërsa nëna ishte Rukajka binti Huvejlidi.

Umejme binti Rukajka, (r.a.), u torturua shumë nga politeistët si sahabet e tjera për shkak të besimit, por kurrë nuk hoqi dorë prej tij.

Në vitet e para të Islamit, politeistët i kapnin myslimanët e dobët, të ngratë dhe të vetëm, i nxirrnin jashtë qytetit dhe i torturonin. Hazreti Ebu Bekri, (r.a.), i blinte ata me para dhe i shpëtonte. Një herë, bleu përnjëherësh disa zonja sahabe dhe u dha lirinë. Kur babai i tij,

Ebu Kuhafeja, që akoma nuk ishte bërë mysliman, e dëgjoji këtë, e qortoi birin e tij, Ebu Bekrin, (r.a.), duke i thënë:

"Bir! Ti je lidhur shumë me këtë burrë (Hz. Pejgamberin). E ke lënë popullin tënd. Krahës kësaj, ke blerë edhe këto katër-pesë gra të dobëta."

Hazreti Ebu Bekri, (r.a.), ishte një njeri zemërbutë dhe i respektueshëm. Ai kishte një zemër shumë të mëshirshme. Ishte një burrë besnik dhe ushtar i vetëdijshëm i besimit, që e dinte se çfarë bënte. Ai sakrifikonte çdo gjë për të arritur kënaqësinë e Allahut Teala. Nuk hezitonte të bënte çdo lloj sakrifice që kërkonte vëllazëria në fe. Singëritetin e tij në besim e tregoi me pasurinë, jetën dhe me çdo gjë që kishte. Për ta bërë për vete babain e tij, iu përgjigj në këtë mënyrë:

"Baba! Ti mos u bëj merak! Unë e di shumë mirë se çfarë bëj." Babain e tij e ngushëlloi me fjalë të ëmbla, që ta qetësonte.

Umejme, (r.a.), kishte një personalitet të fortë, me anë të të cilit mund të sillej me durim dhe vetëpërmbytje ndaj torturave dhe fatkeqësive. Ajo besonte se çdo gjë vjen nga Allahu Teala dhe vepronte me këtë besim.

Një ditë, i kishte hyrë diçka në sy dhe sytë iu verbuan. Politeistët e përdornin këtë dhe e lëndonin duke i thënë:

"Lati dhe Uzza t'i kanë verbuar sytë, ngaqë je bërë myslimane."

Umejmeja, (r.a.), ishte një besimtare që kishte besim të fortë në zemër. Ajo nuk u jepte rëndësi këtyre fjalëve. Në zemrën e saj nuk kishte as sa grimca besim të idhujt. Ajo u thoshte se kjo nuk mund të ndodhte kurrë prej idhujve dhe me një entuziazëm që ia jepte besimi e që i vinte nga thellësia e zemrës, bërtiste me të madhe duke ua plasur në fytyrë politeistëve:

"Jo!.. Kurrë!.. Për Zotin nuk është ashtu!.. Kjo është diçka e ndodhur me vullnetin e Allahut. Kjo është diçka që nuk ka ardhur nga idhujt tuaj, por nga Allahu."

Pa kaluar shumë kohë nga këto fjalë të Umejmes, (r.a.), që tregonin sinqeritetin e saj në besim, Allahu Teala ia shëroi sytë. Befas filloi të shikonte. Sytë e verbër filluan të shikonin.

Allahu Teala është i fuqishëm për çdo gjë. Kur dëshiron të bëjë diçka, asaj i thotë vetëm "bëhu" dhe ajo bëhet menjëherë.

Çdo gjë është në dijen e Tij. Dija e Tij përfshin çdo gjë që ka në tokë dhe në qiej. Të gjitha krijesat veprojnë në sajë të fuqisë së Tij. Ai është i plotfuqishëm dhe i aftë për çdo gjë. Gjithçka është e Atij.

Politeistët që nuk i besonin Allahut dhe fuqisë së Tij, thanë si gjithmonë: "Edhe kjo është një prej magjive të Muhamedit." Përsëri nuk besuan.

Sa mirësi e madhe që është besimi!.. Sa nder i madh është jeta me besim!.. O Zot! Në Ditën e Gjykimit na tubo me këtë nder!..

Umejme binti Rukajka, (r.a.), u martua me Hubejb ibn Ka'bin, (r.a.). Atyre u lindi një fëmijë, të cilin e quajtën Nehdije.

Umejme, (r.a.), jetoi edhe pasi i Dërguari i Allahut, (a.s.), ndërroi jetë. Në literaturën islame gjenden dy hadithe të transmetuar nga ajo. Njëri prej tyre bën fjalë për besëlidhjen e grave. Transmetimi është kështu:

Umejme binti Rukajka, (r.a.), transmeton:

Bashkë me një grup grash prej ensarëve shkuam te Pejgamberi, (a.s.), i thamë:

"Të premtojmë se nuk do t'i bëjmë shirk Allahut asgjë, nuk do të vjedhim, nuk do të bëjmë imoralitet, nuk do të vrasim fëmijët tanë, nuk do të shpifim asnjëherë dhe do t'u bindemi urdhrave të tua." I Dërguari i Allahut, (a.s.), tha:

"Në çështjet për të cilat keni mundësi!"

Pasi dëgjua këto fjalë plot dhembshuri dhe më-

shirë, thamë:

"I Dërguari i Allahut (a.s.), është më i mëshirshëm se ne ndaj vetes. Ejani t'i japim besën."

Gratë deshën t'ia jepnin besën, duke i shtrënguar dorën, por i Dërguari i Allahut, (a.s.), tha:

"Unë nuk ua jap dorën grave! Një fjalë që e kam thënë për njëqind gra, konsiderohet sikur të jetë thënë veçmas për çdo grua." (Muvatta, Bej'at, 2; Tirmidhi, Sijer, 37)

I Dërguari i Allahut, (a.s.), me anë të kësaj, ndoshta për herë të parë po u mësonte një rregull të ri etik të Islamit. Në këtë mënyrë, po i njoftonte se një burrë dhe një grua, të cilëve u lejohet martesë me njëri-tjetrit, nuk mund t'ia japin dorën njëri-tjetrit.

Sipas një transmetimi tjetër, thuhet: "I Dërguari i Allahut, (a.s.), nuk ua jepte dorën grave përgjatë besëdhënies, nëse nuk kishte një copë në dorë."

Edhe në Sahihun e Buharit transmetohet nga Aishja, (r.a.), se i Dërguari i Allahut (a.s.), u merrte besën grave me këtë ajet:

"O i Dërguar! Nëse vijnë tek ty besimtares e të betohen se nuk do t'i shoqërojnë Allahut asgjë (në adhurim), nuk do të vjedhin, nuk do të bëjnë imoralitet, nuk do t'i vrasin fëmijët e tyre, nuk do të sjellin ndonjë shpifje të sajuar nga ato vetë dhe se nuk do të kundërshtojnë në çfarë është e drejtë dhe e arsyeshme, atëherë, ti pranoje betimin e tyre dhe lutju Allahut t'i falë. Vërtet, Allahu është Falës dhe Mëshirëplotë." (Mumtehine, 12) Dora e Tij

nuk ka prekur dorën e asnjë gruaje përveç atyre të familjes."

Përfundimisht, të gjitha transmetimet pohojnë se i Dërguari i Allahut, (a.s.), nuk i ka prekur duart e grave pa e pasur dorën të mbuluar.

Hadithi i dytë që transmeton Umejme, (r.a.), është ky:

Umejme binti Rukajka, (r.a.), transmeton:

"Nën ulësen e të Dërguarit të Allahut, (a.s.), kishte një kapë. Natën prishte abdestin e vogël aty." (Përkthimi dhe shpjegimi i Ebu Davudit, vëll. 1, fq. 52. Hadithi nr: 24)

Ky hadith fisnik tregon një lehtësim për umetin në çaste të vështira, kur nuk mund të dilet jashtë apo në rast nevojë.

Në literaturën islame nuk ka shumë të dhëna në lidhje me Umejme binti Rukajkan, (r.a.). Nuk dihet se kur dhe ku ka vdekur. Allahu qoftë i kënaqur prej saj dhe e bëftë prej banoreve të xhenetit Firdeus.

Amin!

Dy fytyrat e vdekjes

Ali Riza Temel

Shkrimtari i famshëm rus, Tolstoi po përpëlitej në depresion. Atë e kishte kapur një sëmundje e rëndë dhe po përjetonte dhimbje të mëdha. Filloi të mendonte: “A t’i jap fund jetës sime me një plumb apo me një lak?” Veten e tij ia përngjasonte një udhëtari në mesin e shkretëtirës:

Udhëtari hidhet në një pus pa ujë për të shpëtuar nga një kafshë e egër, e cila i kishte dalë përpara. Pikërisht në ato momente, në fund të pusit shikon një kuçedër, që e priste me gojën hapur. Ky udhëtar i shkretë nuk guxonte të dilte sipër sepse mund ta copëtonte kafsha e egër, por as poshtë nuk zbriste dot, sepse e hante kuçedra. Kështu që u kap fort te një degë që kishte dalë ndërmjet gurëve të murit të pusit. Pas pak, duart fillojnë t’i mpihen dhe ai e kupton se do të jetë i detyruar të bjerë në tragjedinë që e pret në njërën nga dy anët, por prapëseprapë mbahet fort. Në ato momente shikon disa minj që silleshin rreth degës ku ishte mbajtur dhe po e brenin atë. Dega do të këputet dhe ai do të bjerë në gojën e kuçedrës. Atëherë, udhëtari e kupton se tashmë nuk i ka mbetur më asnjë mundësi për të shpëtuar. Ndërkohë që sheh rreth e rrotull i dëshpëruar, vë re se nga gjethet e degës po del mjalhtë. Ai e nxjerr gjuhën dhe fillon ta lëpij.

Faktikisht, kjo është një përrallë e lindjes. Tolstoi thotë:

“Edhe unë i ngaj këtij udhëtari. Edhe pse e dija se vdekja po më priste në mënyrë absolute dhe se kuçedra ishte e gatshme të më copëtonte, kapesha te degët e jetës me një shpresë të fundit, edhe pse nuk e kuptoja pse kapesha te ato. Përpiqesha të lëpija mjaltnin, i cili më kishte ngushëlluar deri atë ditë, por tashmë edhe atij nuk i kishte mbetur më shije. Ndërkohë që kuçedra e vdekjes e kishte hapur gojën dhe po priste të më gëlltiste, minjtë brenin degën e jetës në të cilën isha kapur. Ndërsa unë shikoja vetëm kuçedrën dhe minjtë prej të cilëve nuk ikja dot. Sytë nuk i ndaja prej tyre. Mbi të gjitha, ky nuk ishte një shembull, por vetë e vërteta.”

Për ata që nuk i besojnë Allahut dhe Ditës së Gjykimit, vdekja është realiteti më i tmerrshëm. Ajo pothuajse është si një vrimë e zezë. Si perëndimi i diellit për të mos lindur kurrë më. Pothuajse është një vend ekzekutimi që shihet çdo moment. Është burimi i dhimbjes që i shkatërron dëshirat, shpresat dhe pasionet.

Ndërsa për besimtarin, vdekja është një dritare e hapur ndaj pavdekshmërisë dhe jetës së përhershme. Është momenti i takimit me të dashurin. Sipas Mevlanës, është shebi arus (nata e dasmës). Është kthim te atdheu i vërtetë dhe përfundim i kurbetit. Është shpëtim i shpirtit nga burgu i trupit. Është dalje e zogut nga kafazi. Të dënuarit vetëm gëzohen nga shkatërrimi i burgut. Ata nuk thonë:

“Ah sa keq që u prish ndërtesa.” Të gjithë festojnë, përveç atij të dënuari që do të çohet për t’u ekzekutuar. Shpirti shpëton nga zënka e trupit dhe fillon të fluturojë me flatrat e zemrës. Mevlana e përshkruan kështu këtë gjendje:

“Kjo gjendje është si ëndrra e atij që e kanë burgosur në errësirën e burgut, por në gjumë e sheh veten si të jetë në bahçe me trëndafila. Ky njeri thotë: ‘O Zot! Mos më kthe te trupi im, që të shëtis në këtë bahçe me trëndafila. Tashmë, a dëshiron ai njeri të zgjohet dhe të jetojë i lidhur me zinxhirë e me pranga në fund të pusit?’

Vdekja është shpëtim nga kafazi i trupit dhe dalje nga pusi si Jusufi (a.s.). Vdekja, që kafirit i duket si gjyotinë, për besimtarin është një derë që hapet ndaj pavdekshmërisë. Mevlana e tregon kështu gëzimin e vdekjes:

“Aq sa gëzohet zogu kur e lë kafazin dhe fluturon, po aq gëzohem edhe unë kur të vdes dhe të largohem nga trupi. Zogu në kafaz i vendosur në bahçe, i shikon trëndafilat dhe pemët. Zogjtë që cicërojnë rreth e rrotull jashtë kafazit, këndojnë këngë të bukura për lirinë. Zogu në kafaz i dëgjon ata dhe e sheh gjelbërimin. Pastaj nuk

ka as oreks, as durim dhe as vendosmëri. E nxjerr kokën në çdo vrimë të kafazit dhe dëshiron të shpëtojë nga ai burg. Ai zog e ka zemrën dhe shpirtin jashtë. Çfarë do të bënte në këtë gjendje, nëse ia hapim derën kafazit?”

Edhe gjendjen e jobesimtarit Mevlana e ka përngjarë me gjendjen e një zogu në kafaz të rrethuar nga macet dhe thotë:

“Ky lloj zogu është i tmerruar nga frika. Ai kurrë nuk dëshiron të dalë nga ai kafaz. Madje, për shkak të së keqes që e pret, dëshiron të ketë edhe njëqind kafaze të tjera.”

Gjendja e jobesimtarit është si gjendja e fëmijës në barkun e nënës. Mirësia e Zotit e tërheq për të dalë jashtë, ndërsa ai përsëri ikën drejt mitrës. Edhe fëmija në bark të nënës nuk e di se jashtë mitrës ka një botë të madhe. Nuk e di se mirësitë në mitër janë nga begatia e botës së jashtme. Edhe uji dhe ushqimi në kafaz vijnë nga bota e jashtme. Zogu i trembur nga macet, shndërrohet në një mi që kërkon vrimë për t’u fshehur. Prandaj, shpirti i tij e ka bërë vatan vrimën e kësaj bote, sepse e ka prerë shpresën për të dalë jashtë. Por e vërteta është kjo: Sado që zogu të mbrohet, në fund nuk do të shpëtojë nga kthetrat e vdekjes.

Burimi i çdo lloj frike është frika e vdekjes. I sëmuri me kancer frikësohet më shumë nga vdekja se sa nga sëmundja, sepse kanceri sjell vdekjen. Heroizmi më i madh është mposhtja e frikës së vdekjes apo siç shprehet Ikbali: “Ta presësh vdekjen duke e buzëqeshur.” Dallimi më i rëndësishëm që e ndan besimtarin nga femohuesi është sjellja kundrejt vdekjes.

Besimi e kthen mosekzistencën në ekzistencë. Sa bukur ka thënë Junusi:

“Përse ke frikë nga vdekja?

Mos ki frikë dhe do të jesh i përhershëm.”

Tolstoi, që përjetoi gjithë këto vështirësi, më në fund shpëtoi nga fobia e tmerrshme e vdekjes në sajë të besimit dhe arriti të vërtetën e përhershme, që nuk mund ta vrasë as vdekja. Le ta dëgjojmë nga vetë ai se si e ka arritur këtë të vërtetë:

“Më së fundi, e hetova veten time dhe pashë se çfarë po ndodhte brenda meje. M’u kujtuan me qindra ngjarje rreth vdekjes dhe ringjalljes. Pashë se unë jetoja vetëm kur i besoja Zotit. Ndërsa kur e harroja Atë, apo kur nuk e besoja, zhdukej edhe jeta. Kur humbisja besimin ndaj ekzistencës së Zotit, pothuajse këputeshin edhe lidhjet e mia me jetën. Sikur të mos kisha pasur qoftë edhe pak shpresë për të gjetur Zotin, do të kisha bërë vetë-vrasje që kohë më parë. Por po jetoja. Po jetoja kur e ndjeja dhe e kërkoja Atë. Atëherë, Ai ekziston. Ai është një qenie, pa të Cilin nuk jetohet. Njohja e Zotit dhe zbatimi i urdhrave të tij, është diçka unike dhe e veçantë. Zoti është jetë.

Përderisa jetoj duke e kërkuar Zotin, jeta pa Të është e pamundur.”

“Besimi i jep kuptimin e pafundësisë ekzistencës së vdekshme të njeriut. Domethënë, një kuptim që nuk zhduket nga vuajtjet, sakrificat dhe vdekja. Kjo do të thotë se kuptimi dhe mundësia e jetës mund të gjendet vetëm te besimi. Besimi është forca e jetës. Pa besim nuk jetohet.”

Tolstoi, në librin e tij me titull Ivan Iliç, përshkruan gjendjen e dhimbshme të një njeriu që përpëlitej në dhimbje të padurueshme, që kishte frikë nga vdekja, që nuk e pranonte dot gjendjen e tij duke kundërshtuar Zotin, që nuk gjente rrugë përtej vdekjes dhe që po dirgjej. Ivan Iliçi filloi të qante si fëmijë. Po qante për vetminë e tmerrshme dhe thoshte:

“Përse më bëre kështu? Përse më solle në këtë gjendje? Çfarë kam bërë unë? Çfarë kam bërë që po vuaj kaq shumë? Ç’është ky zemërim? Ç’nevojë kisha për këtë?”

Me këto shprehje ai po kundërshtonte Zotin, që pandehte se nuk e besonte. Faktikisht edhe kundërshtimi është shprehje e besimit, sepse njeriu nuk mund kundërshtojë një qenie që nuk e beson. Edhe Ivan Iliçi, që përpëlitej nga dhimbjet dhe frika, më në fund e kuptoi të vërtetën. Në vetvete thoshte:

“Vdekja iku. Tashmë ajo nuk është më.” Tashmë, në vend të vdekjes kishte dritë. Vdekja kishte vdekur, zhdukja ishte zhdukur dhe kishte ardhur ekzistenca e përhershme.

Sikur të mos ishte ekzistenca e përhershme, të gjitha krijesat nuk do të ekzistonin. Të përkohshmit vijnë nga përhershmëria. Mevlana shprehet:

“Nëse nuk ekziston bota tjetër, atëherë, nga vijnë ata që vijnë dhe ku shkojnë ata që shkojnë?”

Le ta përfundojmë artikullin tonë me këtë strofë të një poeti:

“Vdekja nuk është as larg dhe as afër,

Çfarë mund të na bëjë vdekja, përderisa kemi arritur përhershmërinë?”

Feja është

M. Sami Ramazanogllu

Në hadithin fisnik thuhet:

"Feja është këshillë, sinqeritet dhe dëlirësi." I Dërguari i Allahut, (a.s.), e përsëriti tri herë këtë fjali. I thamë:

"O i Dërguari i Allahut! Ndaj kujt duhet sinqeriteti?

Pejgamberi, (a.s.), u përgjigj:

"Ndaj Allahut, të Dërguarit të Tij, Librit të Tij, udhëheqësit të myslimanëve dhe ndaj të gjithë popullit." (Buhari)

Sinqeriteti ndaj Allahut Teala është sinqeriteti në besimin, adhurimin dhe bindjen e plotë ndaj njësimi të Tij. Sinqeriteti ndaj të Dërguarit të Allahut, (a.s.), është vërtetimi i shpalljes dhe profetësisë së tij, pranimi i sheriatit të tij dhe bindja ndaj urdhrave dhe ndalesave të tij. Sinqeriteti ndaj Librit të Tij është pranimi i Kuranit Fisnik dhe veprimi sipas tij. Sinqeriteti ndaj prijësve myslimanë, domethënë, ndaj kryetarëve të shtetit është bindja ndaj urdhrave të tyre të ligjshëm. Ndërsa sinqeriteti ndaj të gjithë popullit është udhëzimi i të gjithë njerëzve në rrugën e drejtë dhe në mirësi.

Ebu Musa el-Esh'ariu, radijallahu anhu, transmeton:

Një burrë erdhi te i Dërguari i Allahut, (a.s.), dhe i tha:

"O i Dërguari i Allahut! Ka prej burrave që pëpiqen për pasuri. Ka prej burrave që pëpiqen për famë. Ka prej burrave që pëpiqen për t'u parë, domethënë për t'u shtirur. Cilët prej këtyre janë në rrugë të Allahut?"

Pejgamberi, (a.s.), i tha:

"Kush pëpiqet për të lartësuar vetëm fjalën e Allahut, është në rrugën e Tij." (Buhari, Muslim, Ebu Davud, Tirmidhi.)

Ebu Hurerja, radijallahu anhu, transmeton se ka dëgjuar të Dërguarin e Allahut, (a.s.), duke thënë:

"Njerëzit e parë, kundër të cilëve do të gjykohet në Ditën e Kiametit janë:

1. Ai që ka rënë dëshmor. Ai do të sillet në audiencën e Allahut Teala. Allahu i tregon mirësitë që i ka dhënë dhe ai i pohon ato.

Allahu Teala i thotë:

-Atëherë, çfarë ke bërë me to? Dëshmori përgjigjet:

-Kam rënë dëshmor në rrugën Tënde.

Allahu Teala i thotë:

-Gënjeve. Ti ke luftuar vetëm që të të thonë "trim

Etika e Këshillit

dhe guximtar” dhe me të vërtetë për ty thanë një gjë të tillë. Jepet urdhri për të dhe zvarritet me fytyrë për tokë, derisa të hidhet në xhehenem.

2. Ai që ka mësuar dije, ua ka mësuar të tjerëve dhe që ka lexuar Kuran. Ai sillet në audiencën e Allahut Teala. Allahu i tregon mirësitë që i ka dhënë dhe ai i pohon ato.

Allahu Teala i thotë:

-Atëherë, çfarë ke bërë me to? Ai përgjigjet:

-Kam mësuar dije, ua kam mësuar atë edhe të tjerëve dhe kam lexuar Kuran për hir të kënaqësisë Tënde.

Allahu Teala i thotë:

-Gënjeve. Ti ke mësuar dije që të të thoshin dijetar. Ke lexuar Kuran që të të thoshin lexues Kurani dhe me të vërtetë të thanë. Jepet urdhri për të dhe zvarritet me fytyrë për tokë, derisa të hidhet në xhehenem.

3. Ai që Allahu i Madhëruar i ka dhënë shumë mirësi dhe nga çdo lloj i pasurisë. Ai sillet në audiencën e Allahut Teala. Allahu i tregon mirësitë që i ka dhënë dhe ai i pohon ato.

Allahu Teala i thotë:

-Atëherë, çfarë ke bërë me to? Ai përgjigjet:

-Nuk kam lënë asnjë lloj mënyrë që ke urdhëruar pa dhënë nga pasuria ime për hir të kënaqësisë Tënde. Të gjithë pasurinë time e kam dhënë në rrugën Tënde.

Allahu Teala i thotë:

-Gënjeve. Ti ke dhënë vetëm që të të thoshin bujar. Me të vërtetë thanë ashtu. Pastaj jepet urdhri për të dhe zvarritet me fytyrë për tokë, derisa të hidhet në xhehenem. (Buhari)

“Kush përpiket duke mos synuar gjë tjetër përveçse arritjes së një përfitimi të vogël, qoftë edhe sa lidhësja e këmbës së devesë, domethënë, duke menduar për çfarëdo lloj përfitimi material, pjesa e tij është vetëm ajo të cilën ka synuar. Ai nuk merr asnjë sevap nga Allahu Teala.” (Ahmed bin Hanbel)

“Njerëzit do të ringjallen vetëm sipas qëllimeve të tyre. Domethënë, ngrihen nga varret.” (Ibn Maxhe)

“Kush udhëzon për një mirësi, merr shpërblim sa ai që e ka bërë.” (Ahmed bin Hanbel)

“Pa hisbe nuk ka shpërblim dhe sevap. Edhe vepra pa qëllim është e papranueshme.” (Dejlemi)

Hisbe do të thotë të mos presësh asnjë vlerësim apo shpërblim nga njerëzit për mirësitë e bëra. Ta kryesh detyrën, ngaqë është detyrë dhe ta bësh me qëllim që të fitosh kënaqësinë e Allahut Teala.

QASJE RELIGJIONI TE SHQIPTARËT NË PROCESIN E GLOBALIZIMIT

Doç. dr. Qanl Nesimi

Globalizimi si një proces shoqëror, politik, ekonomik, religjioz dhe kulturor haset në të gjitha periudhat historike të njerëzimit. Por kuptohet se në çdo periudhë edhe kuptimi i fjalës globalizim, sikur çdo term tjetër që ka pasur kuptim të ndryshëm në kohëra dhe ambiente të ndryshme, edhe pse në mungesë të këtij termi, kuptimisht është manifestuar në kallëpe të ndryshme të të kuptuarit. Këtu mund të përmendim rastin e Kabilit me vëllain e tij Habilin, i cili për të dominuar me mendimin dhe dëshirën e tij, dëshiron që edhe Allahu të jetë nën ndikimin e mendimit dhe dëshirës së tij. Po ashtu, si momente të tjera të rëndësishme historike, mund të përmendim tendencën e Aleksandrit të Madh për hellenizim të tërësishtë, intencën e Perandorisë Romake, Bizantine, Osmane për unifikim kulturor dhe religjioz, tendenca e budistit Chaundagrupta Maurya, tendenca e ndryshme për dominim në Mesdhe, Indi, Azi dhe në Persi, siç ishte rasti me Shën Palin. Po ashtu, këtu duhet përmendur edhe tendenca për një globalizim

kolonialist portugez, spanjoll, britanik, si dhe udhëtimet e Kristofor Kolombit, Vasko de Gamës etj.¹

Fjala "Globalizëm" (Globalisation), është njëra prej fjalëve më të përdorura që nga vitet 1980 e këndej. Shprehja "Fshati global" (global village) u bë e njohur me botimin e veprës së M. McLuhan-it, e titulluar *Understanding Media/Të kuptuarit e Medias* (Routledge, London 1964), në të cilën autori flet për zvogëlimin e botës sonë, që është rezultat i zhvillimit teknologjik dhe mediatik. Ndërkaq, globalizmi, në bazë të kuptimit me të cilin sot përdoret është një term i ri, edhe pse një pjesë e elementeve në zhvillimin e tij apo një pjesë e fenomeneve që ai simbolizon janë të vjetra sa edhe vetë historia e njerëzimit. Ky term është i lidhur ngushtë edhe me termat "Universalizëm", "Modernizëm" dhe terma tjerë të ngjashëm.²

Edhe pse globalizmi është një term për të cilin është shumë vështirë të jepet një përkufizim final, ("efradi-ni xhami" ag-jarini mani", që do të përfshinte të gjitha elementet përbërëse të tij e të përjashtonte të gjitha elementet që nuk i takojnë atij), prapëseprapë dijetarët dhe shkencëtarët janë munduar të japin përkufizime të ndryshme dhe të bëjnë përshkrime të ndryshme të tij. Kështu që, kur të shikohet në aspektin e përgjithshëm globalizmi paraqet një proces ekonomik, një kapital, një shërbim i cili i tejkalon kufijtë e mundësive teknologjike dhe shkencore dhe është mjaft i përzier, i ngatërruar, i

1. Josip Simic, Religjije I crkve pred izazovom globalizacije, *Filozofksa Istrazivanja*, 116 God. 29 (2009), s. 745-761; Globalization and Religion, Conference on Globalization, Conflict & the Experience of Localities, Rome, Italy, 8-29 June 2007 (director programs Ms. Mahjabeen Khaled-Institute of Hazrat Mohammad (SAW)).

2. Mehmet Aydin, "Kuresellesmeye Genel Bir Bakis", *Kuresellesme*, Stamboll: Ufuk Kitaplari 2002, f. 11-12; Aderian Civici, *Globalizimi...Ante portas*,

tollovitur, me batica dhe zbatica, ndonjëherë edhe kontradiktor, rezultatet e të cilit, qofshin ato pozitive apo negative, nuk mund të definohen në mënyrë përfundimtare. Një zhvillim i këtillë, jo vetëm që na ofron shumë mundësi të reja, por na shpik edhe qindra probleme të reja me të cilat duhet të ballafaqohemi.³

Përveç kësaj, kemi edhe përkufizime të tjera në lidhje me globalizmin. Roland Robertson thotë se globalizëm do të thotë ngushtim i botës dhe rritje e vetëdijes se ajo është një tërësi. Kurse Malcolm Waters shprehet kështu: "Globalizmi është një proces i zhdukjes së kufijve gjeografikë në rregullimin shoqëror dhe kulturor."⁴

Ndërkaq, profesor Aydin i bën globalizmit një qasje tredimensionale: dimensionin ekonomik, dimensionin politik e juridik dhe dimensionin kulturor. Në globalizëm, procesi ekonomik është njëri prej proceseve kryesore, pasi ky proces sjell me vete edhe një background të zhvilluar informacioni dhe një teknologji të lartë. Po ashtu, procesi ekonomik i globalizmit, që pretendon një ekonomi pa kufij dhe një jetë ekonomike mbinaçionale, si përfundim ndikon në tërë jetën shoqërore. Kurse pretendimet kryesore të atyre që kundërshtojnë globalizmin, sipas Aydin, janë me sa vijon:

-Globalizmi ndjek një rrugë diktatoriale të një lloji kapitali dhe të patronëve, të cilët fitimin e shohin si vlerë kryesore, harxhimin si një ibadet, kurse njerëzit i llogaritin si klientë.

-Globalizmi, bashkë me dobësimin e konceptit të një shteti të përparuar social, dobëson edhe ndjenjën e përgjegjësisë sociale.

-Aktorët e globalizmit ekonomik dëshirojnë ta luajnë lojën e tyre aq të madhe, sa që nuk kanë kohë të mendojnë se çfarë do t'i sjellë kjo lojë shoqërisë së gjerë njerëzore.

Pretendohet se globalizimi është një proces që nuk mund t'i dilet përpara dhe nuk mund të pengohet. Nëse ky pretendim është i vërtetë, atëherë do të thotë se nuk ka zgjidhje tjetër përveç se çdonjëri duhet t'i përulet atij sistemi. Kjo do të thotë se njeriu nuk ka të drejtë fjale dhe vetëvendosjeje, përndryshe ballafaqohet me shprehjen "mos kundërshtoni, se ju shkelim".

Ekonomia e globalizuar, shikuar nga aspekti religjioz, përgatit një shekullarizëm të dëmshëm për ndjenjën fetare dhe moralin, pasi forca shpirtërore në këtë rast është e bllokuar. Vetëm se nuk duhet harruar që aksionet/veprimet globale mund të krijojnë edhe plagë të mëdha etike.

Çdo sistem ekonomik parasheh edhe një rregull politik të përshtatshëm për vete. Për shembull, ekonomia e lirë e bën të nevojshme edhe një strukturë politike

liberale apo neoliberale. Një kritikë që i bëhet këtij lloji procesi të globalizimit është në lidhje me dobësimin gradual që i bën ai fuqisë së shtetit nacional/kombëtar. Kurse ai thotë se shtetet nacionale nuk kanë pse të frikësohen nga globalizmi. Ndërkaq, acarimet që do të lindin në fushën sociale dhe politike duhen pranuar si normale, sepse kjo gjendje në historinë e njerëzimit është një fazë. Si në çdo fazë tjetër, ashtu edhe në këtë, ekzistojnë vështirësi, acarime, depresione, demoralizime, shpresa hiç të papëlqyeshme. Kurse globalizmi në vete nuk është as satanik e as hyjnor.⁵

Kurse dimensionin i tretë është dimensionin kulturor, sipas të cilit shkohet drejt formimit të një "kulture botërore", gjegjësisht të një "kulture globale". Vetëm se, këtu nuk globalizohen kulturat botërore, por globalizohen kultura të caktuara, në fund të të cilit proces nuk fitojmë një pluralizëm kulturor, por një hegjemonizëm kulturor apo del në shesh një lloj imperializmi kulturor.⁶

Islami si fe origjinale, hyjnore dhe universale nuk njih "ne" dhe "ata", gjegjësisht qendër-periferi, një vend të vetëm (single place) apo vetëm Lindje ose vetëm Perëndim, siç është rasti me kulturën dominuese në procesin e globalizimit, e cila shprehet se Perëndimi dhe Amerika Veriore janë qendra e botës, kurse të gjitha rajonet e tjera paraqesin periferinë e kësaj fuqie kryesore. Por Islami deklaron: **"Të Allahut janë edhe Lindja edhe Perëndimi; ngado që të kthehemi, atje është ana e Allahut."** (Bakare, 115) Qendra e kozmologjisë shpirtërore është sistemi i besimit dhe vlerave kolektive, të cilat nuk njohin kurrfarë kufiri material ose gjeografik.⁷ Këtu mund të përmendet rasti i Tarik Ibn Zijadit kur kalon në tokat e Spanjës, i cili i dogji anijet, sepse ishte i bindur se nuk ka shkelur në tokë të huaj, por e gjithë toka është e Allahut, falja e Hz. Omerit në shkallët e kishës e jo në brendi të saj e sidomos me rëndësi është se myslimanët kudo që kanë shkuar, nuk e kanë shkatërruar e as e kanë plaçkitur kulturën vendase, por aty në atë vend e kanë ndihmuar, e kanë rihvilluar apo ristartuar ose kanë mbjellë atje një traditë të mirë.

Një aspekt tjetër i vëzhgimit me sy kritik të Islamit ndaj globalizmit, është mosdhënia përparësi disa individëve ndaj të tjerëve, gjegjësisht Islami mohon teorinë se një grup njerëzish apo individësh, klasa apo kombe duhet të sundojnë mbi njerëz të tjerë, disa janë më të privilegjuar në krahasim me të tjerët. Po ashtu, mohon misionin e njeriut të bardhë, popullin e zgjedhur, siç është rasti me popullin gjerman, siç është rasti në Hebraizëm, Krishterim, në sistemin e kastave në Hinduizëm etj. Kështu që me këtë bie poshtë edhe teoria e globa-

5. Aydin, f. 13-20; M. A. Muqtedir Han, "Glokal' Siyasette Kimlik İnsası", *Globalleşme Bir Aldatmaca Mi?*, Stamboll: Inkilab, Mars 2002, f. 94.

6. Aydin, f. 22.

7. Davutoglu, f. 52.

3. Aydin, f. 12-13.

4. Suleyman Hayri Bolay, "Kuresellesme Ve Milli Kulturler", *Kuresel - esme*, f. 57.

lizimit të ekonomisë, politikës dhe kulturës lokale. Në Kuran thuhet:

“O ju njerëz, vërtet Ne ju krijuam juve prej një mashkulli dhe një femre, ju bëmë popuj e fise që të njiheni ndërmjet veti, e s’ka dyshim se tek Allahu më i ndershmi ndër ju është ai që më tepër është ruajtur (nga të këqijat), e Allahu është shumë i dijshtëm dhe hollësisht i njohur për çdo gjë”⁸

DUALIZMI RELIGJIOZ TE SHQIPTARËT NË PROCESIN E GLOBALIZIMIT

Shqiptarët janë zotërues të dy religjioneve të mëdha universale, Islami dhe Krishterimi. Të dhënat e shumta të kulturës materiale dhe shpirtërore të popullit shqiptar dëshmojnë se përkatësia trifetare (Katolik, Ortodoks dhe Islam) e shqiptarëve, e bën më të pasur dhe më të përbërë identitetin e tyre kombëtar. Por s’ka dyshim se përkatësia trifetare ka edhe anën e saj negative, e cila e bën të plagosshëm identitetin kombëtar shqiptar, në qoftë se ndonjëra prej këtyre feve do të favorizohej prej institucioneve politike e shtetërore. Një moment tjetër, që ndikon negativisht dhe kontribuon në prishjen e harmonisë fetare dhe kombëtare është tejshquarja dhe tejtheksimi i ndjenjës fetare. Për këtë arsye, intelektualët e rilindjes shqiptare do të bënin betejë intelektuale për uljen e vetëdijes së tejshquar në nivelin e vetëdijes së natyrshme fetare. Kundërklerikalizmi i rilindasve nuk përmban qëndrim kundërfetar ose afetar, pasi numri më i madh i tyre ishin fetarë dhe besimtarë, pa marrë parasysh nivelin e koncentrimin të tyre fetar. Në fakt, kundërshtimi i tyre ishte i përqendruar kundër një vetëdije të tejshquar fetare, që e pengonte zhvillimin dhe konsolidimin e vetëdijes kombëtare, që ushtronte ndikim çintegruar në procesin e integritetit kombëtar dhe të njësisë shpirtërore të popullit shqiptar. As edhe mendimi i Vaso Pashës, “Feja e shqiptarit është shqiptaria”, nuk duhet kuptuar si një mendim kundërfetar ose afetar, por duhet kuptuar brenda kornizave kohore dhe kuptimore të kohës kur ai ka jetuar, por gjithmonë duke pasur parasysh edhe pyetjen së cilës i është referuar kjo thënie.⁹

Thënia e njohur e Pashko Vasës: “Fe e Shqyptarit asht Shqyptaria”, duke i marrë parasysh rrethanat politike dhe ekspansioniste që dominonin në atë kohë në Gadishullin Ballkanik, nuk shpreh një antifetarizëm apo ndonjë pabesi. Por, që këtu dëshirohet të shprehet ajo ndjenja e mospërçarjes dhe moskaçafytjes, vërehet në rreshtat paraprakë, që i përmend autori i sipërpërmeundur. Kështu që autori para se të vijë deri te shprehja

8. Kur’an, Huxhurat, 13.

9. Akademik Rexhep Qosja, *Ideologjia e shpërbërjes, trajtesë mbi idetë çintegruese në shoqërinë e sotme shqiptare*, Toena, Tiranë, 2006, f.23-28.

“fe e Shqyptarit asht Shqyptaria”, ai përmend si më poshtë: “...Shqyptarë! Me vllazën jeni tue vram/dhe më njëqind çeta jeni shpërndamë:...”, “...vjen njeri i huej, ju rri në votër/me ju turpnue, me grue, me motër; edhe për sa para që do të fitoni/besën e t’parëve t’gjithë e harroni...”, “...Të desim si burrat që diqne motit/e të mos marrohnja përpara Zotit”¹⁰

Në lidhje me këto vargje të Vasës, Krasniqi thotë: “Së këndejmi, vargjet e Vaso Pashë Shkodranit “Feja e shqiptarit është shqiptaria”, nuk janë shprehje e patriotizmit romantik të shek. XIX, por konstatim i së vërtetës, dëshmi e vetëdijes së lartë kombëtare. Këto vargje shumëkush i keqkupton si shprehje e mendimit ateist, antifetar. Poeti ynë ka qenë besimtar katolik dhe patriot, ai nuk ishte kundër fesë, por ishte i mendimit se për shqiptarët, sikurse edhe te popujt e tjerë mbi të gjitha duhet të jetë interesi kombëtar, duhet ta duam kombin me një dashuri të ngritur në shkallën e dashurisë ndaj religjionit dhe feja të mos jetë element ndasie në asnjë mënyrë në mes të shqiptarëve, por kusht i vetëm për ekzistencë kombëtare shqiptare”¹¹

Ideologjia komuniste, gjegjësisht ajo enveriste, e bazuar në parimin antifetar, sipas Feraj, jo që ndaloi çdo gjë që ishte fetare, por ajo edhe idetë nacionaliste dhe ato që janë shprehur për të mbajtur të gjallë ndjenjën e fortë dhe historike tolerante shqiptare, është munduar t’i shprehë si ateiste dhe antifetare. Në lidhje me shprehjen e Pashko Vasës “Feja e shqiptarit është shqiptaria”, thotë se nga kjo shprehje nuk del ateizmi i Enver Hoxhës. Së pari, thotë Feraj, në vjershën e Vasës shprehet kërkesa për të vendosur identitetin kombëtar mbi atë fetar. Kjo kërkesë gjendet te nacionalistët e shumicës së popujve të tjerë dhe nuk është diçka e përveçme shqiptare. Megjithatë, nga kërkesa për hierarki të identiteteve, për të vendosur identitetin kombëtar mbi atë fetar, logjikisht nuk del ateizmi. Së dyti, në vargjet e Vasës shprehet kërkesa e përbashkët e të gjithë nacionalizmit shqiptar në një mjedis shumëfesh. Mirëpo, as nga kërkesa për tolerancë nuk del ateizmi.¹² Ndërkaq, Gazmend Shpuza, në lidhje me vjershën e lartpërmendur të Vasës, shprehet se kjo vjershë nuk ka një përmbajtje kundër fesë dhe nuk është as kundër ceremonive fetare e as kundër besimit.¹³

Kështu që procesi i globalizimit, duke iu dhënë mu-

10. Pashko Vasa, *Vepra Letrare 1*, botoi “Naim Frashëri”, Tiranë 1987, f. 37-39.

11. Akademik Mark Krasniqi, *Toleranca fetare mes myslimanëve dhe katolikëve në Kosovë, Feja, kultura dhe tradita islame ndër shqiptarët, simpozium ndërkombëtar në Prishtinë-15,16,17 Tetor, 1992*, botoi Kryesia e Bashkësisë islame të Kosovës, Prishtinë 1995, f. 206.

12. Husamedin Feraj, *Skicë e mendimit politik shqiptar*, Logos-A, Shkup, 1999, f. 280).

13. Gazmend Shpuza, *Millet Sistemi Çerçevesinde Arnavutların D - rumu, Osmanlı IV*, ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, f. 294-297.

ndësi shumë elementeve pozitive, në të njëjtën kohë u dha mundësi edhe shumë gjërave dhe elementeve të këqija që të zënë vendin e tyre në këtë proces. Kështu që sot në botën shqiptare, sipas Qoses, globalizimi i ka dhënë mundësi një fenomeni që në fund kurrë nuk mund të jetë pozitiv për edhe vetë ata që merren me të. Ky fenomen quhet tejshquarje e vetëdijes fetare. Tejshquarja e vetëdijes fetare sot te shqiptarët bëhet në mënyra të ndryshme, por vetëm tejshquarja e vetëdijes fetare katolike po favorizohet edhe prej disa individëve dhe disa institucioneve politike dhe shtetërore vendore në Kosovë dhe në Shqipëri, natyrisht nën ndikimin e disa institucioneve fetare e shtetërore të huaja e sidomos, të disa mediave të huaja, të cilat për Ballkanin vazhdojnë të shkruajnë si për një "paradhomë të Orientit barbar" dhe si "kategori më e ulët e qytetërimit". Kurse ajo që e bën më të rënduar këtë situatë është pjesëmarrja në këtë tejshquarje të vetëdijes fetare, të disa intelektualëve dhe krijuesve të fushave të ndryshme artistike e shkencore e sidomos intelektualë që merren me shkrimin e romaneve në gjuhën shqipe.¹⁴

Në disa qarqe intelektuale, duke diskutuar çështja e fondamentalizmit islamik, se i njëjti nuk egziston te shqiptarët, mundohet të mbulohet edhe ajo që në identitetin shqiptar faktor i rëndësishëm dhe kryesor është kultura dhe qytetërimi islamik. Gjithashtu, mohimi i prezencës dhe i rëndësisë së kulturës dhe qytetërimit islamik në formësimin e identitetit shqiptar, mundohet të bëhet edhe nëpërmjet idesë se feja islame e numrit më të madh të shqiptarëve është pengesë e integritetit të shqiptarëve, gjegjësisht të Shqipërisë dhe të Kosovës, në Bashkimin Evropian. Ideja që po qe se shqiptarët do t'i takonin vetëm qytetërimit perëndimor, nuk do të ishin të ndarë në disa shtete dhe sot do të ishin në familjen e madhe evropiane, është vetëm një supozim. Pasi këto rrethana në të cilat gjenden sot shqiptarët në Gashullin Ballkanik, i kanë bërë shumë rrethana politike, ekonomike, shumë interese individuale dhe grupe që kanë ndodhur brenda historisë në Ballkan dhe më gjerë. Këtu mund t'ia rikujtojmë vetes regjimin komunist të Enver Hoxhës. Një gjë të tillë e vërteton edhe gjendja e periudhës pas shembjes së ideologjisë lindore komuniste dhe paraqitjes së pluralizmit politik e kulturor në Ballkan. Këtu si shembull mund të

përmendim ndërhyrjen e fuqive botërore (NATO) në Bosnjë dhe Hercegovinë dhe në Kosovë, nënshkrimi i marrëveshjes për anëtarësim në BE të Turqisë, Bosnjës dhe Hercegovinës, Shqipërisë, Maqedonisë etj. Pra, të thuash sot se identiteti shpirtëror i shqiptarëve është identiteti i krishterë, do të thotë të bëhesh propagandist fetar a politikan fetar, që nuk thotë të vërtetën dhe nuk kontribuon ndaj bashkëjetesës së harmonishme të tri feve në jetën e shqiptarëve.

Në shtresën intelektuale shqiptare ekzistojnë dy pole të të menduarit për identitetin religjioz të tyre. Në njërin pol qëndrojnë ata që mendojnë se shqiptarët duhet të kthehen në origjinën e tyre religjioze, gjegjësisht në rrënjët e Krishterimit, më konkretisht në rrënjët e katolicizmit. Të këtij mendimi janë Ismail Kadare, Aurel Plasari, Piro Misha etj. Ndërkaq, në polin tjetër qëndrojnë ata që mendojnë se në identitetin religjioz të shqiptarëve bëjnë pjesë edhe Krishterimi edhe Islami.

Në këtë mendim marrin pjesë Rexhep Qosja, Muhamedin Kullashi, Shkëlzen Maliqi etj. Vetëm se në këtë grup të fundit nuk duhet menduar se këta janë mbrojtës të Islamit dhe janë kundërshtarë të Krishterimit. Këta janë personalitete që bëjnë analizën e gjendjes aktuale shqiptare, sa i takon identitetit shqiptar. Kurse të qenët simpatizant i njërit religjion është diç krejt tjetër.

Kështu që miti i tolerancës fetare midis këtyre komuniteteve, nuk mjafton për të siguruar vazhdimësinë e harmonisë midis komuniteteve fetare në terma afatgjata. Së

pari, sipas Fatos Lubonjës¹⁵, gjatë periudhës komuniste nuk u zhvillua kultura e tolerancës, por kultura e intolrancës. Feja nacionalkomuniste e Hoxhës i shtypi fetë e tjera, nuk i toleroi, dhe nuk krijoi kulturën e vërtetë laike të bashkëjetesës dhe të respektit të ndryshimeve, por shqiptarizmin e interpretoi si një identitet monolitik dhe përjashtues identitetesh të tjera. Thënia '*feja e shqiptarit është shqiptaria*', filloi të zëvendësohej me mitin e tolerancës fetare, i cili, në fakt, ishte më shumë një konstrukt ndrydhës që nuk kishte frymë laike, por laiciste. Ky lloj laicizmi (integrimonist), i mbuluar me mitin e tolerancës fetare, sot rezulton i dobët për t'iu imponuar identiteteve të tjera.

Eqrem bej Vlora tregon për një mënyrë tjetër të identifikimit të shqiptarëve. Sipas tij, shqiptarët kudo që

14. Qosja, f.29.

15. Fatos Lubonja, Feja dhe shqiptaria në ditët e sotme, Përpjekja, 18 maj 2008, Tiranë.

ishin, ndaheshin në dy grupe. Në grupin e parë bënin pjesë ata që thoshin "tyrk elhamdulil-lah" (turk, i qofshim falë Zotit) dhe "gjaurë" (shqiptarët ortodoksë dhe katolikë). Në këtë rast shprehja "tyrk elhamdulil-lah" nuk duhet marrë në kuptimin e ngushtë të saj, pra nuk duhet konsideruar si përkatësi etnike. Pra, me këtë shprehje nuk dëshirohej që shqiptarët të bëheshin apo të deklaroheshin turq, por kjo është një shprehje që dëshiron ta minimizojë përkatësinë fetare islame të shqiptarëve, e cila është e përhapur nga politika antishqiptare dhe antiosmane që udhëhiqej nga priftërinj dhe politikanë të besimit ortodoks, gjegjësisht të atij grek. Kështu që në atë kohë (shek. XIX dhe XX), bëhej një përpjekje për automatizëm në të qenit mysliman dhe të qenit turk, që aspak nuk është e vërtetë. Popullata shqiptare nuk e ka përdorur shprehjen "tyrk elhamdulil-lah" për të treguar se është popullatë turke, por se është popullatë myslimane. Edhe në ditët e sotme ka shqiptarë, ndoshta pak më të moshuar, që po t'i pyesësh për besimin e tyre, do të thonë: "jam tyrk elhamdulil-lah", por që flet, shkruan, komunikon shqip dhe për të flijon çdo gjë. Ndërsa shprehja "turkoalvanoj", e përdorur nga politika ortodokse greke, që është një paradoks në vete, mbetet një prej metodave nëpërmjet të cilave politika antishqiptare mundohet t'i arrijë qëllimit. Eqrem beu vazhdon duke thënë: "Në historinë dhe letërsinë e popujve ballkanikë, motivi i përndjekjes dhe i mizorive të shqiptarëve myslimanë kundrejt të krishterëve, ishte vizatuar me qindra ngjyra, ishte përshkruar, vajtuar dhe kënduar në qindra mënyra. Një propagandë e pandërprerë gjatë gjithë qindvjeçarit kishte kultivuar te popujt e Ballkanit një urrejtje të thellë për turqit dhe shqiptarët, urrejtje që u materializua në krimet më të përbindshme gjatë dhe pas Luftës së Parë Botërore. Nuk kam për qëllim këtu t'i shfajësoj as turqit, as shqiptarët, por për hir të së vërtetës dua të theksoj këtë fakt: në këto 4-5 vjet grekët, serbët, malazezët, po edhe bullgarët ua lanë shumëfish shqiptarëve atë që ata mund t'ua kishin bërë atyre gjatë 4 a 5 shekujsh".¹⁶

Nuk ka identitet shoqëror për të cilin do të mund të thoshim se është identitet burimor dhe krejtësisht autentik. Çdo identitet është një ndërtim historik dhe shoqëror. Sidomos nuk ka identitet shoqëror të thjeshtë, të njëtrajtshëm dhe të pandërmjetëm. Të gjitha identitetet, edhe ato të individëve, janë identitete të strukturuar dhe komplekse. Përrashtim prej kësaj bëjnë vetëm grupet shoqërore më primitive, të shkallës së zhvillimit fisnor, në rastet kur jeta e tyre zhvillohet në izolim të plotë, pa kontakte dhe ndërveprime me grupet dhe shoqëritë e tjera. Deri vonë, grupe të tilla kanë ekzistuar në xhunglat e Afrikës dhe

të Amerikës Jugore.

Në studimin e Anthony D. Smith "Identiteti kombëtar" (National Identity, London 1991) veçohen 6 attribute kryesore të një bashkësie kombëtare ose kombi dhe këto janë: 1. Emri kolektiv i përbashkët; 2. Miti mbi prejardhjen e përbashkët; 3. Kujtesa e përbashkët historike; 4. Një ose më shumë elemente diferencuese të kulturës së përbashkët; 5. Lidhja me një atdhe (ose mëmëdhe) të caktuar; dhe 6. Ndjenja e solidaritetit dhe përbashkësisë të një pjesë e rëndësishme e popullsisë. Kombi shqiptar, edhe pse me një histori të gjatë kacafytjesh e zënkash dhe i ndarë në disa pjesë gjatë shekullit XX, i "përbush" të gjitha atributet nga lista e parafrazuar e A. Smithit. Disa nga këto attribute në rastin e kombit shqiptar do të mund të kërkonin nuanca riformulimesh referuese ndaj realitetit në të cilin ata jetojnë, si komb i ndarë, por këto nuanca nuk janë të karakterit cenues për identitetin e përbashkët. Historikisht e as në momentin aktual, prejse është krijuar vetëdija mbi identitetin kombëtar, ndër shqiptarët nuk ka pasur asnjë lëvizje që do të tematizonte edhe intencën për ndonjë identitet të veçantë.

Shqiptarët, çuditërisht, kanë krijuar njërin prej identiteteve kombëtare më komplekse në rajon e mbase edhe në planet. Trojet shqiptare të thyera prej maleve dhe luginave në disa dhjetëra rajone, ku komunikimi mes tyre ka qenë mjaft i vështirë, përkundër pushtimeve, ndarjeve dhe rrudhjeve të tyre, kanë mbetur deri më sot troje me popullsi kompakte shqiptare. Në trojet ku jetojnë, pa marrë parasysh shtetin dhe statusin e tyre, shqiptarët janë shumicë. Janë shumicë dërrmuese në Kosovë, në pjesën e Maqedonisë ku jetojnë, në Luginën e Preshevës, në rrypin kufitar të Malit të Zi me Shqipërinë. Shqiptarët nuk kanë zaptuar toka të huaja, por tokat e tyre janë zaptuar nga shtetet fqinje. Shqipëria etnike, vetëm politikisht dhe gjeostrategjikisht paraqitet si një fantazmë dhe ëndërr e perealizueshme, ndërkajq që ajo është një realitet i pamohueshëm i rajonit. Çudia tjetër edhe më e madhe e identitetit të përbërë shqiptar, është ajo e tolerancës fetare të shkallës së lartë. Shqiptarët kanë në korpusin e identitetit të vet të gjitha mësimet e mëdha evropiane. Dinamiti i tri feve, i ndezur me fitilat e zgjatur të nacionalizmave serbë dhe kroatë, që shkatërroi e ndau Bosnjën në tri kombe dhe tri entitete shtetërore, në rastin e shqiptarëve ka dhënë një rezultat të kundërt, duke dëshmuar mundësinë e krijimit të identitetit unik kombëtar përkundër pranisë së shumë feve dhe kishave ndër shqiptarët.

Edhe pse qenia dhe identiteti i shqiptarëve në asnjë aspekt nuk vihet më në dyshim, kjo nuk do të thotë se ata nuk kanë ose nuk do të kenë sfida të ndryshme që dalin nga mobiliteti marramendës i shoqërisë (ose më saktë, shoqërive) shqiptare në tranzicion. Trandjet e

16. Eqrem bej Vlora, KUJTIME 1885-1925, Tiranë, f. 152, 335-336.

thella, që aktualisht kapërcejnë shqiptarët në jetën politike, ekonomike dhe kulturore nuk mund të kalojnë pa pasoja ose të paktën, pa një riformulim serioz të identitetit të tyre. Në aspektin e tyre pozitiv proceset aktuale do të duhej të çonin drejt rindërtimit të shtetit dhe institucioneve mbi themelet më të shëndosha dhe më të qëndrueshme seç kanë qenë ato të shekullit XX. Pas kolapsit të institucioneve të ndërtuara nga miksimi i ideologjive komuniste dhe nacionaliste, tani duhet të instalohen ligjet dhe institucionet e reja, të bazuara mbi të drejtën e individit dhe mbi parimet liberale.¹⁷

Baza e identitetit shqiptar është sigurisht dhe kryesisht gjuha shqipe. Gjuha është gjëja e vetme, krahas historisë së përbashkët, e cila i bashkon të gjithë shqiptarët. Me të vërtetë, ka shumë perspektiva konfliktuale rreth identitetin "zyrtar" shqiptar, bazuar mbi projekte dhe axhenda sektariane. Megjithatë, shqiptarët më të zgjuar janë ata të cilët e zgjerojnë konceptin e përfshirjes përsa i përket identitetit shqiptar. Si një komb, Shqipëria është një shembull i diversitetit në bashkim.

Shqipëria strehon njerëz të traditave fetare të ndryshme, por gjithashtu komunitete dhe minoritete etnike, të cilat konsiderohen shqiptare. Marrëdhënia midis identitetit shqiptar dhe kulturës islame është e një natyre jashtëzakonisht të rëndësishme dhe të veçantë. Me të vërtetë, fjala e cila e përshkruan konceptin "nation" në shqip është fjala "komb". Fjala "komb" origjinën e ka nga fjala arabe "kaum", e cila ka ardhur në kulturën shqiptare përmes gjuhës osmane. Kështu, për ta përkufizuar vetë nocionin e kombit shqiptar, themeluesit e nacionalizmit shqiptar zgjedhën pikërisht këtë fjalë arabe. Çështja e marrëdhënies midis kulturës islame dhe identitetit shqiptar është shumë e prezantuar në këtë shembull simbolik.¹⁸

Gjerësisht, roli i Islamit argumentohet se ka qenë pozitiv në ndërtimin e identitetit shqiptar. Kjo ide është pjesërisht e ndezur nga disa akademikë dhe historianë, të cilët e mbrojnë këtë tezë, duke thënë që arsyeja prapa konvertimit tonë në Islam ishte për të dalluar etnicitetin tonë nga ai i serbëve dhe grekëve. Kjo pikëpamje i ka bërë shumë shqiptarë të mendojnë se arsyeja kryesore e konvertimit në Islam ka qenë "për të shpëtuar" identitetin kombëtar.¹⁹

Elitat shqiptare, të vetëdijshme për dobësinë e ekzistencës së shtetit shqiptar përballë fuqive ideologjike dhe ushtarake të kombeve përreth, u përpoqën të legjitimonin ekzistencën e shtetit të tyre, duke ndër-

marrë një seri reformash radikale, në mënyrë që të zbusnin dhe të zbehnin traditat osmane dhe islame, duke u përpjekur kështu "të perëndimizonin" karakteristikat e shoqërisë shqiptare. Çështja pastaj ishte se si të bëheshe më pak mysliman. Kjo është sesi politikantët e fshehjes së identitetit mysliman dolën në pah, duke fshehur kështu ose zbehur të gjitha karakteristikat e dukshme islame dhe osmane të kulturës shqiptare. Të gjitha shenjat e dukshme të së kaluarës osmane filluan të zhdukeshin, duke filluar me arkitekturën madhështore të ndërtimeve urbane, pazareve dhe serraljot. Shkatërrimi i tyre kishte për qëllim të tregonte që Shqipëria e kishte marrë shumë seriozisht rrugën e modernizmit, siç kuptohej prej revolucionit socialist. Secila nga shenjat e dukshme të së kaluarës orientale u bë një shënjestër për propagandën e përditshme dhe subjekt i ligjeve shtypëse të diktaturës komuniste.

Krishtërimi, qoftë ai Ortodoks ose Katolik, shihet si një etiketim evropian modern dhe i modës që e tejkalon laicizmin, megjithëse perceptohet si diçka shumë natyrale. Shembujt e politikanëve shqiptarë, të cilët hapur marrin pjesë në meshën e së dielës, ndjekin ritualet e krishtera, martohen në kisha dhe marrin pjesë në ceremoni fetare. Kjo sipas tyre është krejt natyrale dhe sipas rregullave shqiptare. Në kontrast, është e padëgjuar dhe e paparë që një politikan shqiptar mysliman të marrë pjesë për falje ose madje edhe të tregojë publikisht përkatësinë më të vogël në besimin islam. Për më tepër, në parlament, ne shohim parti politike të krishtera, ndërsa vetëm ideja e krijimit të një partie nominale myslimane do të krijonte diçka të njëjtë me një tërmet me amplitudë të madhe. Gjithashtu, librat shkollorë hapur përmbajnë interpretime fundamentaliste të krishtera dhe u shërbejnë atyre si fakte ndaj fëmijëve, ndaj rrëfimeve të ndryshme. Si përgjigje, elitat e frikësura shqiptare, duke përfshirë edhe ato fetare, filluan të kufizonin numrin e xhamive vetëm duke i mbyllur. Burokratët i ndalën faljet e tyre publike dhe pjesëmarrjen në ceremonitë fetare islame. Ata mendonin që kishin për të treguar shenja serioze të çislamizimit dhe çosmanizimit të shqiptarëve.²⁰

Sipas mendimit tim, në shqiptarët, në Bashkimin Evropian mund të futemi vetëm duke e treguar realitetin aktual religjioz shqiptar. As fjalët e as mendimet për largim nga feja islame, ose për kthim në krishterim e as fshehja e realitetit religjioz shqiptar, nuk do ta përshejtojnë procedurën për integrim. Ata që mendojnë se lënia apo braktisja e Islamit është kusht për integrimin tonë në Bashkimin Evropian, nuk bëjnë gjë tjetër, vetëm se tregojnë ndjenjën e tyre subjektive dhe fshehin realitetin shqiptar.

17. Shkelzen Maliqi, Autori është filozof dhe publicist, kurse artikulli është marrë nga gazeta javore "Java", që botohet në Prishtinë.

18. Ervin Hatipi, Identiteti shqiptar, *Forumi.kurandhesunet.net* (20.11.2011).

19. Shih, Sami Frashëri, *Kush e prish paqen në Ballkan*; Roberto M - rocco Dela Roka, *Feja dhe kombësia në Shqipëri 1922-1942*, Elena Gjika, Tiranë, 1996.

20. Ervin Hatipi, Identiteti shqiptar, *Forumi.kurandhesunet.net* (20.11.2011).

Lutbe të zgjedhura

Naim Drilja

Ishehtësia

NË FITORET E MYSLIMANËVE TË PARË

Transmeton Ebu Davudi se Pejgamberi (a.s.), ka thënë : *"Së shpejti do të vijë koha, kur drejt jush do të sulmojnë popuj siç sulmojnë bishat e uritura drejt ushqimit të vet."* E pyetën: *"A është kjo për shkak të asaj se do të jemi pak, o i Dërguari i Allahut?"* Ai tha: *"Jo, ju do të jeni të shumtë, por atëherë do të jeni të pavlerë si shkuma e detit. Allahu (xh.sh), do të nxjerrë nga zemrat e armiqve tuaj frikën nga ju, kurse në zemrat tuaja do të vendosë dobësinë."* *"Ç'është dobësia, o i Dërguari i Allahut?"* *"Dashuria ndaj dynjasë dhe frika nga vdekja."* - tha ai.

Pas betejës së Jermukut, mbreti i Perandorisë Romake, Herakliu iu drejtua komandantëve të tij me këto fjalë: *"Të mjerët ju, më njoftoni si është puna e këtij populli që lufton kundër jush, a nuk janë njerëz si ju?"* Komandantët: *"Po, gjithsesi."* Herakliu: *"Jeni ju numerikisht më tepër apo ata?"* Komandantët: *"Ne jemi shumëfish më tepër se ata në çdo betejë."* Herakliu: *"Atëherë, si është puna që po pësoni humbje?"* Një dijetar prej parisë së tyre tha: *"Kjo ndodh, për arsye se ata falen natën, agjërojnë ditën, i mbajnë premtimet, njëri-tjetrit e urdhërojnë për të mirë dhe ndalojnë nga e keqja, mbajnë drejtësi ndërmjet vetes. Dhe janë të bashkuar njëri me tjetrin. Kurse ne pimë alkool, jemi armiq të njëri-tjetrit, bëjmë imoralitet, bëjmë gjëra të ndaluara (haram), nuk i mbajmë premtimet, grabisim pasurinë e të tjerëve, bëjmë padrejtësi, nuk bëjmë vepra që e kënaqin Zotin dhe bëjmë çrregullime në tokë."* Herakliu tha: *"Të vërtetën the! Nga kjo kuptojmë fshehtësinë e fitoreve të myslimanëve të parë dhe gjendjen në të cilën ndodhemi ne. Secili nga ne duhet të mendojë*

dhe të meditojë se çfarë kanë bërë të parët tanë, që Allahu (xh.sh), u ka dhënë suksese dhe çfarë jemi duke vepruar ne, që jemi në këtë gjendje jo të mirë.

Allahu (xh.sh), në Kuranin famëlartë na bën thirrje të gjithëve, kur thotë : **“Dhe kapuni të gjithë mbas litarit** (fesë dhe Kuranit) **të Allahut dhe mos u përçani.”** (Ali Imran,103). **“Bashkëpunoni mes jush për të bërë punë të mira. Mos bashkëpunoni për gjynahe dhe mbjellje armiqësie ndërmjet jush.”**

Me qëllim që ta forcojë unitetin mes myslimanëve, Zoti e ka bërë obligim namazin me xhemat. Pesë herë në ditë, myslimanët falen së bashku në xhami. Një herë në javë është obligim që myslimanët e një lagjeje të tubohen dhe të falin namazin e xhumasë. Nëse një mysliman hyn në xhami dhe e gjen rreshtin të mbushur, nuk i lejohet të falet i vetëm në rresht. Ai duhet të tërheqë dikë nga rreshti para dhe të falet

bashkë me të. Në xhami nuk lejohet edhe të falen dy xhemate në një kohë, me qëllim që të mos krijohet atmosferë përçarjeje.

Veç kësaj, për tridhjetë ditë rresht, i gjithë umeti mysliman agjëron muajin e ramazanit, të gjithë e ndërpresin ushqimin bashkë dhe çelin iftar bashkë, sikur të ishin një familje e vetme sipas vendeve. Duke qenë se agjërimi është një bashkim shpirtëror mes myslimanëve, Zoti (xh.sh), ka caktuar edhe një bashkim fizik, atë të Haxhit. Myslimanët në haxh takohen në një asamble të madhe, ku miliona myslimanë takohen, prezantohen dhe shtojnë kontaktet njëri me tjetrin. Të gjitha lëvizjet e tyre bëhen në të njëjtën kohë, veshja është e njëjtë, lutjet që përsërisin janë të njëjta etj...

Uniteti mes myslimanëve është begati, forcë dhe përparim. Ajo gjë që e çon përpara dhe e lartëson një popull është uniteti dhe bashkimi. Aty ku nuk ekziston uniteti, ngre kokën përçarja, urrejtja dhe armiqësia.

Omer ibn Hattabi (r.a.), thotë se Pejgamberi (a.s.), ka thënë: *“Mos u përçani, sepse bekimi i Allahut është me bashkësinë e bashkuar!”*. **(Ibn Maxhe)**. Përçarja vjen si rezultat i dhënies pas dynjasë dhe i thyerjes së urdhrave të Allahut (xh.sh) dhe të Pejgamberit (a.s.).

Në kohët aktuale myslimanët kanë nevojë më tepër se kurrë të forcojnë lidhjet vëllazërore mes tyre.

Tregohet se një mbret urdhëroi t'u priten kokat tre njerëzve të mirë, ndër të cilët ishte edhe Ebul Husejn en Nuri, i cili u afrua i pari te vendi i ekzekutimit. I habitur nga veprimi i tij, mbreti e pyeti: “Përse u afrove i pari?” Ai iu përgjigj: “Që t'u jap kohë për të jetuar vëllezërve të mi”. Kjo fjalë e sinqertë preku zemrën e mbretit, i cili vendosi që t'i falë të tre.

Ndërsa sot, krejt ndryshe nga ky moral i lartë njerëzor e islam, shumë njerëz në shoqëri mundohen të të marrin jetën, jo të të japin kohë ta jetosh atë.

Prandaj duhet të jemi të bashkuar njëri me tjetrin, sepse po nuk hyri përçarja në një popull, në atë popull armiku nuk hyn.

Nëse nuk i bashkon e vërteta njerëzit, atëherë do t'i përçajë gënjeshtria; nëse nuk i bashkon adhurimi i Allahut, do t'i shkatërrojë ndjekja e këshillave të shejtanit; nëse nuk i tërheqin mirësitë e ahiretit, do të zihen mes tyre për interesat e kësaj bote...

Pejgamberi (a.s.), ka thënë: *“O myslimanë. Pasi të kem ndërruar jetë, mos u shndërroni në mosbesimtarë duke zgjatur duart të vritni njëri-tjetrin.”* **(Tirmidhi)**

LIFT ware

NJË LUGË "E ZGJUAR" NDIHMONT TË SËMURËT ME PARKINGSON

Një nga sfidat më të mëdha të njerëzve me Parkinson është vështirësia - dhe shpesh paaftësia - për t'u ushqyer pa ndihmë, për shkak të dridhjeve që sjell sëmundja. Por tani mund të ketë një mënyrë që mund ta lehtësojë këtë problem: një lugë e re "e zgjuar" që mesa duket mund t'i stabilizojë dridhjet.

Për të sëmurët me Parkinson, një çrregullim i sistemit nervor qendror, thjesht procesi i të ngrënit mund të jetë një sforcim i jashtëzakonshëm.

Simptomat e sëmundjes janë të lidhura me lëvizjet. Veprimi i zhvendosjes së ushqimit nga pjata në gojë mund të jetë i vështirë dhe nervozues.

Por tani mund të ketë një zgjidhje. LiftLabs, me qendër në San Francisco të Kalifornisë ka krijuar një pajisje të vogël që dikton dridhjet e vogla dhe merr masa për shmangien e efektit të tyre. Anupam Pathak, themelues dhe president i kompanisë shpjegon se teknologjia për Liftëare është e ngjashme me stabilizimin e imazhit në aparatet e fotografike të cilësisë së lartë.

Zoti Pathak tha

"Ne po përdorim të njëjtin koncept në një pajisje të vogël që mund të mbahet në dorë, që mund të

ndihmojë ata që kanë dridhje të forta. Prandaj dikush me një çrregullim neurologjik mund të lëvizë deri në 2.5 cm. Pajisja ka një kompjuter të vogël brenda që funksionon me një algoritëm, që do të ndjente lëvizjen e personit, do të përcaktonte nëse ishte e qëllimshme apo jo, dhe nëse lëvizja është rezultat i sëmundjes, do të zhvendosej në drejtim të kundërt me prirjen e lëvizjes".

Si rezultat, pajisja do të mbetet e qëndrueshme pavarësisht nga lëvizja e krahut apo dorës së personit. Ushqimi që normalisht do të binte, mbetet në lugë.

Pajisja kushton 295 dollarë por LiftLabs pranon gjithashtu dhurime për të ndihmuar ata që nuk kanë mundësi ta blejnë vetë.

"Në faqen e internetit ka një buton që mund ta shtypësh dhe të dhurosh çfarëdo shume të duash dhe sapo bëhet një shumë e mjaftueshme për një pajisje ne e dërgojmë në Fondacionin Ndërkombëtar për Dridhjet ose fondacione të tjera për Parkinsonin, të cilët kanë lista të njerëzve që mund të jenë në gjendje të vështirë dhe mund të mos ta përballojnë dot një pajisje të tillë".

LUFTONI GRIPIN ME FRUTA DHE PERIME

Ndersa sezoni e gripit po afrohet, specialistët sugjerojnë pushim, konsumimin e shumë frutave dhe perimeve për të luftuar me sëmundjet sezonale si gripi, bronkiti apo të ftohurit.

Me ftohjen e kohës shtohen edhe rastet e shqetësimeve të rrugëve të frymëmarrjes. Në fillim tek të sëmurët vihet re pak djegie fyti. Më pas kjo sim-

ptomë shoqërohet me simptoma të tjera si rrjedhje hundësh, kollë, lodhje dhe temperaturë.

Konsumimi i frutave dhe perimeve i produkteve të pasura me vitamina dhe të veshurit mirë para daljes nga shtëpia janë faktorë shumë të rëndësishëm të cilët na mbrojnë nga infeksionet.

Në kurimin e këtyre shqetësimeve mund të përdoren spërkatës hundësh, shperlares goje, spërkatës fyti ose bombone për lehtësimin e dhimbjeve e fytit, e ne disa raste edhe shurup kundër kollës.

Edhe çaji bimor, sidomos ata me vitamin C, apo me limon, luajnë një rol të rëndësishëm në largimin sa më të shpejtë të gripit.

ERDOGAN: DITURIA, THELB I QYTETËRIMIT

Kryeministri turk Rexhep Tayip Erdogan në përpjekje për të frymëzuar popullin e tij, ka thënë në një fjalim të shtunën, se qytetërimi është më shumë se vetëm armë, gurë, rrëzë dhe rrugë.

"Thelbi i qytetërimit është dashuria dhe dituria që rrjedh nga kjo dashuri," tha Erdogan në një fjalim në ceremoninë e "Çmimeve për Kulturën Islame gjatë Shekullit" në Stamboll të shtunën.

Duke vënë në dukje se ndërtimi i rrugëve, urave, tuneleve, spitaleve, shtëpive, shkollave dhe universiteteve

kanë qenë jashtëzakonisht të rëndësishme, Erdogan tha se ishte gjithashtu e rëndësishme për të ndërtuar diga, termocentrale, aeroporte dhe hekurudha, për të zgjeruar ekonominë, dhe të zhvillojnë politikë të pastër dhe aktive.

Por kryeministri ka thënë se, edhe pse një vend i fortë mund të ndërtohet duke ndërtuar gjithë këto gjëra, ato, vetëm, nuk janë të mjaftueshme për të ngritur qytetërim.

Gjatë ceremonisë, kryeministri vlerësoi punën e një reference në gjuhën turke për studimet islame, Islam Ansiklopedisi apo Enciklopedia Islame, të Çështjeve Fetare nga Presidenca Turke, e cila përfshin 44 vëllime dhe 17.000 artikuj dhe vjen pas një pune 30-vjeçare, duke theksuar se kishte rëndësi të jashtëzakonshme për të.

Erdogan tha se rreth 2,000 dijetarë brenda dhe jashtë vendit kanë dhënë kontribut në këtë punë 30-vjeçare.

Ai vuri në dukje se qytetërimi islam është padyshim një qytetërim i shkruar.

"Mongolët pushtuan qytetet islame një nga një, ata u vunë flakën bibliotekave dhe shkatërruan mijëra vepra," tha ai. "Në Bagdad, shumë libra të tillë janë djegur, dhe kujtimet e një qytetërimi, kishin për qëllim t'i shkatërronin duke i vënë flakën edhe Andaluzisë."

Por ai tha se ritmi i qytetërimit nuk ishte ndalur, edhe me humbjen apo djegien e librave.

PERSPEKTIVA E EKONOMISË BOTËRORE

Rimëkëmbja ekonomike po e rimerr vrellin, sipas parashikimeve të reja të Bankës Botërore. Por ndryshe nga vitet e mëparshme, sipas Bankës Botërore, forca shtytëse e rritjes ekonomike këtë vit pritet të jenë vendet me të ardhura të larta.

Pesë vjet pas krizës financiare, Banka Botërore thotë se ekonomia globale ka arritur në një pikë kthese, këtë herë nën udhëheqjen e ekonomive të përparuara. Kjo është veçanërisht e vërtetë për vende si Shtetet e Bashkuara, thotë Andrew Burns, një nga autorët kryesorë të raportit të Bankës Botërore, "Perspektiva e ekonomisë botërore".

"Për herë të parë në 5 vjet, ekonomitë e vendeve me të ardhura të larta po rriten më shpejt. Ato do të kontribuojnë tek rritja ekonomike botërore në mënyrë të tillë, që nuk ka ndodhur për një fare kohe. Kjo ka për të qenë diçka e mirë për vendet në zhvillim."

Banka Botërore parashikon se ekonomia botërore do të shënojë një rritje prej 2.8 për qind këtë vit nga 1.8 për qind që ishte vitin e kaluar. Kryekonomisti i Bankës, Kaushik Basu pret të ndodhë diçka e ngjashme edhe në Evropë, e cila doli nga recesioni vitin e kaluar.

"Sipas vlerësimeve, Evropa pati një rritje negative 0,4 për qind, por ne presim që kjo të kthehet në pozitive 1,1

për qind. Kjo nuk është një rritje e rëndësishme, por duke pasur parasysh vështirësitë që ka përjetuar Evropa në 6 vitet e fundit, ky është një lajm me të vërtetë i mirë.

Një paqartësi e madhe mbetet ndikimi që ka vendimi i Bankës Qendrore të Shteteve të Bashkuara për ta ngadalësuar stimulimin e ekonomisë nëpërmjet blerjes së bonove të thesarit.

Por zoti Basu thotë se pasojat mund të jenë të parëndësishme, ngaqë shumë vende filluan të ndjejnë ndikimin e interesave më të larta, pasi Banka Qendrore Amerikane dha shenja për synimet e saj që nga mesi i vitit 2013.

"Në Afrikën e Jugut, në Indonezi, në Indi, kurset e këmbimit po shkonin poshtë. Tashmë ka ndodhur një farë përshtatjeje. Pra kur Rezervat Federale në ShBA pakësuan blerjen e bonove nga 85 në 75 miliardë në muaj, ndikimi nuk ishte edhe aq i madh, pasi në një farë mënyrë kjo ishte e pritshme."

Rritja ekonomike në Kinë, që mbetet ekonomia e botës me rritjen më të shpejtë, pritet të mbetet e qëndrueshme, në nivelin 7,7 për qind.

Por zoti Basu thotë se ndjehet më entuziast për perspektivën e rajoneve të Afrikës në Saharianë, ku këtë vit pritet të ketë një rritje ekonomike 5,3 për qind.

ÇFARË OFRON GOOGLE GLASS?

"Google Glass është një kompjuter i vogël i vendosur në një skelet të lehtë syzesh dhe që qëndron mbi syrin tuaj, duke e bërë eksplorimin dhe ndarjen me të tjerët të botës rreth jush shumë më të lehtë."

Gjiganti i internetit Google është duke provuar pajisjen e tij më të re, Google Glass, të cilën kompania e përshkruan si një kompjuter që vishet dhe që mund të revolucionarizojë mënyrën se si ne ndërveprojmë me njëri-tjetrin dhe me botën. Materiali në vazhdim na tregon se çfarë është kjo pajisje dhe se çfarë është në gjendje të bëjë.

Pjesa më e madhe e teknologjisë së Syzeve Google, apo Google Glass, është e pranishme tashmë tek telefonat inteligjentë. Por studiuesit e kompanisë Google menduan ta përdornin atë në një mënyrë krejtësisht të re. Chris Dale është administrator i lartë i komunikacionit për Google Glass.

"Google Glass është një kompjuter i vogël i vendosur në një skelet të lehtë syzesh dhe që qëndron mbi syrin tuaj, duke e bërë eksplorimin dhe ndarjen me të tjerët të botës rreth jush shumë më të lehtë."

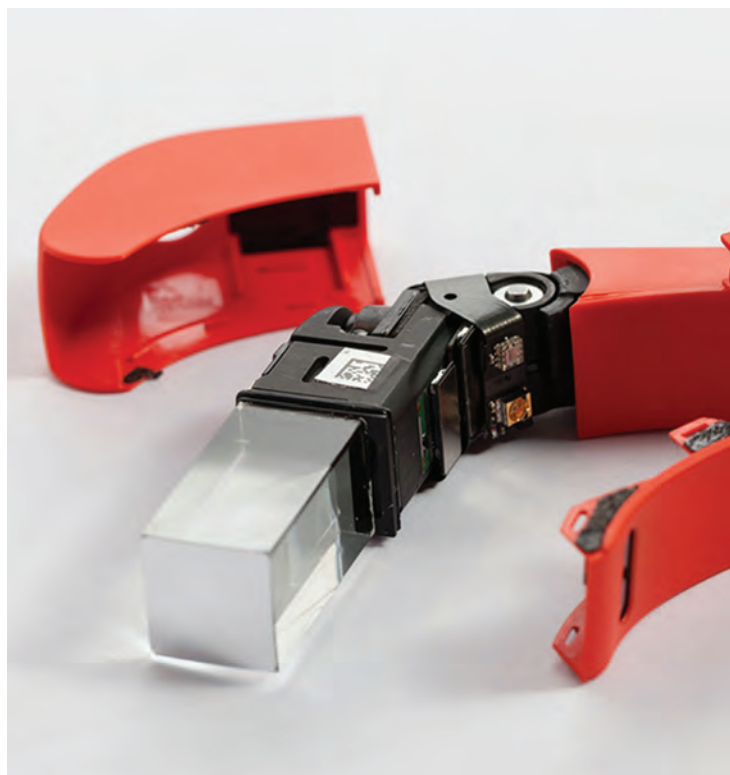
Skeleti ka një ekran video të vogël dhe një kamera që lidhen me rrjetet wireless të internetit nëpërmjet një smartphone-i. Por çfarë mund të bësh me syzet Google?

"Është një pyetje prej një milion dollarësh."

Duke qenë të pasigurt se si Google Glass mund apo do të përdoret, ose mbi mënyrën se si njerëzit do të reagojnë ndaj saj, kompania Google vendosi të regjistrojë vullnetarë për ta provuar pajisjen e re. Qëllimi ishte i dyfishtë - të shihnin se çfarë mënyrash të reja njerëzit do të gjenin për ta përdorur atë dhe të tërhiqnin programues për të krijuar aplikacione të reja.

"Ne e shohim Google Glass dhe në përgjithësi kompjuterët që vishen si platformën e ardhshme të informatikës."

Chris Dale thotë se një person e përdor telefonin inteligjent mesatarisht rreth 150 herë në ditë dhe syzet Google e bëjnë këtë teknologji të disponueshme më me shpejtësi pasi i përgjigjen komandave zanore.

Pajisja ndizet me një prekje të njërës anë të skeletit. Kur ju thoni "Okay Glass" ekrani tregon një sërë opsionesh, duke përfshirë kërkimin në internet, bërjen e një fotoje, xhirim video, dërgimin e një mesazhi dhe kërkim për gjetjen e një adrese. Prekja me një gisht e skeletit lëviz menyne lart dhe poshtë.

Google Glass transmeton tinguj nëpërmjet dridhjeve ndaj kokës. Pajisja ka një kamera me rezolucion të mesëm - rreth 5 Megapixels - dhe imazhi i projektuar shihet si në ekranin e një iPhone-i.

Seth Rosenblatt, gazetar i CNET News, thotë se është interesante të jesh në gjendje të përdorësh internetin pa pasur gjë në dorë, por shton se mbajtja e pajisjes në publik tërheq shumë vëmendje.

"Ata kanë bërë diçka shumë interesante me teknologjinë, por aspekti i ndërveprimeve sociale nuk do të jetë diçka e lehtë për ta."

Z. Rosenblatt thotë se potenciali i vërtetë i syzeve Google do të testohet nga publiku.

"Mendoj se prova e vërtetë për Google Glass do të jetë gjatë përdorimit nga publiku. Si do të reagojnë njerëzit e zakonshëm kur të jenë të detyruar të bashkëveprojnë me dikë duke veshur syzet Google?"

Kompania Google thotë se ende është duke e provuar kompjuterin që vishet, i cili punon me sistemin e tyre operativ Android dhe që pritet të dalë në fillim të vitit të ardhshëm.

